

Utrikesutskottets betänkande

UU 1976/77: 17

med anledning av propositionen 1976/77: 100, såvitt avser internationellt utvecklingssamarbete m. m. jämte motioner

I föreliggande betänkande behandlas de förslag avseende internationellt utvecklingssamarbete m. m. som regeringen på föredragning av statsrådet Ullsten (biståndsministern) förelagt riksdagen i propositionen 1976/77: 100, bilaga 6, litt. C och IV.2, samt de i anslutning därtill väckta motionerna.

En sammanställning över de behandlade motionerna finns i slutet av betänkandet. Därav framgår även var i betänkandet de olika yrkandena tagits upp till behandling.

I slutet av betänkandet finns vidare en innehållsförteckning.

Propositionens huvudsakliga förslag avseende utvecklingssamarbetet

De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete föreslås budgetåret 1977/78 uppgå till 3 550 milj. kr. Detta innebär en ökning med 428 milj. kr. eller med 13,5 % i förhållande till innevarande budgetår. De totala biståndsanslagen har beräknats så att de skall överstiga 1 % av 1977 års bruttonationalprodukt till marknadspris.

De multilaterala bidragen redovisas under anslaget C1. Bidrag till internationella biståndsprogram. De direkta svenska biståndsinsatserna är sammanförda under anslaget C2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

Utgifterna för informationsverksamheten redovisas under anslaget C3. Information. Under anslaget C4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) redovisas utgifterna för SIDA:s administration, medan utgifter för bistånds- och katastrofutbildning redovisas under anslaget C5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN).

Anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram föreslås för budgetåret 1977/78 uppgå till 1 190 milj. kr. och anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete till 2 268 milj. kr.

Milj. kr.	Anvisat 1973/74	Anvisat 1974/75	Anvisat 1975/76	Anvisat 1976/77	Förslag 1977/78
1. Bidrag till internationella biståndsprogram	550,0	750,0	1 050,0	1 050,0	1 190,0
2. Bilateralt utvecklingssamarbete	960,0	1 297,8	1 736,3	1 987,0	2 268,1
3. Information	8,0	10,7	12,8	14,3	15,7
4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) varav rekrytering och utbildning av fältpersonal	38,8	35,3	47,9	54,0	57,1
5. Biståndsutbildningsnämnden (BUN) ¹	(10,7)	(6,5)	(15,1)	(12,1)	(13,0)
6. Biståndsförvaltningens lånefond	—	—	5,9	7,7	8,8
7. Utrikesdepartementets avdelning för internationellt utvecklingssamarbete m. m.	—	—	—	0,3	—
Summa	5,7 ²	6,2 ²	7,1 ²	8,7 ²	10,3 ²
	1 562,5	2 100,0	2 860,0	3 122,0	3 550,0

¹ Utgifterna för denna verksamhet har budgetåren 1973/74 och 1974/75 bestridits från anslag under fjärde huvudtiteln.

² Beräknat belopp. Medelsanvisningen sker på anslaget A 1. Utrikesförvaltningen.

En närmare redogörelse för propositionens förslag beträffande utvecklingssamarbetet och de i anslutning därtill framförda motionsyrkandena ges i det följande avsnittsvis.

1. En ny ekonomisk världsordning, utvecklingssamarbetets inriktning, svensk u-landspolitik m. m.

Propositionen (s. 15—22)

I budgetpropositionens avsnitt om internationellt utvecklingssamarbete ges inledningsvis en översikt över den ekonomiska utvecklingen i u-länderna som grupp och över de internationella förhandlingar om en *ny ekonomisk världsordning* som inleddes med FN:s sjätte extra generalförsamling våren 1974, då en deklaration och ett handlingsprogram om en ny internationell ekonomisk ordning antogs, och som därefter fortsatt med FN:s sjunde extra generalförsamling hösten 1975, den ännu pågående Paris-konferensen om internationellt ekonomiskt samarbete (CIEC) som också går under namnet Nord-Syd-dialogen, FN:s fjärde världshandelskonferens (UNCTAD IV) våren 1976 etc.

Sverige stöder huvudlinjerna i u-ländernas syn på det internationella samarbetet. Däremot har vi inte på alla punkter kunnat godta u-ländernas förslag till medel för att uppnå de mål som har uppställts. Vi har sålunda inte kunnat acceptera u-ländernas krav att alla tvister om ersättning för nationalisering av utländsk egendom skall avgöras av värdlandets domstolar utan möjlighet till internationell prövning. Inte heller

har vi kunnat ansluta oss till tanken på att med ett indexsystem skapa ett fast samband mellan priserna på de råvaror som u-länderna exporterar och priserna på de industrivaror som de importerar. Vi menar att ett sådant system bl. a. skulle leda till en helt ohanterlig reglering av den internationella handeln. När det gäller handelshinder sätter bl. a. vår försörjningspolitik gränser för hur långt vi kan gå.

Vi är givetvis inte ensamma om att ha sådana invändningar. De flesta i-länder har gjort kraftigare och mer omfattande reservationer än Sverige. Om det skall bli fråga om en rättvisare världsordning måste man få bred anslutning från i-länderna och inte punktinsatser från enskilda länder.

Sveriges ansträngningar har därför inriktats på att få till stånd samlade internationella lösningar, som i största möjliga utsträckning kan tillgodose u-landsgruppernas krav. I en del frågor har vi lagt fram egna förslag till lösningar. Det gäller t. ex. ett system för att kompensera u-länderna för bortfall i deras exportinkomster, förslag om avskrivning av den del av de fattigaste u-ländernas skuldbörda som består av biståndskrediter och en plan för systematiska biståndsökningar över en flerårsperiod.

U-ländernas krav på en ny ekonomisk världsordning rör i första hand förhållandet mellan i-länder och u-länder sedda som två klart avgränsade grupper. Det är en nyordning av förhållandena mellan dessa två grupper som man kräver.

Sverige ger sitt principiella stöd åt en utveckling som innebär att u-länderna får en starkare ställning och en större del av världens resurser.

Det är dock uppenbart att många av de åtgärder som u-landsgruppen vill se genomförda i fråga om handel, industri och överföring av teknologi främst skulle gynna de mer utvecklade och de råvarurika u-länderna. Det är fullt möjligt att en ny ekonomisk världsordning, åtminstone till en början, skulle bidra till ökade klyftor mellan u-länderna och inte heller gagna de fattigaste människorna i dem. För de fattigaste u-länderna kommer ökat offentligt bistånd på generösare villkor och en lättnad av skuldbördan att fortsätta att vara de väsentligaste frågorna under många år.

Deklarationen och handlingsprogrammet om en ny ekonomisk världsordning tar inte upp frågan om hur fördelarna av ett mer rättvist internationellt system skall kunna komma de fattiga människorna i u-länderna till del.

Det står klart att nya internationella relationer inte automatiskt medför lika stora fördelar för alla u-länder eller bättre levnadsvillkor för de enskilda människorna. Man måste aktivt sträva efter lösningar, som tar hänsyn till de fattigaste ländernas svårigheter. Det krävs också en målmedveten satsning av u-ländernas regeringar om de förbättringar i handelsvillkor och tillgång på teknologi och kapitalresurser, som kan

vinnas i de internationella förhandlingarna, skall kunna komma folkflertalet till del. Det egna landets utvecklingsansträngningar måste också inriktas på att tillfredsställa grundläggande behov hos de fattiga grupperna.

Denna syn, som är en hörnsten i FN:s utvecklingsstrategi, har nyligen åter kommit till uttryck i den basbehovsstrategi som har utarbetats av Internationella arbetsorganisationen (ILO) och som antogs vid världssysselsättningskonferensen sommaren 1976. Strategin innebär att utvecklingsansträngningarna i första hand skall inriktas på att tillgodose de fattigaste människornas grundläggande behov av mat, kläder, bostad, arbete och sociala tjänster.

Både internationella och nationella reformer behövs om man skall kunna få till stånd en förbättring av levnadsvillkoren för de breda lagren i de fattiga länderna.

Sverige måste fortsätta att ge starkt stöd åt de grundläggande tankarna bakom en ny ekonomisk världsordning och samtidigt hålla fast vid kravet att förbättringarna skall komma de fattiga människorna till godo. Den svenska biståndspolitikerna är också utformad i nära anslutning till u-landskraven. Pågående internationella förhandlingar berör emellertid i stor utsträckning också andra områden än biståndet.

Sveriges förbindelser med u-länderna har ekonomiska, politiska, kulturella och andra aspekter. En politik som omfattar alla dessa relationer till u-länderna brukar i debatten kallas *u-landspolitik*.

Ett viktigt inslag i en aktiv u-landspolitik är att effekten för u-ländernas del bör finnas med i bilden när viktiga beslut fattas om utvecklingen i Sverige. Samtidigt sätter väsentliga nationella intressen vissa ramar för våra möjligheter att tillmötesgå u-ländernas krav. Utformningen av u-landspolitikerna blir därmed ett samspel där en avvägning måste göras mellan dessa intressen och strävan till solidaritet med de fattiga folken.

I propositionen pekas på andra skäl för en aktiv svensk u-landspolitik än enbart de motiv som gäller för biståndspolitikerna. En snabb ekonomisk utveckling i tredje världen är av betydelse för en växande internationell handel och en förbättrad arbetsfördelning, vilket ligger i linje med våra ekonomiska intressen. Det ligger också i Sveriges intresse att ha hög beredskap för en anpassning till förändringar i världsekonomin. Det är önskvärt att vi i god tid kan bedöma de långsiktiga effekterna av en ökad internationell konkurrenskraft från u-ländernas sida så att överväganden om behovet av en anpassning av vårt näringsliv underlättas.

I detta sammanhang diskuteras i propositionen vad u-landspolitikerna kommer att innebära för den svenska ekonomin. När det gäller att avskaffa tullar eller andra hinder för u-ländernas export till Sverige är det uppenbart att effekten på den svenska marknaden blir en helt annan

om sådana åtgärder vidtas av Sverige ensamt än om de görs tillsammans med andra i-länder. Ser man på krav som rör den internationella handeln med råvaror, stabilisering av u-ländernas exportinkomster eller valutasamarbetet, behövs överenskommelser mellan en bred krets av länder för att förändringar skall kunna komma till stånd. Sveriges åtaganden kommer väsentligen att bestämmas av vad man kan ena sig om vid internationella förhandlingar. I propositionen framhålls att utsikterna att nå fram till ytterligare internationella överenskommelser är begränsade på kort sikt. Därför får bilaterala insatser särskild betydelse eftersom de ofta direkt kan inriktas på åtgärder för de fattiga människorna i de fattigaste länderna.

Motioner

Utskottet har i detta sammanhang behandlat

dels motionen 1976/77: 675 av herr Werner m. fl. (vpk) såvitt avser yrkandena 4 och 5, nämligen

att riksdagen uttalar att bistånds- och u-landspolitiken utformas med beaktande av

4. att målen för handelspolitiken och lagstiftningen gällande u-landsinvesteringar bringas i överensstämmelse med biståndspolitikens mål att främja ekonomisk och social utjämning och utveckling,

5. att investeringsgarantisystemet slopas,

dels motionen 1976/77: 1057 av fru Lewén-Eliasson m. fl. (s) såvitt avser yrkandena 1 och 2, nämligen

att riksdagen

1. ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den svenska u-landspolitiken,

2. uttalar sig för en klar åtskillnad mellan biståndsverksamheten och svenska företags kommersiella verksamhet.

Utskottet

I motionen 1057 föreslås att riksdagen ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om den svenska *u-landspolitiken*.

Motionärerna framhåller i detta sammanhang bl. a. att den strukturförändring som ägt rum i svensk ekonomi under efterkrigstiden och som främst varit betingad av den europeiska integrationen efter hand måste komma att styras av långsiktiga hänsyn till u-länderna. Detta förutsätter att u-landspolitiken samordnas med trygghetspolitiken. För att möta u-ländernas jämlikhetskrav måste det svenska samhället stå rustat med en aktiv närings- och arbetsmarknadspolitik som ger ny sysselsättning åt dem som påverkas av strukturanpassningen. Solidaritet med u-länderna förutsätter således solidaritet hemma, heter det i motionen.

I det avsnitt i budgetpropositionen som ägnas åt begreppet u-lands politik, dvs. en politik som omfattar alla våra relationer till u-länderna vare sig de är av ekonomiskt, politiskt, kulturellt eller annat slag, heter det bl. a. att ett viktigt inslag i en aktiv u-landspolitik är att effekten för u-ländernas del bör finnas med i bilden när viktiga beslut fattas om utvecklingen i Sverige. Det synsätt som ligger till grund för detta uttalande torde ganska väl stämma överens med de synpunkter som motionärerna för fram. Det framhålls i propositionen också att det ligger i Sveriges eget intresse att ha hög beredskap för en anpassning till förändringar i världsekonomin.

Bistandsminister Ola Ullsten har vid ett par tillfällen under det senaste halvåret närmare gått in på just de frågeställningar som aktualiseras i motionen 1057. I sitt anförande den 22 oktober 1976 inför Svenska FN-förbundet yttrade han bl. a.:

Vi måste för det tredje på allvar börja föra det vi kallar en u-landspolitik, dvs. vi måste ta ett samlat grepp på alla våra relationer med u-länderna. Vi kan inte i längden med ena handen ge exportfrämjande bistånd till u-länderna och med den andra vara rädda för deras export. Och vi måste ta hänsyn till detta i den långsiktiga arbetsmarknadspolitik. Det får inte bli de som arbetar inom t. ex. textil- och skindustri som ensamma till sist får betala för vår solidaritet med världens fattiga.

Vi måste bli medvetna om att våra åtgärder när det gäller t. ex. handel, sjöfart och valutasamarbete har effekter för u-länderna. Biståndet skall inte vara ett sätt att betala för och be om ursäkt för det vi gör på andra områden — det måste bli kärnan i en medveten u-landspolitik.

I ett anförande den 29 november 1976 vid Göteborgs universitet sade bistandsministern bl. a. följande:

Solidaritet med u-länderna förutsätter solidaritet i Sverige. Det är helt uppenbart att u-ländernas ökande konkurrenskraft först drabbar våra låglönebranscher. — — — Vad det gäller är alltså att åstadkomma en mjuk anpassning som gör det möjligt att ge ny och på sikt tryggare sysselsättning åt dem som drabbas av strukturpolitiken.

Det är därför som vår solidaritet med u-länderna måste börja här hemma.

Utskottet konstaterar att det sålunda råder betydande överensstämmelse mellan de uttalanden som gjorts från regeringens sida och de synpunkter som framförs i motionen i denna fråga.

I motionen 1057 framhålls vidare att det krävs ett ökat mått av samhällelig planering och gemensamt ansvar om en solidarisk u-landspolitik skall kunna genomföras. Utskottet ansluter sig i huvudsak till dessa synpunkter.

I anslutning till samma yrkande erinras i motionen också om det betänkande som inom kort väntas bli framlagt av den biståndspolitiska

utredningen. Motionärerna förutsätter i detta sammanhang att regeringen på basis av betänkandet kommer att lämna en utförlig redovisning över de åtgärder som planeras som ett resultat av u-ländernas krav på en ny ekonomisk världsordning.

Riksdagen antog våren 1976 ett uttalande av motsvarande innebörd på grundval av fjolårets biståndsbetänkande (UU 1975/76: 14).

Det nu aktuella yrkandet i motionen 1057 torde mot denna bakgrund få anses besvarat med vad utskottet anfört.

I motionen 1057 yrkas vidare att riksdagen uttalar sig för en klar *åtskillnad mellan biståndsverksamheten och svenska företags kommersiella verksamhet.*

Motionärerna erinrar om tidigare uttalanden från riksdagens sida att biståndet skall hållas åtskilt från insatser till stöd för olika grenar av svenskt näringsliv, uttalanden som varit föranledda av olika förslag om utvidgade investeringsgarantisystem, förinvesteringsfonder, utvecklingsbolag m. m. Ett nytt uttalande av innebörden att biståndsverksamheten inte skall sammanblandas med åtgärder som syftar till att främja svenska företags kommersiella verksamhet skulle enligt motionen på intet sätt stå i strid med aktivare svenska insatser för att främja den industriella utvecklingen i u-länderna.

Som motionärerna antyder har uttalanden från riksdagens sida om behovet av en principiell åtskillnad mellan biståndsverksamheten och stöd till olika grenar av svenskt näringsliv varit föranledda av motionsvägen framförda förslag om ett utvidgat investeringsgarantisystem, bildandet av ett hel- eller halvstatligt utvecklingsbolag, upprättandet av s. k. förinvesteringsfonder, statlig räntesubventionering i samband med exportkrediter till u-länder etc. I alla dessa sammanhang har den näringspolitiska aspekten hos förslagen ansetts som mera dominerande än den biståndspolitiska, varför riksdagen funnit det påkallat att uttala sig för en klar distinktion mellan offentligt bistånd och kommersiella transaktioner med u-länderna. Detta gränsdragningsproblem föranledde utskottet och riksdagen (UU 1971: 2, rskr 73) att begära en översyn av olika svenska bilaterala åtgärder för att främja u-ländernas industrialisering. Med anledning därav tillsattes industribiståndsutredningen, vars betänkande (SOU 1972: 90) framlades i slutet av följande år. Kort tid därefter tillkallades den biståndspolitiska utredningen, som även fick i uppdrag att beakta industribiståndsutredningens förslag vid sin allmänna översyn av den svenska biståndspolitiken. Biståndspolitiska utredningens huvudbetänkande väntas bli framlagt inom kort och därefter bli remissbehandlat.

Regeringen har nyligen framlagt förslag (prop. 1976/77: 83) om vissa exportfrämjande åtgärder avseende svensk export till u-länder. Förslagen, som utformats i handelsdepartementet och baserar sig på en inom

detta departement utarbetad promemoria (Ds H 1976: 5), innefattar bl. a. stöd till förinvesterings- och förprojekteringsstudier. Finansieringen därav har ingenting med biståndsanslagen att göra. I propositionen tas ingen slutlig ställning till frågan om en vidgning av investeringsgarantisystemet, och det sker med hänvisning till att spørsmålet behandlas av den biståndspolitiska utredningen. I propositionen annäls vidare bl. a. att en särskild utredning om exportfinansiering nyligen blivit tillsatt. Propositionens olika förslag är byggda på handelspolitiska och inte på biståndspolitiska överväganden, varför biståndsmedel inte är avsedda att tas i anspråk heller i detta sammanhang.

Det anförda torde vittna om en genom åren fullföljd strävan att upprätthålla en klar åtskillnad mellan biståndsverksamhet å ena sidan och åtgärder som primärt är motiverade av näringspolitiska eller handelspolitiska skäl å den andra. Utskottet utgår ifrån att denna strävan även i fortsättningen kommer att präglade den svenska politiken.

Denna hållning är givetvis inte liktydig med en avoghet mot medverkan från näringslivets eller arbetsmarknadens parter sida i de svenska biståndsansträngningarna. Deras aktiva stöd och medverkan är tvärtom en förutsättning bl. a. för att Sverige med expertis och på annat sätt i större utsträckning skall kunna tillmötesgå den ständigt växande mängden av önskemål från u-länder om svenskt bistånd på industriområdet (jfr nedan i avsnittet om industri- och teknologifrågor).

I sammanhanget bör också det i och för sig självklara förhållandet hållas i minne att en hög produktions- och exportnivå hos vårt land har ett grundläggande samband med en fortsatt hög och växande biståndsnivå. Det finns också anledning erinra sig att införandet för några år sedan av en viss bindning av det svenska biståndet till varor och konsulttjänster var betingat av sysselsättningspolitiska hänsyn liksom av omsorg om den svenska betalningsbalansen.

Redan år 1968 välkomnade riksdagen på statsutskottets förslag (SU 1968: 128, rskr 302) att nya och vidgade former för samverkan mellan stat och näringsliv kommer fram och att de prövas och bearbetas i en positiv anda — allt under förutsättning att det biståndspolitiska syftet hålls i förgrunden. En huvudförutsättning för sådant samarbete är, framhöll utskottet vidare, att insatsen svarar mot ett prioriterat önskemål från mottagarlandets sida och harmonierar med dess utvecklingsplan.

Ifrågavarande yrkande i motionen 1057 torde därmed få anses besvarat.

I motionen 675 föreslås bl. a. att riksdagen uttalar sig för att *målen för handelspolitiken och lagstiftningen gällande u-landsinvesteringar* bringas i överensstämmelse med biståndspolitikens mål att främja ekonomisk och social utjämning och utveckling.

Yrkandet i fråga finns inte närmare utvecklat i motionstexten utom i så måtto att motionärerna hävdar att Sverige är en del av det imperia- listiska systemet och att de svenska multinationella företagen deltar i ut- sugningen av den tredje världen.

Vad beträffar handelspolitiken och dess överensstämmelse med bi- ståndspolitikens mål vill utskottet återigen hänvisa till de ovan åter- givna uttalandena i budgetpropositionen och biståndsministerns anfö- rande om u-landspolitiken. I ett anförande den 31 januari i år i Upp- sala yttrade biståndsminister Ullsten även följande i detta samman- hang:

Att på det sättet medvetet väga in u-ländernas intressen handlar alltså inte bara om att avsätta en viss del av statsbudgeten till biståndsända- mål. Det handlar lika mycket om att ha u-ländernas situation för ögonen när vi diskuterar handelspolitik, industripolitik, teknisk ut- veckling, sjöfartsfrågor eller vad det kan vara fråga om. Inom vart och ett av dessa och andra områden gäller det att hitta lösningar som utan att gå på tvärs med vitala svenska intressen ändå är det bästa möjliga sett ur u-ländernas synvinkel.

Det är nämligen detta vi lovat att göra när vi anslutit oss till det som kallas den nya ekonomiska världsordningen. För vad vi därmed åtagit oss är att medverka till en successiv förändring av de regler som i dag gäller för umgänget mellan staterna på ekonomins och handelsn områden.

Med det anförda torde det nu aktuella yrkandet i motionen 675 få anses besvarat.

I motionen 675 föreslås vidare att *investeringsgarantisystemet* slopas. Samma yrkande har framförts under en rad av år och avslagits av riksdagen. Under senare år har därvid hänvisning gjorts till den bi- ståndspolitiska utredningen, som även haft till uppgift att beakta för- slagen från industribiståndsutredningen (SOU 1972:90) vid sin all- männa översyn av det svenska utvecklingssamarbetet med u-länderna. Frågan om ett eventuellt vidgat investeringsgarantisystem berörs i den i vår framlagda propositionen 1976/77: 83 om exportfrämjande åtgärder avseende u-länder. Något förslag beträffande investeringsgarantierna framläggs dock inte i nämnda sammanhang, där det också hänvisas till att frågan behandlas av den biståndspolitiska utredningen.

Utskottet avstyrker ifrågavarande yrkande i motionen 675.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen anser motionen 1976/77: 675, yrkandet 4, besva- rad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 675, yrkandet 5,
3. att riksdagen anser motionen 1976/77: 1057, yrkandena 1 och 2, besvarad med vad utskottet anfört.

2. Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.

Propositionen (s. 25—26)

För budgetåret 1977/78 förordas i propositionen en total ökning av biståndsanslagen med 428 milj. kr. eller med drygt 13,5 %. De samlade anslagen för internationellt utvecklingssamarbete skulle därmed uppgå till 3 550 milj. kr. Anslagen har beräknats så att de skall överstiga 1 % av 1977 års bruttonationalprodukt till marknadspris.

Den föreslagna anslagsökningen faller på anslaget C1. Bidrag till internationella biståndsprogram med 140,0 milj. kr. och på anslaget C2. Bilateralt utvecklingssamarbete med 281,1 milj. kr.

Ökningen av de medel som föreslås för multilaterala bidrag är i praktiken större, eftersom den del av katastrofreserven som tidigare har redovisats under det multilaterala anslaget fr. o. m. budgetåret 1977/78 redovisas under det bilaterala anslaget. Fördelningen av totalanslaget mellan multilateralt och bilateralt bistånd beräknas för budgetåret 1977/78 till 33,5 % resp. 63,9 %.

Planeringsramarna för biståndsanslagen bör i förhållande till nuvarande förslag till anslag schablonmässigt kunna ökas med ungefär 3 % per år. Det förordas därför att planeringsramarna för budgetåren 1978/79 och 1979/80 beräknas till 3 655 milj. kr. resp. 3 765 milj. kr. Härigenom erhålls enligt propositionen ett tillfredsställande underlag för planeringen av utvecklingsbiståndet.

Planeringsramar för budgetåren 1977/78—1979/80

	Budgetår milj. kr.				
	1976/77 Anslag	1977/78 Förslag	1978/79 Planeringsramar	1979/80	1977/78— 1979/80 Summa
Bidrag till internationella biståndsprogram	1 050,0	1 190,0	1 225,0	1 260,0	3 675,0
Bilateralt utvecklingssamarbete	1 987,0	2 268,1	2 332,0	2 400,0	7 000,1
Förvaltning, rekrytering, utbildning och information m. m.	85,0	91,9	98,0	105,0	294,9
Totalt	3 122,0	3 550,0	3 655,0	3 765,0	10 970,0

Fördelningen av planeringsramarna på anslag är liksom tidigare år att anse som preliminär. Förskjutningar i den ena eller andra riktningen mellan andelarna för anslagen Bidrag till internationella biståndsprogram och Bilateralt utvecklingssamarbete måste nämligen kunna ske för att hänsyn skall kunna tas till omständigheter som inte nu kan förutses, heter det i propositionen.

Motion

I detta sammanhang har utskottet haft att behandla motionen 1976/77: 1052 av fru Bernström (fp) såvitt avser yrkandena 1, 2 och 3, nämligen

1. att riksdagen uttalar att det svenska u-landsbiståndet bör öka i sådan takt att det uppnår 2 % av BNP senast i och med budgetåret 1984/85,
2. att riksdagen uttalar att planeringsramarna för biståndet under 1978/79 och 1979/80 justeras med utgångspunkt från tvåprocentmålet,
3. att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande metod för beräkning av bruttonationalprodukten.

Utskottet

I motionen 1052 föreslås att riksdagen uttalar sig för att det svenska utvecklingsbiståndet bör öka i sådan takt att det når en nivå motsvarande 2 % av bruttonationalprodukten (BNP) senast budgetåret 1984/85, dvs. om åtta år, samt att de av regeringen föreslagna planeringsramarna för biståndet under budgetåren 1978/79 och 1979/80 justeras uppåt med hänsyn till det påyrkade 2 %-målet. Det heter i motionen att en höjningstakt på minst 25 % per år då blir naturlig. I samma motion föreslås att riksdagen hos regeringen begär en återgång till den före år 1976 tillämpade metoden för beräkning av bruttonationalprodukten som underlag för framräkning av biståndets storlek.

Budgetpropositionens förslag beträffande de samlade *biståndsanslagens storlek* under nästa budgetår, totalt 3 550 milj. kr., har beräknats så att de något skall överstiga 1 % av 1977 års beräknade svenska bruttonationalprodukt till marknadspris. Detta förslag har inte ifrågasatts i någon motion.

Däremot föreslås i den nu aktuella motionen 1052 att riksdagen uttalar sig för en återgång till den tidigare tillämpade metoden att som grundval för 1 %-målets beräkning ta prognoser om bruttonationalproduktens storlek under framförliggande budgetår i stället för som nu prognoser om BNP:s storlek under det kalenderår då budgetpropositionen läggs fram. Biståndsanslagen skulle därmed bli något högre.

Den i motionen åsyftade omläggningen från framförliggande budgetår till löpande kalenderår som beräkningsgrund anmäldes ursprungligen i 1975 års budgetproposition med verkan från budgetåret 1976/77 och föranledde ingen erinran från riksdagens sida. Omläggningen motiverades med svårigheten att göra säkra prognoser om BNP:s utveckling utöver de beräkningar som brukar göras i finansplanen för det kalenderår under vilket förslagen framläggs.

Såväl de svenska biståndsanslagen som Sveriges utbetalningar av

bistånd till u-länderna och de internationella biståndsprogrammen ligger relativt sett på en högre nivå än i något annat industriland. Det av FN omfattade målet för offentligt bistånd är 0,7 % av BNP till marknadspris och avser faktiska biståndsutbetalningar. Sverige nådde detta FN-mål som första land år 1974.

Budgetåret 1975/76 uppgick biståndsanslagen för första gången till ett belopp som i 1975 års budgetproposition beräknades motsvara 1 % av BNP för budgetåret i fråga. Eftersom BNP-beräkningen vid budgetpropositionens avlämnande i januari månad endast kan bygga på prognoser för ifrågavarande kalenderår var antagandet emellertid osäkert. En efterhandsgranskning har också visat att 1 %-målet till följd av inflationens verkningar då icke fullt nåddes därför att BNP steg något mer än som förutsågs i början av år 1975. Motsvarande förhållande har kunnat konstateras beträffande det justerade enprocentiga biståndsmålets uppfyllelse under innevarande budgetår 1976/77. För budgetåret 1977/78 kommer 1 %-nivån enligt regeringens förslag att något överskridas, även om denna beräkning är behäftad med samma osäkerhet som beräkningarna i tidigare budgetpropositioner om biståndsanslagens procentuella andel av BNP.

Riksdagen har tidigare uttalat att det 1 %-mål som fastslogs av 1968 års riksdag är att betrakta som ett etappmål och att Sveriges insatser i utvecklingsarbetet även i framtiden bör öka i takt med vårt lands ekonomiska möjligheter. Också i regeringsförklaringen från hösten 1976 gjordes motsvarande uttalanden:

Sverige måste öka sina insatser i kampen mot nöd och hunger i de fattiga länderna. Enprocentmålet för vårt bistånd skall ses som ett etappmål.

Från riksdagens sida har förut även framhållits att det övergripande målet för Sveriges framtida utvecklingsinsatser inte kan uttryckas enbart i en viss procentandel av vår bruttonationalprodukt. U-länderna har inom ramen för en serie internationella förhandlingar under senare år framfört allt starkare krav att industriländerna anlägger ett vidare synsätt på förbindelserna mellan de båda ländergrupperna. Utvecklingsbiståndet och dess storlek är endast en del, låt vara en mycket viktig sådan, av de krav som u-länderna framfört under den samlande beteckningen »en ny ekonomisk världsordning».

Utskottet vill vidare erinra om sitt uttalande förra året (UU 1975/76: 14) och året dessförinnan att det är först när resultatet av den biståndspolitiska utredningens arbete föreligger som tillräckligt underlag kommer att finnas för ställningstaganden till principer för den framtida utvecklingen av biståndsanslagen.

Biståndspolitiska utredningens huvudbetänkande väntas bli framlagt senare i vår och skall därefter remissbehandlas.

Mot denna bakgrund avstyrks de nu aktuella yrkandena i motionen 1052.

Utskottet hemställer sålunda

att riksdagen avslår motionen 1976/77: 1052, yrkandena 1, 2 och 3.

3. Bidrag till internationella biståndsprogram (C 1)

Propositionen (s. 27—50)

Förevarande anslag (C 1) föreslås i budgetpropositionen för budgetåret 1977/78 öka med 140 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår till 1 190 000 000 kr.

Regeringen hemställer i samband därmed att riksdagen

dels godkänner de riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete som förordas i propositionen,

dels bemyndigar regeringen att göra de utfästelser och åtaganden som anges i propositionen,

dels bemyndigar regeringen att nyteckna 675 kapitalandelar om 10 000 dollar vardera i Asiatiska utvecklingsbanken,

dels godkänner avtalet om upprättandet av den internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD) samt Sveriges anslutning till densamma,

dels till Bidrag för internationella biståndsprogram för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 1 190 000 000 kr.

Motsvarande anslag under innevarande budgetår uppgår till 1 050 000 000 kr.

Det framhålls i propositionen att stödet till FN är en hörnsten i svensk utrikespolitik. Våra bidrag ökar kontinuerligt. Detta gör att Sverige — även i absoluta tal — hör till de största bidragsgivarna till en rad FN-organ. Sverige söker i detta sammanhang stärka u-ländernas inflytande i de internationella biståndsprogrammen. Sverige driver också en rad krav på reformer och effektivisering av FN-organens biståndsverksamhet, bl. a. i syfte att få ner de höga administrationskostnaderna, påskynda insatsernas genomförande och höja biståndets kvalitet.

Ansvar för samordning av biståndspolitik, som är en del av utrikespolitiken, vilar på utrikesdepartementet. Ett enhetligt svenskt agerande i de internationella organisationerna är en viktig förutsättning för att effektivt driva svenska synpunkter på utvecklingssamarbetets område.

Propositionen övergår därefter till att närmare redogöra för Sveriges medverkan i och bidrag till FN:s utvecklingsprogram (UNDP), UNDP-fonden för stöd till afrikanska befrielseströrelser, FN:s befolkningsfond (UNFPA) och FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF), FN:s barn-

fond (UNICEF), Internationella utvecklingsfonden (IDA), vissa regionala utvecklingsbanker, den nyupprättade internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD), Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) och annan livsmedelshjälp, FN:s flyktingkommisariats (UNHCR) hjälpprogram och FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA) samt en rad andra multilaterala biståndssändamål, som samlats under rubriken Övriga multilaterala bidrag. I vissa fall föreslås, förutom bidrag under nästa budgetår, att utfästelser görs om bidrag på längre sikt. Vidare redogörs i propositionen bl. a. för det svenska stödet till u-landsforskning.

FN:s utvecklingsprogram (UNDP) m. m.

Till *FN:s utvecklingsprogram (UNDP)* föreslås för nästa budgetår ett ordinarie bidrag av 255 milj. kr., en ökning med 30 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår (därutöver har dock under budgetåret 1976/77 lämnats ett extra bidrag om 15 milj. kr. till ett särskilt UNDP-program för de minst utvecklade u-länderna). Vidare begärs riksdagens godkännande av gjord utfästelse om lika stort ordinarie bidrag till UNDP under budgetåret 1978/79 och riksdagens bemyndigande att göra samma utfästelse för budgetåret 1979/80.

Det anmäls i propositionen att UNDP under år 1976 fortsatt att bygga ut sitt stöd till de befrielseströrelser som erkänts av den afrikanska enhetsorganisationen OAU. Hittills har denna verksamhet främst finansierats av en för ändamålet särskilt upprättad frivilligfond. På svenskt initiativ har UNDP emellertid beslutat avsätta medel härför ur programmets egna resurser och för åren 1977—1981 reserverat sammanlagt 6 milj. dollar för ändamålet. Det är dock önskvärt att UNDP:s möjligheter att bistå befrielseströrelserna i södra Afrika ytterligare utvidgas. Mot denna bakgrund har regeringen under hösten 1976 utfäst ett svenskt bidrag till *UNDP-fonden för stöd åt afrikanska befrielseströrelser* på 5 milj. kr. för budgetåret 1977/78. I propositionen begärs riksdagens godkännande av den gjorda utfästelsen.

Till *FN:s befolkningsfond (UNFPA)*, som också är underställd UNDP:s styrelse, föreslås för budgetåret 1977/78 ett svenskt bidrag om 33 milj. kr., dvs. en ökning med 3 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. För budgetåren 1978/79 resp. 1979/80 föreslås att Sverige lämnar utfästelser om bidrag med likaledes 33 milj. kr.

För *FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF)*, som likaså är underställd UNDP:s styrelse och som innevarande budgetår får ett svenskt bidrag om 15 milj. kr., föreslås i propositionen för nästa budgetår ett till 20 milj. kr. ökat bidrag. Vidare begärs riksdagens bemyndigande för att vid nästa bidragskonferens göra utfästelser om lika stora bidrag för vart och ett av budgetåren 1978/79 och 1979/80.

För UNDP:s ordinarie utvecklingsprogram och för andra fonder som

också är underställda UNDP-styrelsen föreslås sålunda för nästa budgetår ett sammanlagt bidrag av 313 milj. kr. (jämfört med 285 milj. kr. under innevarande budgetår).

FN:s barnfond (UNICEF)

För FN:s barnfond föreslås för budgetåret 1977/78 ett svenskt bidrag med 85 milj. kr., dvs. 10 milj. kr. mer än under innevarande budgetår. Därmed når Sverige ungefär samma bidragsnivå som USA gentemot UNICEF. Riksdagens bemyndigande begärs av en utfästelse om lika stort bidrag för budgetåret 1978/79. Också för budgetåret 1979/80 förutsätts en förhandsutfästelse om lika stort bidrag kunna ges.

Internationella utvecklingsfonden (IDA)

Sveriges årliga bidrag till Internationella utvecklingsfonden har under de senaste tre budgetåren, som motsvarar IDA:s fjärde s. k. påfyllnadsperiod, uppgått till ca 252,1 milj. kr. per budgetår. Sverige har därmed stått för en bidragsandel av 4 % av den åsyftade totala bidragsvolymen om 4,5 miljarder dollar under den fjärde påfyllnaden, som nu går mot sitt slut.

U-länderna har gett frågan om den femte påfyllnaden av IDA:s resurser hög prioritet bl. a. inom FN, UNCTAD och vid Paris-konferensen. Vid Världsbankens senaste årsmöte i Manila stödde u-landsgruppen IDA-ledningens förslag om en fördubbling av IDA:s resurser till 9 miljarder dollar för treårsperioden 1977/78—1979/80.

Ett antal länder, däribland Sverige och övriga nordiska länder, har i förhandlingarna om en femte påfyllnad uttalat stöd för en väsentlig ökning av IDA:s resurser. Förhandlingarna hade då budgetpropositionen avlämnades ännu inte lett till konkreta resultat, främst beroende på att några av de största bidragsgivarna inte kunnat binda sig för en viss storlek av den femte påfyllnaden. Ett växande stöd hade dock kunnat konstateras för ett bidragsmål om 7,2 miljarder dollar från de traditionellt bidragsgivande länderna. Enligt IDA-ledningens beräkningar skulle detta belopp i reala termer motsvara bidragsmålet om 4,5 miljarder dollar vid den fjärde påfyllnaden. Härutöver räknade man med ytterligare bidrag från vissa oljeproducerande länder.

Bidragfördelningen för den femte påfyllnaden har också varit oklar. Vissa större bidragsgivande länder har antytt att de nu önskar sänka sin andel. I syfte att påskynda en överenskommelse om påfyllnaden har emellertid IDA-ledningen eftersträvat oförändrad bidragsfördelning bland traditionella bidragsgivare. Sverige har stött IDA-ledningens linje härvidlag.

Mycket har talat för att förhandlingarna inte skulle hinna avslutas i tid för att medlemsländernas parlament skulle kunna godkänna en på-

fyllnadsöverenskommelse före den 1 juli 1977, då IDA beräknas ha gjort åtaganden som svarar mot nu tillgängliga resurser. För att säkerställa finansieringen av IDA:s verksamhet under verksamhetsåret 1977/78 har därför pågått diskussioner om ett övergångsarrangemang som en del av en slutlig överenskommelse avseende hela den femte påfyllnadsperioden. Ett sådant arrangemang väntades komma att innebära en bidragsnivå som minst motsvarar den nuvarande årliga nivån. Det svenska bidraget till IDA budgetåret 1977/78 skulle i så fall komma att uppgå till minst samma belopp som budgetåret 1976/77, dvs. 252,1 milj. kr.

Härutöver föreslås i propositionen emellertid att ytterligare medel hålls i beredskap för IDA. Anslagsposten Övriga multilaterala bidrag har beräknats med hänsyn härtill. Det svenska bidragets storlek får avgöras mot bakgrund av hur IDA-förhandlingarna fortskrider. T. v. beräknas i budgetpropositionen för budgetåret 1977/78 ett belopp som motsvarar bidraget till IDA under innevarande budgetår, dvs. 252 102 000 kr.

Regionala utvecklingsbanker

Propositionen innehåller redogörelser för och förslag om bidrag och bidragsutfästelser till Afrikanska utvecklingsbanken (ADB), Afrikanska utvecklingsfonden (ADF), Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB) och Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF).

Medlemskap i *Afrikanska utvecklingsbanken (ADB)*, som inledde sin verksamhet år 1966, är förbehållet afrikanska u-länder.

Sverige lämnade under budgetåret 1973/74 ett bidrag till ADB på 2,5 milj. kr. för förinvesteringsstudier i de minst utvecklade av bankens medlemsländer. Under budgetåren 1974/75 och 1975/76 lämnade Sverige en kredit på totalt 25 milj. kr. på s. k. IDA-villkor till ADB. Avtal om en ny svensk kredit på 10 milj. kr. avseende budgetåret 1976/77 undertecknades i slutet av år 1976.

Med hänsyn till bankens alltjämt trängda finansiella läge och vikten av att stödja de afrikanska ländernas strävan att bygga upp banken till en stark regional institution är ett fortsatt svenskt finansiellt stöd till ADB motiverat. För ändamålet har i propositionen föreslagits ett bidrag på 18 milj. kr. under budgetåret 1977/78 att användas för långivning samt finansiering av förinvesteringsstudier.

Den till ADB knutna *Afrikanska utvecklingsfonden (ADF)*, som påbörjade sin verksamhet år 1973, är till skillnad från ADB öppen för icke-regionala länder. ADF lämnar lån till de fattigaste afrikanska länderna. Dess verksamhet finansieras genom bidrag från de icke-regionala medlemsländerna. Av de samlade resurserna under den första verksamhetsperioden 1973—1975 svarade Sverige för ca 7 %.

För ADF:s första påfyllnadsperiod, som avser verksamhetsåren 1976—1978, har riksdagen redan gett bemyndigande för ett bidrag om sam-

manlagt 91,2 milj. kr., att utbetalas i tre lika delar. Medelsbehovet härför under nästa budgetår är därför 30,4 milj. kr.

Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB) började sin verksamhet år 1966. Av de 42 medlemmarna är 26 asiatiska länder. Sverige har varit medlem i banken sedan den upprättades.

När AsDB grundades bidrog Sverige av biståndsmedel med 5 milj. dollar till bankens grundkapital. Sverige deltog däremot inte när bankens kapital år 1971 ökades första gången. Ett viktigt skäl härtill var bankens engagemang i Laos och Sydvietnam under det pågående kriget i Indokina. I dag är dock läget förändrat. I slutet av september 1976 övertog det återförenade Vietnam Sydvietnams medlemskap i AsDB. Banken, och i synnerhet Asiatiska utvecklingsfonden, torde därför nu ha förutsättningar att finansiera utvecklingsinsatser och återuppbyggnadsprojekt i Vietnam. I Laos pågår redan viss verksamhet.

Mot bakgrund av denna utveckling föreslås i propositionen att Sverige upptar ett mera aktivt samarbete med banken. Regeringen begär riksdagens bemyndigande att delta i den kapitalhöjning som nyligen beslutats inom banken och att i enlighet med bankens förslag teckna 675 nya kapitalandelar till ett nominellt värde av 10 000 dollar vardera. Härav kommer 608 andelar att utgöra garantikapital, medan ett belopp motsvarande 67 andelar skall inbetalas. Av förslaget följer att medelsbehovet för AsDB budgetåret 1977/78 uppgår till 750 000 kr.

Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF) inledde sin verksamhet år 1974. Fonden, som är knuten till AsDB, lämnar lån på mjuka villkor till de fattigaste och minst utvecklade av bankens medlemsländer. AsDF finansierar sin verksamhet genom bidrag från flertalet av de utvecklade medlemsländerna. Dessa bidrag har hittills uppgått till ca 800 milj. dollar. I december 1975 fattades beslut om en påfyllnad av resurserna avseende treårsperioden 1976—1978. Denna påfyllnad beräknas medföra en resursökning med ca 750 milj. dollar.

Sverige har hittills inte lämnat något bidrag till AsDF. Med hänsyn till fondens inriktning på de fattigaste asiatiska u-länderna och till den förskjutning till förmån för jordbruksbistånd och utbildningsbistånd som ägt rum den senare tiden föreslås i propositionen att Sverige utfäster ett bidrag på sammanlagt 10,6 milj. dollar för budgetåren 1977/78—1979/80 motsvarande ca 41,8 milj. kr. Bidraget, som motsvarar vad Sverige enligt bankens förslag skulle ha inbetalat om det från början hade deltagit i påfyllnaden, avses inbetalas i tre lika stora delposter om 13 925 000 kr. vardera. Medelsbehovet för budgetåret 1977/78 beräknas således till 13 925 000 kr.

Internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD)

Ett principbeslut om inrättandet av en internationell jordbruksutvecklingsfond fattades vid världslivsmedelskonferensen år 1974. Sverige

verkade därvid för att fonden skulle få en inriktning på i första hand de fattigaste länderna och de mest eftersatta befolkningsgrupperna.

Ett avtal för jordbruksutvecklingsfonden godkändes vid en fullmaktskonferens i Rom i juni 1976. Avtalet skulle öppnas för undertecknande så snart det bidragsmål på 1 miljard dollar som har fastställts för fondens första verksamhetsperiod — som sannolikt blir tre år — hade uppnåtts. Fonden kommer att inleda sin egentliga verksamhet när länder som tillsammans svarar för minst 750 milj. dollar av bidragsmålet har deponerat sina ratifikationsinstrument. Denna procedur måste slutföras inom 18 månader räknat från tidpunkten för undertecknandet.

Fondens syfte är att genom lån på mjuka villkor och gåvor bidra till utvecklingen av u-ländernas jordbrukssektor.

Jordbruksutvecklingsfonden kommer att få ställning som ett FN:s fackorgan. Fonden kommer att ha en egen styrande församling omfattande samtliga medlemsländer och en styrelse på 18 medlemsländer. De nordiska länderna har förhoppning om att Norden skall få en permanent plats i styrelsen, som i så fall skall rotera dessa länder emellan.

Medlemsländerna är uppdelade i tre kategorier, nämligen bidragsgivande i-länder (kategori I), bidragsgivande u-länder (kategori II) och mottagarländer (kategori III). Bidragsgivande u-länder är huvudsakligen oljeproducerande länder, dvs. medlemsländerna i OPEC. Nästan hälften av fondens bidragsutfästelser kommer från just OPEC-länderna. Denna bidragsfördelning mellan i- och u-länder är ett välkommet nytt inslag i finansieringen av FN-systemets biståndsverksamhet.

För beslut i fondens styrande organ skall en bland medlemmarna samstämmig uppfattning (consensus) eftersträvas. Formellt fattas emellertid beslut enligt principen om vägd rösträtt. Sverige hade föredragit den beslutsprocedur som gäller i FN:s centrala organ med en röst för varje land. Röstfördelningen i IFAD är emellertid betydligt mer gynnsam för u-länderna än exempelvis i Världsbanken/IDA. Det totala antalet röster i IFAD är 1 800 som skall fördelas med 600 på var och en av de tre nämnda länderkategorierna. U-länderna, dvs kategorierna II och III, förfogar på så sätt över två tredjedelar av röststyrkan.

Riksdagen har tidigare bemyndigat regeringen att bidra med 100 milj. kr. till internationella jordbruksutvecklingsfonden för dess första bidragsperiod. Då de till fonden utfästa bidragen inte nådde upp till det fastställda bidragsmålet på 1 miljard dollar väddade FN:s generalsekreterare till bidragsgivande länder om höjda bidrag så att fondens verksamhet kunde påbörjas snarast möjligt. Som svar på dessa appeller har regeringen med förbehåll för riksdagens godkännande beslutat höja den tidigare utfästelsen på 100 milj. kr. med 15 milj. kr. Beloppet täcks med reserverade medel från föregående budgetår, och något anslagsbehov för ändamålet under budgetåret 1977/78 föreligger därför inte.

Den svenska höjningen bidrog till att bidragsmålet nåddes i december 1976.

I propositionen begärs riksdagens godkännande av dels avtalet om upprättandet av den internationella jordbruksutvecklingsfonden och Sveriges anslutning till densamma, dels den svenska utfästelsen till fonden på 115 milj. kr. för dess första bidragsperiod.

Internationellt livsmedelsbistånd

För *Internationella livsmedelsprogrammet (WFP)* föreslås i propositionen att Sveriges ordinarie årsbidrag, med hänsyn till WFP:s ökade resursbehov, höjs från f. n. 43 till 55 milj. kr. för vart och ett av budgetåren 1977/78—1979/80.

I enlighet med rekommendationerna vid FN:s sjunde extra generalförsamling om en *internationellt samordnad livsmedelsreserv för katastrofhjälp* på sammanlagt 500 000 ton har Sverige med riksdagens bemyndigande åtagit sig att årligen under treårsperioden 1975/76—1977/78 hålla 40 000 ton vete samt vissa andra kvantiteter svenska livsmedelsprodukter i beredskap för akuta nödhjälpsinsatser. Med hänsyn till behovet av långfristiga åtaganden av livsmedelsbistånd anhåller regeringen om riksdagens bemyndigande att utsträcka det svenska åtagandet t. o. m. budgetåret 1979/80.

Med tanke på att principöverenskommelse numera har träffats i WFP:s styrelse om hanteringen av den internationella katastrofreserven och att förutom Sverige och Norge, som hittills varit ensamma om åtaganden i detta sammanhang, numera även andra länder gjort utfästelser till katastrofreserven kommer regeringen att träffa avtal med WFP varigenom det svenska katastroflagret av livsmedel i huvudsak ställs till WFP:s disposition.

För budgetåret 1977/78 beräknas ett medelsbehov av 45 milj. kr. för nödvändig påfyllning av det svenska livsmedelslagret.

För Sveriges tidigare åtaganden i samband med förlängningen av *1971 års konvention om livsmedelshjälp (FAC)* att årligen leverera 35 000 ton proteinberikat vetemjöl genom WFP beräknas för nästa budgetår ett medelsbehov av 40 milj. kr.

Det samlade medelsbehovet för internationellt livsmedelsbistånd under budgetåret beräknas därmed till totalt 140 milj. kr.

Skulle kostnaderna för de här angivna veteleveranserna komma att överstiga de beräkningar som gjorts, bör ytterligare medel kunna tas i anspråk för ändamålet från den bilaterala katastrofreserven.

FN:s flyktingprogram

Sverige lämnar treåriga bidragsutfästelser till *FN:s flyktingkommisariats (UNHCR)* hjälpprogram. Med hänsyn till UNHCR:s växande

arbetsuppgifter, inte minst i Latinamerika och södra Afrika, föreslås att det svenska bidraget för budgetåret 1977/78 höjs till 25 milj. kr. Bidraget under innevarande budgetår är 15 milj. kr. I propositionen föreslås vidare att Sverige skall lämna utfästelser om bidrag med 25 milj. kr. även för vart och ett av budgetåren 1978/79 och 1979/80.

Sveriges ordinarie bidrag till *FN:s hjälpprogram för Palestinaflyktingar (UNRWA)* uppgick för verksamhetsåret 1976 till 25 milj. kr. Därutöver lämnades ett extra bidrag om 2 milj. kr. som ett led i ansträngningarna att täcka underskottet i organisationens budget. Mot bakgrund av att UNRWA fortfarande befinner sig i en besvärlig finansiell situation har Sverige för verksamhetsåret 1977 (budgetåret 1977/78) med förbehåll för riksdagens godkännande utfäst ett svenskt bidrag på 35 milj. kr. Regeringen begär nu riksdagens godkännande av den gjorda utfästelsen.

För *UNCTAD/GATT:s Internationella handelscentrum (ITC)*, som genomför exportfrämjande projekt till förmån för u-länder, beräknas i propositionen ett oförändrat bidrag under nästa budgetår om 7 milj. kr. Det konstateras att en betydande eftersläpning föreligger i genomförandet av de ITC-bidrag som finansieras med tidigare svenska bidrag. Sverige kommer att aktivt driva kravet på en effektivisering av ITC:s verksamhet.

För *Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD)*, som har till uppgift att främja import till Sverige från u-länderna, beräknas medelsbehovet under nästa budgetår till 2 585 000 kr., dvs. 230 000 kr. mer än under innevarande budgetår. Verksamheten vid importkontoret inleddes för två år sedan och försiggår tills vidare på försöksbasis under en treårsperiod.

För *u-landsforskning* beräknas medelsbehovet under budgetåret 1977/78 till 90 milj. kr., dvs. 5 milj. kr. mer än under innevarande budgetår.

I propositionen refereras utförligt u-landsforskningsberedningens (SAREC) anslagsframställning för kommande budgetår, som samtidigt utgör beredningens första redovisning av verksamhetens utformning och principer.

Föredragande statsrådet delar i stort de av SAREC redovisade synpunkterna på forskningsbiståndets inriktning och på proportionerna mellan olika ifrågakommande typer av forskningsstöd. Biståndsministern finner det sålunda inte minst angeläget att hålla fast vid kravet att det svenska biståndet skall bidra till att bygga upp forskningskapacitet i u-länderna. Vidare bör en betydande andel av medlen för u-landsforskning även i fortsättningen tas i anspråk för stöd till internationella

organisationers forskningsprogram. SAREC förväntas under innevarande budgetår redovisa resultatet av den allmänna genomgång av de internationella forskningsprogrammen som beredningen aviserat. Biståndsministern finner det rimligt att SAREC bemyndigas att självständigt besluta om fördelningen av stöd till svenska forskare efter ansökan.

Övriga multilaterala bidrag

För anslagsposten Övriga multilaterala bidrag beräknas ett sammanlagt medelsbehov av 177 240 000 kr.

Däri ingår bl. a. medel som hålls i beredskap i avvaktan på slutlig överenskommelse rörande den *femte påfyllnaden av Internationella utvecklingsfondens (IDA) resurser*. Förut i propositionen har för IDA preliminärt och tills vidare beräknats samma årliga bidragsbelopp som under den fjärde påfyllnadsperioden, dvs. ca 252,1 milj. kr.

I detta sammanhang nämns i propositionen även förhandlingarna om en gemensam *fond för bufferlagerfinansiering* i syfte att stabilisera priserna på råvaror. Om en sådan fond kommer till stånd kan bidrag avsedda att möjliggöra för de fattigaste länderna att delta i fonden komma att behövas.

Som komplement till råvaruprisstabiliserande åtgärder har Sverige verkat för ett *globalt system för att stabilisera u-ländernas exportinkomster*. Ett svenskt förslag härom har bl. a. lagts fram vid den pågående Paris-konferensen. Mot denna bakgrund är det enligt propositionen angeläget att Sverige kan delta i finansieringen av ett sådant system för att kompensera u-länderna för bortfall av exportinkomster från råvaror. Beträffande de fattigare u-länderna avses kompensationen innebära en biståndsöverföring.

Sverige har vidare utfäst sig att bidra till *subventionskontot för Internationella valutafondens (IMF) s. k. oljefacilitet* med ca 15 milj. kr. under en fyraårsperiod. Avsikten med subventionskontot är att IMF skall kunna ge de fattigare u-länderna lån till förmånliga räntesatser. Under innevarande budgetår har Sverige lämnat ett bidrag om 7,1 milj. kr. som täckte de båda första inbetalningarna till kontot. För fortsatt bidrag under nästa budgetår beräknas 3,8 milj. kr.

Liksom under tidigare budgetår bör enligt propositionen också vissa andra multilaterala bidrag kunna belasta den nu aktuella anslagsposten, såsom årsbidrag till *Röda korsets internationella kommitté* och fortsatt stöd till *FN:s enhet för ekonomisk och social information (CESI)*. Andra exempel är bidrag till *FN:s center för transnationella företag*, stöd till internationella organ eller ländergrupperingar för verksamhet med anknytning till FN:s utvecklingsstrategi och besluten från FN:s sjätte och sjunde extra generalförsamlingar samt från Paris-konferensen. Det kan också bli nödvändigt att med extra bidrag hjälpa multilaterala biståndsorgan över likviditetskriser.

Motioner

I detta sammanhang har utskottet behandlat
dels motionen 1976/77: 338 av herr Werner m. fl. (vpk) vari föreslås att riksdagen beslutar

1. att uttala att Sverige bör utträda ur världsbanksgruppen,

2. att avslå förslaget i budgetpropositionen bilaga 6 under punkten C 1 om ett anslag om 252 102 000 kr. till Internationella utvecklingsfonden och att under samma punkt under rubriken Övriga multilaterala bidrag anslå ett förslagsanslag med ett från 177 240 000 kr. till 90 000 000 minskat belopp,

dels motionen 1976/77: 339 av herr Werner m. fl. (vpk) vari föreslås

att riksdagen beslutar att avslå förslagen i budgetpropositionen bilaga 6 under punkten C 1 om anslag om 750 000 kr. till Asiatiska utvecklingsbanken och om 13 925 000 kr. till Asiatiska utvecklingsfonden,

dels motionen 1976/77: 1057 av fru Lewén-Eliasson m. fl. (s) såvitt avser yrkandena 4, 6, 7, 8 och 9, nämligen att riksdagen

4. till anslaget Bidrag till internationella biståndsprogram (C 1, utrikesdepartementet) anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 107 800 000 kr. minskat reservationsanslag på 1 082 200 000 kr.,

6. uttalar att Sveriges årliga bidrag till Internationella utvecklingsfondens (IDA) femte resurspåfyllnad skall vara högst 320 milj. kr.,

7. uttalar att Sveriges bidrag till ett övergångsarrangemang för 1977/78, i avvaktan på ikraftträdandet av Internationella utvecklingsfondens femte resurspåfyllnad, skall vara högst 252 100 000 kr.,

8. avslår regeringens förslag till nyteckning av 675 kapitalandelar om 10 000 dollar vardera i Asiatiska utvecklingsbanken,

9. ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motionen beträffande världsbanksgruppens verksamhet.

Utskottet

I motionen 1057 föreslås bl. a. att riksdagen fastställer nästa budgetårs samlade anslag för *bidrag till internationella biståndsprogram (C 1)* till ett belopp av 1 082,2 milj. kr., dvs. ett belopp som är 107,8 milj. kr. lägre än vad regeringen i budgetpropositionen föreslagit för samma ändamål. I samma motion föreslås en motsvarande höjning av regeringens förslag beträffande det samlade anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete (C 2) för att under sistnämnda anslag möjliggöra vidgade biståndsramar avseende vissa länder m. m.

Den i motionen 1057 föreslagna minskningen av beräkningen för C 1-anslaget motsvaras i sin tur av särskilda yrkanden om begränsning av de i propositionen föreslagna bidragen respektive åtagandena gentemot Internationella utvecklingsfonden (IDA) och Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB), vilka utskottet behandlar nedan.

Utskottet ansluter sig till regeringens beräkning av medelsfördelningen mellan anslagen C 1 och C 2 under nästa budgetår och avstyrker följaktligen det nu aktuella yrkandet i motionen 1057.

Sveriges förhållande till *Världsbanken* och det svenska biståndet genom den till *Världsbanken* anknutna *Internationella utvecklingsfonden (IDA)* berörs i två motioner.

I motionen 338 föreslås att riksdagen skall uttala sig för Sveriges utträde ur världsbanksgruppen. I samma motion yrkas avslag på förslagen i budgetpropositionen om fortsatta svenska bidrag till IDA.

I motionen 1057 yrkas dels att Sveriges årliga bidrag till IDA under den förestående femte påfyllnadperioden skall vara högst 320 milj. kr., dels att det svenska bidraget till IDA under det övergångsarrangemang som kan bli nödvändigt innan överenskommelsen om den femte påfyllnaden hunnit träda i kraft skall vara högst 252,1 milj. kr. I samma motion föreslås även att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförs i motionen om världsbanksgruppens verksamhet i övrigt. Där hänvisas bl. a. till tidigare svenska strävanden inom världsbanksgruppen att exempelvis vidga u-ländernas inflytande på beslutsprocessen och att få utlåningen mer inriktad på stöd för sociala och ekonomiska förbättringar för folkflertalet i de fattiga länderna. Det erinras vidare om att man från svensk sida aktiverade oppositionen mot världsbanksstödet till Chile. I motionen förutsätts fortsatta svenska insatser som går vida längre än att passivt ställa finansiella kapitalresurser till bankgruppens förfogande.

Riksdagen har under en rad av år avvisat yrkanden motsvarande det som framförs i motionen 338 om svenskt utträde ur *Världsbanken*. Några nya skäl för en omprövning av det svenska medlemskapet har inte förebragts i motionen i fråga, som bl. a. erinrar om de lån till Chile som banken under senare år beviljat. Det är väl känt att Sverige liksom övriga nordiska länder motarbetat dessa lån. Så skedde senast i slutet av förra året (jfr UU 1976/77: 14).

I fjolårets biståndsbetänkande (UU 1975/76: 14) påmindes om att världsbanksgruppen är den utan jämförelse viktigaste internationella finansieringskällan för u-ländernas utvecklingsansträngningar vad utlåningsvolym beträffar och att man får räkna med att bankgruppen även i fortsättningen kommer att ha denna roll. Som medlem av en internationell organisation får Sverige dock vara berett att understundom godta beslut som vi själva inte kan ställa oss bakom. Det finns all anledning för Sverige att även i fortsättningen aktivt söka påverka och förbättra politiken inom världsbanksgruppen liksom inom andra grenar av FN-familjens verksamhet.

Några svenska biståndsmedel går inte till *Världsbanken*, däremot till IDA. *Världsbankens* utlåning, som till skillnad från IDA:s sker på kommersiella villkor, finansieras genom lån som tas upp på den internatio-

nella kapitalmarknaden, varvid det kapital medlemsländerna har satsat i banken utgör garanti. Riksdagen har nyligen på regeringens förslag beslutat (prop. 1976/77: 86, FiU 1976/77: 18, rskr 198) bemyndiga regeringen att öka Sveriges kapitalinsats i Världsbanken. Liksom vid tidigare kapitalökningar kommer riksbanken att erlagga erforderligt insatsbelopp.

U-ländernas uttalade stöd för bankgruppen, vilket senast kom till uttryck i en FN-resolution i december 1976, är ett viktigt skäl för Sveriges fortsatta medverkan i Världsbanken. Den helt övervägande delen av biståndsmottagande u-länder är medlemmar av världsbankgruppen. Till medlemskretsen har under det senaste året även det återförenade Vietnam anslutit sig.

Som framhålls i budgetpropositionen har Sverige länge aktivt verkat för en sådan ändring av röstningsreglerna inom världsbankgruppen att u-länderna skall få ett ökat inflytande där. Under det senaste året har de nordiska länderna i samband med diskussionerna om en ökning av Världsbankens kapital och förhandlingar om en femte påfyllnad av IDA:s resurser verkat för att u-landskraven härom, som bl. a. kommit till uttryck i resolutioner från FN:s sjätte och sjunde extra generalförsamlingar åren 1974 och 1975, skall följas upp i praktisk handling. Så till vida har ansträngningarna i detta syfte haft framgång som Världsbankens ledning nu kommer att se över röstfördelningen i såväl banken som IDA, med särskild hänsyn till u-ländernas krav på större inflytande. Denna utredning förutses komma att föreläggas bankens styrelse i samband med en översyn av Världsbankens framtida roll och kapitalbehov.

I propositionen erinras vidare om att det under senare år i både bankens och IDA:s utlåningspolitik kommit fram en strävan att öka stödet till projekt som gynnar de fattigare befolkningsgrupperna, särskilt på landsbygden. De nordiska länderna har aktivt verkat för att Världsbanken och IDA skall öka sina insatser till förmån för eftersatta befolkningsgrupper. I den förhandlingsuppgörelse om en påfyllnad av IDA:s resurser för perioden 1977/78—1979/80 som träffats i mars i år och som mera utförligt beskrivs i det följande har på svenskt förslag intagits ett avsnitt om IDA:s ökande satsning på de fattigaste länderna och de fattigaste folkgrupperna inom mottagarländerna. I det sammanhanget pekas också på att en av huvudtankarna i FN:s utvecklingsstrategi är uppmaningen att sträva efter en bättre inkomstfördelning för att främja social rättvisa och effektivare produktion.

Utskottet utgår från att de mångåriga svenska strävandena att vidga u-landsinflytandet i världsbankgruppens beslutsprocesser och att få dess utlåning i högre grad inriktad på åtgärder som främjar social utveckling också i fortsättningen skall upprätthållas.

Mot bakgrund av det anförda avstyrks yrkandet i motionen 338 om Sveriges utträde ur världsbankgruppen.

Yrkandet i motionen 1057 om världsbankgruppens verksamhet torde få anses besvarat med vad utskottet anfört i detta sammanhang.

I sistnämnda motion 1057 har även föreslagits att Sveriges årliga bidrag till *Internationella utvecklingsfonden (IDA)* under dess femte påfyllnadsperiod skall vara högst 320 milj. kr. och att Sveriges bidrag till IDA i samband med det övergångsarrangemang som kan bli aktuellt i avvaktan på att överenskommelsen om den femte påfyllnaden träder i kraft skall vara högst 252,1 milj. kr., dvs. samma belopp som Sveriges årliga IDA-bidrag under den fjärde påfyllnadsperioden.

Motionen 338 åter går emot tanken på svenska bidrag över huvud taget till IDA.

IDA:s resurser har hittills i huvudsak fyllts på genom bidrag från industrialiserade medlemsländer efter särskilda överenskommelser avseende treårsperioder. Den fjärde påfyllnaden, som täckt tidsperioden 1974/75—1976/77, har avsett en total bidragsvolym om 4,5 miljarder dollar. Denna period lider nu mot sitt slut. Det totala svenska bidraget till denna påfyllnadsomgång har uppgått till drygt 756 milj. kr., motsvarande en bidragsandel om 4 %. Sverige har under innevarande budgetår gjort den sista delbetalningen om ca 252,1 milj. kr. avseende denna påfyllnad.

När budgetpropositionen framlades pågick alltså de förhandlingar som inleddes hösten 1975 om en överenskommelse rörande den femte påfyllnaden av IDA:s resurser, vilken avses omfatta treårsperioden 1977/78—1979/80. Varken det samlade bidragsmålet för denna påfyllnad eller den närmare fördelningen mellan de bidragsgivande länderna hade då ännu fastställts. Emellertid hade ett omfattande stöd kunnat konstateras för antagandet av ett målbelopp om 7,2 miljarder dollar beträffande bidrag från i huvudsak i-länderna. Beloppet i fråga hade beräknats i reala termer motsvara den fjärde påfyllnadens bidragsmål om 4,5 miljarder dollar. I syfte att påskynda en överenskommelse eftersträvade IDA:s ledning att bidragsfördelningen mellan de traditionella bidragsgivarna bibehölls oförändrad. Sverige har under förhandlingarna stött denna linje.

I budgetpropositionen har, mot bakgrund av ovissheten om de då pågående påfyllnadsförhandlingarnas slutliga resultat, bl. a. beträffande det samlade målbeloppet, ingen mera exakt uppgift om de kommande svenska IDA-bidragens storlek kunnat anges. I stället har i budgetpropositionen dels beräknats minst samma belopp för nästa budgetår som under innevarande budgetår, dvs. 252,1 milj. kr., för att säkerställa finansieringen av IDA:s verksamhet under ett eventuellt övergångsarrangemang, dels föreslagits att ytterligare medel hålls i beredskap för IDA under anslagsposten Övriga multilaterala bidrag. Det svenska bidragets storlek får avgöras mot bakgrund av hur IDA-förhandlingarna fortskrider, heter det i budgetpropositionen.

Som redan nämnts har Sverige förut svarat för en bidragsandel av 4 %. Regeringen har under påfyllnadsförhandlingarna i princip stött tanken på en oförändrad bidragsfördelning mellan de traditionella bi-

dragsgivarna. Ett årsbidrag av högst 320 milj. kr. under den femte påfyllnaden, som föreslås i motionen 1057, skulle innebära en sänkning av den svenska bidragsandelen till ca 3 %, förutsatt att en samlad bidragsvolym om 7,2 miljarder dollar nås såsom eftersträvat.

Utskottet har sedermera erfarit att förhandlingarna mellan de bidragsgivande länderna om IDA:s femte resurspåfyllnad förts till slut vid ett möte i Wien i mitten av mars och lett till en principuppgörelse, som bekräftar den tidigare målsättningen om 7,2 miljarder dollar i samlade bidrag från de traditionella givarländerna liksom även en i princip oförändrad bidragsfördelning dessa givarländer emellan. Då emellertid vissa nya bidragsgivare tillkommer under den femte påfyllnaden, torde den svenska bidragsandelen komma att sjunka från 4 % under den fjärde påfyllnaden till 3,85 % under den femte. De svenska årsbidragen till IDA under perioden 1977/78—1979/80 torde under angivna förutsättningar komma att uppgå till drygt 413 milj. kr. Ett åtagande härom har gjorts med förbehåll för riksdagens godkännande.

För att förhandlingsuppgörelsen skall träda i kraft fordras att givarländer, inklusive minst 12 s. k. Part I-länder (i huvudsak i-länder), som sammanlagt svarar för minst 80 % av den totala påfyllnadsvolymer har ratificerat överenskommelsen.

Då man inte kan räkna med att denna procedur skall vara avslutad vid den tidpunkt då nuvarande påfyllnadsperiod löper ut, dvs. den 30 juni 1977, har man vid förhandlingarna även enats om ett övergångsarrangemang för att undvika att det uppstår ett avbrott i IDA:s verksamhet. Övergångsarrangemanget utgör i formellt avseende en del av den slutliga överenskommelsen och bygger på att flertalet bidragsgivare samfällt åtagit sig att göra förhandsinbetalningar om sammanlagt minst 1,2 miljarder dollar.

I uppgörelsen har på svenskt initiativ även intagits en bekräftelse av den i budgetpropositionen omnämnda översynen av röstfördelningen i såväl banken som IDA med särskild hänsyn till u-ländernas röststyrka. Översynen i fråga skall göras innan förhandlingarna om den sjätte IDA-påfyllnaden inleds. På svenskt förslag innehåller förhandlingsuppgörelsen även, som nämnts ovan, ett avsnitt om IDA:s satsning på de fattigaste u-länderna och de fattigaste befolkningsgrupperna inom mottagarländerna.

Enligt vad utskottet vidare erfarit, torde regeringen komma att i en särskild proposition närmare redogöra för överenskommelsens innehåll och underställa riksdagen förslag om dess godkännande och om de bidragsförpliktelser som följer därav.

Mot denna bakgrund avstyrks ifrågavarande yrkanden i motionen 338 och i motionen 1057 angående bidrag till IDA. Utskottet tillstyrker samtidigt de förhandsdispositioner som angetts i budgetpropositionen för svensk bidragsgivning till IDA under dess femte påfyllnad.

I motionerna 339 och 1057 yrkas avslag på regeringens förslag i budgetpropositionen att Sverige skall delta i *Asiatiska utvecklingsbankens* (AsDB) planerade kapitalhöjning genom nyteckning av 675 andelar till ett nominellt värde av 10 000 dollar vardera, något som föranleder ett medelsbehov om 750 000 kr. för ändamålet under nästa budgetår.

I motionen 339 yrkas dessutom avslag på regeringens förslag om ett första bidrag under nästa budgetår till *Asiatiska utvecklingsfonden* (AsDF) om 13 925 000 kr.

Sverige har varit medlem i den *Asiatiska utvecklingsbanken* sedan den upprättades för drygt tio år sedan. Sverige bidrog då med 5 milj. kr. av biståndsmedel till bankens grundkapital. Däremot deltog Sverige inte i bankens första kapitalhöjning år 1971. Ett viktigt skäl härför var bankens engagemang i Sydvietnam och Laos under det då pågående kriget i Indokina. Sverige har förut även kritiserat banken för att den i alltför hög grad koncentrerat sin utlåning till relativt välutvecklade länder och till traditionella tillväxtcentrerade och kapitalintensiva projekt.

Som framgår av propositionen är situationen i dag annorlunda i flera hänseenden. En viss omfördelning av resurserna till förmån för regionens fattigare länder och för projekt inom jordbrukssektorn har kunnat märkas under de senaste åren. Banken har vidare visat en ökad medvetenhet om behovet av att beakta de sociala aspekterna av utvecklingsarbetet. Under hösten 1976 övertogs Sydvietnams medlemskap i AsDB av det återförenade Vietnam. Banken och den därtill knutna *Asiatiska utvecklingsfonden* torde därmed ha förutsättningar att finansiera utvecklingsinsatser och återuppbyggnadsprojekt i Vietnam. I Laos har viss verksamhet redan återupptagits.

Utskottet delar därför regeringens uppfattning att det mot bakgrund av den utveckling som nu äger rum finns anledning att ta upp ett mera aktivt samarbete med AsDB.

De yrkanden i motionerna 339 och 1057 som motsätter sig svensk medverkan i *Asiatiska utvecklingsbankens* kapitalhöjning avstyrks därför.

Den till AsDB knutna *utvecklingsfonden* (AsDF) inledde sin verksamhet år 1974. Stadga och styrelse är gemensamma för AsDB och AsDF. Fonden lämnar lån på mjuka villkor till de fattigaste och minst utvecklade av bankens medlemsländer. Bestämmande för röstinflytandet i fonden är ett medlemslands andelar i bankens grundkapital. Fonden förhåller sig sålunda till AsDB på ungefär samma sätt som IDA till Världsbanken.

Sverige har förut inte lämnat något bidrag till AsDF. Regeringen föreslår nu att Sverige, med hänsyn särskilt till fondens inriktning på de fattigaste asiatiska u-länderna, under en treårsperiod skall tillföra fonden bidrag som motsvarar vad vårt land skulle ha inbetalat om det

hade deltagit från början i fondens första påfyllnadsperiod, som inleddes förra året.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag härvidlag och avstyrker därmed motionen 339 också i denna del.

Utskottet tillstyrker regeringens övriga förslag i förevarande avsnitt av budgetpropositionen och föreslår sålunda

1. att riksdagen beträffande *världsbanksgruppen* avslår motionen 1976/77: 338, yrkandet 1, och anser motionen 1976/77: 1057, yrkandet 9, besvarad med vad utskottet anfört,
2. att riksdagen beträffande bidrag till *Internationella utvecklingsfonden (IDA)*, med avslag på motionerna 1976/77: 338, yrkandet 2, och 1976/77: 1057, yrkandena 6 och 7, bifaller budgetpropositionens förslag härom,
3. att riksdagen beträffande svensk medverkan i *Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB)*, med avslag på motionen 1976/77: 339 i denna del och på motionen 1976/77: 1057, yrkandet 8, samt med bifall till budgetpropositionens förslag, bemyndigar regeringen att nyteckna 675 kapitalandelar om 10 000 dollar vardera i Asiatiska utvecklingsbanken,
4. att riksdagen beträffande svensk medverkan i *Asiatiska utvecklingsfonden (AsDF)*, med avslag på motionen 1976/77: 339 i denna del, bifaller budgetpropositionens förslag härom,
5. att riksdagen, med bifall till budgetpropositionens förslag, godkänner avtalet om upprättandet av den *internationella jordbruksutvecklingsfonden (IFAD)* samt Sveriges anslutning till densamma,
6. att riksdagen i övrigt godkänner de *riktlinjer för multilateralt utvecklingssamarbete* som förordas i budgetpropositionen och bemyndigar regeringen att göra de *utfästelser och åtaganden* gentemot internationella utvecklingsprogram i övrigt som anges i budgetpropositionen,
7. att riksdagen, med avslag på motionen 1976/77: 1057, yrkandet 4, samt med bifall till budgetpropositionens förslag, till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 1 190 000 000 kr.

4. Bilateralt utvecklingssamarbete (C 2)

4.1 Anslagsram, länderval, långtidsutfästelser m. m.

Propositionen (s. 50—54, 86)

Anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete (C 2) föreslås i propositionen öka med ca 281,2 milj. kr. till 2 268 milj. kr. för budgetåret 1977/78.

Regeringen hemställer i samband härmed att riksdagen
dels godkänner de i propositionen angivna riktlinjerna för bilateralt
utvecklingssamarbete,

dels till Bilateralt utvecklingssamarbete för budgetåret 1977/78 an-
visar ett reservationsanslag av 2 268 136 000 kr.

Motsvarande anslag uppgår under innevarande budgetår till
1 986 573 000 kr.

De sålunda beräknade medlen avses bli tagna i anspråk för långsik-
tigt utvecklingssamarbete med enskilda länder, stöd till befrielseörelser
i södra Afrika, humanitära insatser i södra Afrika och Latinamerika,
katastrofhjälp, bidrag till enskilda organisationer och viss övrig verk-
samhet sammanförd under rubriken Särskilda program. Medelsfördel-
ningen mellan dessa ändamål framgår av följande uppställning.

Bilateralt bistånd budgetåren 1976/77—1977/78

Fördelning på mottagarländer och andra ändamål

Land	Beräknat	SIDA:s	Medelsram 1977/78
	medelsbehov 1976/77	petita 1977/78	
	milj. kr.	milj. kr.	milj. kr.
Angola	(40,0) ¹	50,0	50,0
Bangladesh	100,0	120,0	110,0
Botswana	45,0	50,0	50,0
Cuba	40,0	40,0	35,0
Etiopien	70,0	85,0	70,0
Guinea-Bissau	40,0	50,0	50,0
Indien	230,0	265,0	240,0
Kap Verde	10,0	25,0	20,0
Kenya	70,0	80,0	80,0
Laos	30,0	35,0	35,0
Lesotho	8,0	10,0	10,0
Moçambique	70,0	90,0	100,0
Pakistan	20,0	30,0	30,0
Portugal	40,0	50,0	40,0
Somalia	(15,0) ¹	— ²	15,0
Sri Lanka	50,0	70,0	70,0
Swaziland	8,0	10,0	10,0
Tanzania	250,0	300,0	270,0
Tunisien	40,0	40,0	40,0
Vietnam	325,0	360,0	350,0
Zambia	62,0	75,0	80,0
Östafrikanska gemenskapen	15,0	15,0	15,0
Övriga länder m. m.	15,0	35,0	— ⁴
Flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika m. m.	30,0	30,0	35,0
Humanitärt bistånd, Latinamerika	12,0	15,0	18,0
Katastrofer m. m.	212,7	262,0	172,6
Enskilda organisationer	50,0	65,0	70,0
Särskilda program	129,3	175,0	185,0
Biståndskontor	15,0	— ³	17,5
Summa	1 987,0	2 432,0	2 268,1

¹ Insatzen bekostas med medel ur katastrofreserven.

² Medel har beräknats under posten Katastrofer m. m.

³ Medel om 21,9 milj. kr. har redovisats under anslaget C 4. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA).

⁴ Medel för motsvarande ändamål beräknas för budgetåret 1977/78 under anslagsposten Särskilda program.

Det konstateras i propositionen att principer för länderinriktningen av Sveriges direkta bistånd lades fast av 1970 års riksdag (SU 1970: 84, rskr 1970: 191).

Huvuddelen av biståndsmedlen bör koncentreras till mycket fattiga länder. Den medelsfördelning som förordats i propositionen innebär att ca 90 % av det direkta landinriktade biståndet går till denna ländergrupp. Vid ställningstagande till SIDA:s anslagsframställning har möjligheten till ökade insatser i södra Afrika särskilt beaktats.

Statsmakterna har upprepade gånger understrukit vikten av långsiktighet i Sveriges bilaterala utvecklingssamarbete. Utvecklingssamarbete med ett u-land innebär ett långsiktigt engagemang som skapar förpliktelser och förväntningar vilka går vida över de omedelbara finansiella åtaganden som Sverige gör.

Det bemyndigande att göra åtaganden som riksdagen har beviljat regeringen när det gäller samarbetet med programländer ger en god grund för en långsiktig biståndsverksamhet. Därigenom får regeringen ikläda Sverige finansiella förpliktelser som motsvarar de för landet fastställda planeringsramarna, nämligen tre gånger det belopp som riksdagen har godkänt som årsram för landet i fråga, såvida inte annorlunda har beslutats. Det finns sedan möjlighet att göra bindande utfästelser genom årsavtal samt genom insatsavtal som löper över en tid av högst fem framförliggande budgetår.

Dessa riktlinjer, som hittills har gällt endast i fråga om samarbetet med programländerna, bör enligt propositionen för framtiden omfatta samtliga länder med vilka Sverige har ett utvecklingssamarbete som förutses fortgå under en längre period. Avvikelser från dessa riktlinjer för planeringen av samarbetet med enskilda länder bör begränsas till vad statsmakterna uttryckligen beslutar. En minskning av planeringsramen för ett land likaväl som en ökande planeringsram bör underställas riksdagen för beslut.

Diskussioner pågår om möjligheten att förenkla avtalsförfarandet med vissa länder genom att övergå från ettåriga avtal om biståndets omfattning och huvudsakliga inriktning till avtal som omfattar en period av två eller tre år. En sådan omläggning, som skulle möjliggöra en ökad delegering till SIDA, kan ske inom det av riksdagen fastställda bemyndigandet att göra åtaganden.

En viktig förutsättning för ett effektivt svenskt bistånd är den koncentrationsprincip som har tillämpats sedan mitten av 1960-talet och som har möjliggjort en — i vissa fall — betydande satsning av finansiella och personella resurser på enskilda länder. Denna koncentration av de svenska biståndsansatserna bör enligt propositionen fullföljas och fortsatt restriktivitet tillämpas när det gäller att inleda omfattande samarbete med nya länder.

Samtidigt som koncentrationsprincipen fullföljs kan konstateras att

en viss del av de bilaterala biståndsresurserna utnyttjas utanför kretsen av länder, med vilka Sverige har ett långsiktigt utvecklingsamarbete. Detta gäller i första hand bidragen till enskilda organisationer och verksamhet i form av bl. a. kurser och seminarier. Katastrofbistånd kan också lämnas utanför kretsen av programländer. Forskningsstöd är heller inte förbehållet programländerna, ej heller den verksamhet som bedrivs av Importkontoret för u-landsprodukter (IMPOD).

I fråga om bistånd på familjeplaneringsområdet är det enligt biståndsministrarnas uttalande i propositionen angeläget att detta avser stöd till en verksamhet som ingår som ett led i en allmän och social omvårdnadspolitik. Insatser på befolkningsområdet bör kunna göras både som del av ett bredare utvecklingsamarbete och i länder som inte är programländer.

Enligt propositionen kan det i vissa fall också visa sig angeläget att företa begränsade insatser på kunskapsöverföringens eller utbildningens områden som del av ett bredare samarbete. Som exempel nämns det utbildningssamarbete som inletts med Algeriet där biståndsmedel hittills har använts främst för att underlätta svensk medverkan i planeringen av yrkesutbildningsprogram. Hur sådana insatser skall utformas, vilket innehåll de skall ha och hur de skall administreras får avgöras från fall till fall. Mot bakgrund av de fattigaste u-ländernas berättigade anspråk på huvuddelen av de svenska biståndsresurserna är det dock endast begränsade belopp som kan avdelas för sådana insatser, heter det i propositionen.

Under innevarande budgetår lämnas 97 % av det länderinriktade biståndet som gåva. Återstoden ges som räntefria 50-årskrediter med 10 års amorteringsfri period. De enda länder som numera får en del av sitt bistånd från Sverige i form av kredit är Cuba, Tunisien och Zambia.

Efter beslut av 1972 och 1974 års riksdagar har regeringen möjlighet att efter prövning i varje enskilt fall bevilja avskrivning av skuldtjänsterna på utvecklingskrediter. Regeringen har enligt beslut av 1975/76 års riksdag (UU 1975/76: 14, rskr 349) vidare möjlighet att inom ramen för en internationell överenskommelse göra utfästelse om avskrivning av återstående kapitalskuld och förfallna räntor på utvecklingskrediter avseende samtliga de u-länder som enligt FN:s definition rubriceras som de minst utvecklade eller som har drabbats särskilt hårt av den internationella prisutvecklingen.

För innevarande budgetår beräknas de av regeringen avskrivna skuldtjänsterna uppgå till ca 16 milj. kr. Oavsett om någon internationell överenskommelse kommer till stånd avser regeringen att avskriva samtliga skuldtjänster på utvecklingskrediter för budgetåret 1977/78 avseende Bangladesh, Botswana, Etiopien, Indien, Kenya, Tanzania och Sudan.

Motioner

Utskottet har i detta sammanhang behandlat

dels motionen 1976/77: 337 av herr Oskarson m. fl. (m) vari hemställt

att riksdagen beslutar att uttala att nya avtal innebärande svenskt bistånd ej bör ingås med land, vilket är aktivt engagerat utomlands i militära operationer, som icke rimligen kan betraktas som vidtagna i självförsvar,

dels motionen 1976/77: 675 av herr Werner m. fl. (vpk) såvitt avser yrkandena 1, 2 och 3, nämligen

att riksdagen uttalar att bistånds- och u-landspolitiken utformas med beaktande av

1. att biståndet till Indien, Bangladesh, Zambia och Kenya behålles på oförändrad nivå och att Indien, Bangladesh, Zambia, Tunisien, Kenya och Etiopien successivt avvecklas som svenska programländer,

2. att de resurser som frigörs genom bifall till yrkande nr 1 och bifall till vpk:s motioner om avslag på anslagen till IDA m. m. används till ökat stöd åt anti-imperialistiska rörelser, progressiva regimer och socialistiska stater i "tredje världen" av vilka följande i första hand bör prioriteras: Vietnam, Moçambique, Guinea-Bissau, Cap Verde, Laos, Somalia, Angola, Tanzania, Cuba och Sydjemen, anti-imperialistiska rörelser som ANC i Sydafrika, SWAPO i Namibia, POLISARIO i Västra Sahara, FRETILIN i Östra Timor samt till Eritreanska Röda korsorganisationen och Palestinska Röda korsorganisationen,

3. att stöd ges till progressiva och socialistiska länder i "tredje världen" i deras strävanden att utveckla en egen teknik anpassad efter deras behov och förutsättningar,

dels motionen 1976/77: 1057 av fru Lewén-Eliasson m. fl. (s) såvitt avser yrkandena 5, 10, 12 och 13, nämligen

att riksdagen

5. till anslaget Bilateralt utvecklingssamarbete (C 2, utrikesdepartementet) anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 107 800 000 kr. förhöjt reservationsanslag på 2 375 936 000 kr.,

10. uttalar att de riktlinjer som lades fast av 1976 års riksdag beträffande långsiktiga utfästelser inom det bilaterala utvecklingssamarbetet endast skall gälla för programländerna,

12. ger regeringen till känna vad som anförs i motionen beträffande det bilaterala familjeplaneringsbiståndet samt utnyttjande av biståndsmedel inom ramen för ett bredare samarbete med andra länder än programländer,

13. bekräftar de gällande principerna för ländervalet i det bilaterala utvecklingssamarbetet.

Utskottet

I motionen 1057 föreslås bl. a. att riksdagen fastställer nästa budgetårs samlade anslag för *bilateralt utvecklingssamarbete m. m.* (C 2) till ett belopp av 2 375 936 000 kr., dvs. ett belopp som är 107,8 milj. kr. högre än vad regeringen i budgetpropositionen föreslagit för samma ändamål. En motsvarande sänkning har i samma motion föreslagits beträffande regeringens beräkning av nästa budgetårs samlade anslag för bidrag till internationella biståndsprogram (C 1).

Motionärernas syfte med sitt förslag om en omfördelning mellan de båda huvudanslagen C 1 och C 2 är att möjliggöra vidgade biståndsramar för ett antal programländer och för stödet till flyktingar och befrielseerörelser i södra Afrika. För dessa ändamål har i motionen framförts en rad särskilda yrkanden, vilka behandlas i det följande.

Motionens yrkande avseende en minskning av det föreslagna C 1-anslaget har förut avstyrkts av utskottet (vid punkten 3 ovan). I konsekvens därmed avstyrks även det nu aktuella yrkandet och tillstyrks regeringens förslag beträffande nästa budgetårs anslag till bilateralt utvecklingssamarbete m. m. (C 2).

I motionen 1057 hemställs att riksdagen bekräftar de gällande *principerna för ländervalet* i det bilaterala utvecklingssamarbetet.

Grundläggande principer för inriktningen av Sveriges bistånd och för valet av mottagarländer fastställdes av riksdagen våren 1970 i enlighet med dåvarande statsutskottets utlåtande (SU 1970: 84, rskr 191) över 1970 års statsverksproposition. Principerna fastlades för att vara vägledande när tillfälle ges till en utvidgning eller förnyelse av den länderkrets till vilken det direkta biståndet koncentreras.

Det framhölls därvid bl. a. att Sverige i första hand borde söka samarbete med länder vilkas regeringar i sin ekonomiska och sociala politik strävar efter att genomföra sådana strukturförändringar som skapar förutsättningar för en utveckling präglad av ekonomisk och social utjämning. Det svenska biståndet borde vidare medverka till en samhällsutveckling i demokratisk riktning och insatserna bidra till en bred ekonomisk och social utveckling till gagn för den stora massan av folket. Statsutskottet framhöll vidare att statsmakterna, när de har att ta ställning till en utvidgning av mottagarkretsen för bilateralt bistånd, främst bör välja länder som förenar fattigdomens och underutvecklingens behov med framstegsvilja och utvecklingskraft. Från allmän utjämnings-synpunkt kunde det ställa sig naturligt att utvälja särskilt fattiga länder som mottagare av svenskt bistånd, men detta innebar å andra sidan inte att sådant bistånd borde helt vara förbehållet de allra fattigaste länderna. Utskottet betonade vidare riskerna med att döma u-ländernas interna politik efter dagslägets växlingar och framhöll att en långsiktig

planering av biståndsinsatserna under alla förhållanden är nödvändig. Statsutskottet konstaterade även att den svenska biståndspolitikens målsättningar är möjliga att uppnå i länder med olika politiska och ekonomiska system.

Principerna i fråga har sedermera kontinuerligt bekräftats. Senast har de återopats i årets budgetproposition. Därvid betonas även vikten av långsiktighet i det bilaterala utvecklingssamarbetet och bekräftas den koncentrationsprincip som tillämpats sedan mitten av 1960-talet. Det heter i propositionen bl. a. att denna koncentration av de svenska biståndsanstängningarna bör fullföljas och fortsatt restriktivitet tillämpas när det gäller att inleda omfattande samarbete med nya länder.

Därmed torde det nu aktuella yrkandet i motionen 1057 om ett bekräftande av de gällande principerna för ländervalet i det bilaterala utvecklingssamarbetet vara tillgodosett.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att principerna för den framtida avgränsningen av den krets av länder som mottar ett mera betydande bilateralt svenskt bistånd hör till de huvudfrågor som det uppdragits åt biståndspolitiska utredningen att pröva. En analys av de faktorer som bidrar till en utveckling för social och ekonomisk utjämning skall enligt direktiven ligga till grund för utredningens överväganden.

Utredningens huvudbetänkande väntas bli framlagt senare i vår. Ländervalsprinciperna kan därför komma upp till förnyad diskussion med anledning av de rekommendationer och synpunkter som kommer fram i utredningen och vid dess remissbehandling.

Tills vidare ligger dock de av 1970 års riksdag angivna grundsatserna härvidlag fast.

Ifrågavarande yrkande i motionen 1057 torde därmed få anses besvarat med vad utskottet anfört.

I samma motion yrkas vidare att riksdagen skall uttala att de riktlinjer som fastställdes av riksdagen våren 1976 beträffande *långsiktiga utfästelser* inom det bilaterala utvecklingssamarbetet endast skall gälla för programländerna.

Yrkandet i fråga har framförts mot bakgrund av regeringens förslag i årets budgetproposition att treåriga biståndsutrustelser skall kunna göras även gentemot ett antal ytterligare länder med vilka Sverige redan har ett biståndssamarbete och som kan förutses fortgå under en längre period. Utskottet har inhämtat att de länder som därmed åsyftas är Angola, Kap Verde, Laos, Lesotho, Pakistan, Portugal och Swaziland.

Till flera av dessa länder har svenskt bistånd gått under flera år, antingen som reguljärt utvecklingsbistånd eller som katastrof- eller humanitärt bistånd. I fallet Angola har reguljärt utvecklingssamarbete inletts först under innevarande budgetår, då förutsättningar för planering av ett långsiktigt utvecklingssamarbete tidigare inte förelegat på grund av

befrielse- och inbördeskrigen där. Utskottet uttalade sig dock för ett år sedan till förmån för diskussioner om ett fastare biståndssamarbete med Angola. I fallet Kap Verde rör det sig om en direkt följd av förhållandet att landet tills vidare får betraktas som en från programlandet Guinea-Bissau fristående statsbildning. Diskussioner om en framtida federation mellan de båda länderna pågår, men en sådan lösning anses allmänt behöva en lång övergångstid. I fallet Pakistan rör det sig om ett av Sveriges tidigaste samarbetsländer. Med Lesotho och Swaziland har ett samarbete förekommit lika länge som med programlandet Botswana.

Reglerna för de långsiktiga biståndsutfästelser som i propositionen förutsätts kunna lämnas gentemot de nämnda länderna motsvarar dem som gäller gentemot de s. k. programländerna sedan förra året. Dessa innebär att åtagande om bistånd normalt skall kunna göras intill ett sammanlagt belopp som är tre gånger större än den årsram som i propositionen föreslås för respektive land för kommande budgetår. Inom denna finansiella ram kan sedan särskilda årsavtal slutas samt insatsavtal som löper över en tid av högst fem framförliggande budgetår. Liksom redan gäller för programländerna bör avvikelser från dessa regler begränsas till vad statsmakterna uttryckligen beslutar. Förslag om minskning av den treåriga planeringsramen för ett land torde sålunda komma att underställas riksdagen för godkännande likaväl som förslag om en ökande planeringsram. — I fråga om Pakistan föreslås i propositionen en sådan ökande planeringsram.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens förslag att utsträcka bemyndigandet att på angivet sätt göra långsiktiga biståndsutfästelser gentemot de namngivna länderna. Utskottet avstyrker därför ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

Regeringens förslag överensstämmer med de av riksdagen år 1970 stadfästa principerna för ländervalet. Samtliga de länder varom nu är fråga torde väl motsvara de kriterier som riksdagen tidigare angivit, och de utgör framför allt inga nya länder inom den svenska biståndsverksamheten. I flera fall har de varit mottagare av svenskt bistånd under en lång följd av år. De föreslås heller inte bli förklarade som programländer, ett begrepp som började användas först ett par år efter det att 1970 års ländervalsprinciper fastlades. Någon omedelbar utvidgning av programlandskretsen har inte aktualiserats genom förslaget i propositionen att lägga biståndet till ytterligare några av våra mottagarländer på en långsiktigare bog. Syftet med förslaget, som utskottet tillstyrker, är helt enkelt att skapa underlag för en bättre planering för både mottagar- och givarland.

I ett av yrkandena i motionen 1057 föreslås att riksdagen ger regeringen till känna vad som anförs i motionen beträffande det bilaterala

familjeplaneringsbiståndet samt utnyttjande av biståndsmedel inom ramen för ett bredare samarbete med andra länder än programländer. I motionen framhålls bl. a. att riksdagen understrukit att familjeplaneringsbistånd skall kunna lämnas när det kan integreras i en allmän och social omvårdnadspolitik för folkets flertal. Hittillsvarande erfarenheter visar att kravet på mottagarens egna åtgärder och strävanden härvidlag behöver skärpas, heter det i motionen 1057.

Också i årets budgetproposition framhålls det som angeläget att bistånd på familjeplaneringsområdet avser stöd till en verksamhet som ingår som ett led i en allmän och social omvårdnadspolitik. Det heter i propositionen vidare att insatser på befolkningsområdet bör kunna göras både som en del av ett bredare utvecklingssamarbete och i länder som inte är programländer.

De uttalanden som görs härom såväl i propositionen som i den nu aktuella motionen synes väl stämma överens med utskottets tidigare uttalande (se UU 1974: 3) att stöd inom befolkningsområdet också kan lämnas till länder utanför programlandskretsen, förutsatt att befolkningsprogrammet är inordnat i en allmän social omvårdnadspolitik. Sistnämnda uttalande har för övrigt återopats i SIDA:s senaste anslagsframställning. Utskottet ser därför ingen motsättning mellan regeringens och motionens uttalanden i denna fråga.

Det är naturligt att man i ett sammanhang som detta bör ställa höga krav på de åtgärder och program som mottagarländerna själva utformar på befolkningsområdet och i vilka det svenska familjeplaneringsstödet skall vara inordnat. Särskilt angeläget är att familjeplaneringsåtgärder genomförs på ett sådant sätt att de icke kränker enskilda människors integritet.

Det nu aktuella yrkandet i motionen 1057 torde därmed få anses besvarat.

I motionen 337 föreslås att riksdagen uttalar att nya avtal om svenskt bistånd inte bör ingås med land, vilket är aktivt engagerat utomlands i militära operationer, som icke rimligen kan betraktas som vidtagna i självförsvar.

Motionärerna hänvisar till de grundläggande principer för *valet av mottagarländer* för svenskt bistånd, som fastställdes av riksdagen våren 1970 och som senast förra året bekräftades i utskottets biståndsbetänkande (UU 1975/76: 14). Det är viktigt att de principer som är grundläggande för det svenska biståndet omfattas av en stor majoritet av det svenska folket, framhåller motionärerna, som vidare hävdar att det hos betydande delar av den svenska opinionen torde uppfattas som stötande om Sverige skulle stödja ett land som handlar på ett sätt som beskrivs i yrkandet.

I motionen i fråga utpekas inget bestämt land. Med sitt yrkande synes motionärerna i stället vilja stadfästa en princip som är avsedd att kom-

plettera 1970 års riktlinjer för länderinriktningen m. m. av det svenska utvecklingssamarbetet. Som förut nämnts har den biståndspolitiska utredningen som en av sina huvuduppgifter haft att pröva principerna för den svenska biståndsverksamhetens länderinriktning, mottagarkretsens avgränsning m. m. I avvaktan på utredningens förslag, som väntas bli framlagda senare i vår, och den remissbehandling som följer därefter anser utskottet att någon princip av angiven art inte bör fastställas på grundval av motionens förslag.

I olika sammanhang har långsiktigheten hos utvecklingssamarbetet understrukits. Ett abrupt avbrytande av sådant samarbete är därför ett mycket allvarligt steg som förutsätter en ingående prövning från fall till fall. En dylik prövning sker också när det i fråga om mottagarländer vilkas utvecklingssituation uppvisar en bestående förbättring blir aktuellt med en successiv avveckling av biståndet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om sitt uttalande för ett år sedan (UU 1975/76: 14) att en eventuell avveckling av biståndssamarbetet, vilket bygger på långsiktiga förutsättningar, normalt ej bör ske abrupt utan successivt och med vederbörlig hänsyn till de åtaganden som Sverige iklätt sig.

Det kriterium för avbrytande eller avveckling av biståndssamarbete som föreslås av motionärerna synes inte tillräckligt klart eller uttömmande för att utan svårighet kunna tillämpas i alla tänkbara situationer. Motionen 337 avstyrks därför.

I motionen 675 yrkas bl. a. att biståndet till vissa länder (Indien, Bangladesh, Zambia och Kenya) inte ökas under nästa budgetår såsom föreslås i budgetpropositionen och att dessa länder jämte ett par andra (Tunisien och Etiopien) successivt avvecklas som programländer för svenskt bistånd. I motiveringen för detta yrkande hänvisas till framstegsfientliga strukturer i länderna i fråga.

I ett följdyrkande i samma motion föreslås att de resurser som frigörs genom bifall till föregående yrkande och andra motsvarande motioner, vilka avser multilaterala biståndsprogram m. m. och behandlas vid punkten 3 ovan, används till ökat stöd åt anti-imperialistiska rörelser, progressiva regimer och socialistiska u-länder av vilka ett antal namngivna prioriteras av motionärerna (Vietnam, Moçambique, Guinea-Bissau, Kap Verde, Laos, Somalia, Angola, Tanzania, Cuba, Sydyemen, ANC i Sydafrika, SWAPO i Namibia, POLISARIO i Västra Sahara, FRETILIN i Östra Timor samt de eritreanska och palestinska Röda korsorganisationerna).

Utskottet avstyrker båda dessa yrkanden och erinrar samtidigt om de principer för valet av mottagarländer för svenskt bistånd som fastställdes av 1970 års riksdag och som alltsedan dess varit vägledande för länderinriktningen av det utbyggda utvecklingssamarbetet. Dessa principer har närmare refererats ovan. Särskilt vill utskottet i detta samman-

hang erinra om riksdagens uttalanden år 1970 att den svenska biståndspolitikens målsättningar är möjliga att uppnå i länder med olika politiska och ekonomiska system och att en långsiktig planering av biståndsinsatserna under alla förhållanden är nödvändig.

Med anledning av ett likartat motionsyrkande vid föregående riksmöte framhöll utskottet (UU 1975/76: 14) att det val av mottagarländer som de svenska statsmakterna hittills enats om inte har skett på de förenklade värdepremisser som motionen utgår ifrån. Som statsutskottet och riksdagen uttalade år 1970 är en dylik schematisk uppdelning av länderna under olika etiketter vansklig.

Biståndet till flertalet av de i motionen 675 uppräknade länderna, befrielseörelserna m. m. behandlas närmare nedan med anledning av andra och mer specifika motionsyrkanden därom. I det förstnämnda yrkandet i motionen 675 föreslås bl. a. även en successiv avveckling av biståndet till Tunisien. Beslut om en sådan successiv avveckling fattades redan för något år sedan mot bakgrund av den bestående förbättring i detta lands utvecklingssituation som kunnat konstateras (jfr UU 1975/76: 14).

I ett ytterligare yrkande i samma motion 675 föreslås att stöd ges till progressiva och socialistiska u-länder i deras strävanden att utveckla en egen teknik anpassad efter deras behov och förutsättningar. Utskottet avstyrker yrkandet i fråga av samma skäl som de båda föregående. Vad beträffar svenskt stöd till framtagning och utveckling av en u-landsanpassad teknologi hänvisar utskottet till det avsnitt nedan som behandlar industri- och teknologifrågor.

4.2 Bundet bistånd

Propositionen (s. 54—55)

Med bundet svenskt bistånd avses uteslutande gåvobistånd i form av varor och tjänster som genom beslut av regeringen — eller i vissa fall av SIDA — är förhandsbestämt till upphandling i Sverige. I det bundna biståndet inräknas även katastrofbistånd i form av livsmedel eller andra svensktillverkade produkter samt svenska naturabidrag till internationella livsmedelsprogram.

Det bundna biståndet uppgick under budgetåret 1975/76 till 505 milj. kr. eller 20 % av de totala utbetalningarna. För innevarande budgetår är målet 600 milj. kr. eller 19 % av de totala biståndsanslagen. Av detta belopp väntas ca 180 milj. kr. utgöra katastrofbistånd och bidrag till internationella livsmedelsprogram.

SIDA har i sin anslagsframställning redovisat de negativa konsekvenser i form av högre priser, olämpligt utbud av varor, administrativa

merkostnader m. m. som bindning av bistånd enligt verkets mening kan medföra. Också föredragande statsrådet ställer sig tveksam till bindning av bistånd och finner det angeläget med ett fortsatt svenskt arbete för att åstadkomma internationella överenskommelser om avbindning eller åtminstone en minskning av den bundna delen av den resursöverföring till u-länderna som sker i biståndets form. Samtidigt konstateras att de exempel på svenska biståndsinsatser med negativa effekter som SIDA anfört utgör undantag.

De riktlinjer som riksdagen har fastställt för det landinriktade bundna biståndet bör enligt propositionen eliminera eller åtminstone kraftigt minska risken för negativa effekter av bindning. Genom att mottagaren inom en given finansiell ram fritt får välja varor och tjänster på den svenska marknaden, kan det bundna biståndet utnyttjas för import från sådana sektorer där det svenska näringslivet besitter särskild konkurrensförmåga.

I det volymmål som under de senaste budgetåren har gällt för varubiståndet har kommit att inräknas en del upphandling för projekt som inte varit bunden till Sverige men som ändå har lett till svenska leveranser. Sådan upphandling bör enligt propositionen inte inräknas i det bundna biståndet. Länderinriktat utvecklingsbistånd i bunden form bör för framtiden endast få ske av medel avsedda för importstöd. Det blir därigenom möjligt att sänka målsättningen för det bundna biståndet från 600 milj. kr. innevarande budgetår till 500 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Den biståndsfinansierade upphandlingen i Sverige kommer inte att minska som en följd därav.

Biståndspolitiska utredningen arbetar bl. a. med frågan om bindning av biståndet. När utredningens betänkande föreligger blir det anledning att återkomma till frågan.

Motioner

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1976/77: 675 av herr Werner m. fl. (vpk) i vad avser yrkandet 6, nämligen att allt bistånd ges i gåvoform utan bindningar,

dels motionen 1976/77: 1052 av fru Bernström (fp) i vad avser yrkandena 4 och 5, nämligen

4. att riksdagen inte fastställer någon målsättning för bundet bistånd,
5. att riksdagen uttalar att svenskt u-landsbistånd bör ges utan bindning till upphandling i Sverige,

dels motionen 1976/77: 1053 av herr Knutson m. fl. (m), vari hemställs att riksdagen uttalar att u-landsbiståndet i fortsättningen får en sådan inriktning att den bundna delen utgör en väsentligt ökad andel av det totala biståndet.

Utskottet

I motionen 675 påyrkas att allt bistånd ges i gåvoform utan bindningar.

I motionen 1052 föreslås att riksdagen inte fastställer någon målsättning för bundet bistånd och att riksdagen uttalar att svenskt bistånd bör ges utan bindning till upphandling i Sverige.

I motionen 1053 hemställs däremot att riksdagen uttalar sig för en väsentligt ökad andel bundet bistånd.

Av budgetpropositionen framgår att huvuddelen av det svenska biståndet utgår i form av gåvor och endast en liten del som räntefria krediter med 50 års löptid. Räntor och amorteringar som förfaller till betalning skrivs av för flertalet mottagarländer. Merparten av biståndet är obundet.

Det *bundna biståndet*, dvs. sådant bistånd som på förhand är bundet till upphandling av varor och tjänster i Sverige, har tidigare gått under beteckningen varubistånd. Däri inräknas även katastrofhjälp i form av livsmedel eller andra svenska produkter och naturabidrag till internationella livsmedelsprogram.

För föregående budgetår var målbeloppet för sådant bundet bistånd eller varubistånd 500 milj. kr., och under innevarande budgetår är det 600 milj. kr. Regeringen föreslår för nästa budgetår en sänkning av målbeloppet för det bundna biståndet till 500 milj. kr. Samtidigt sker dock den förändringen att upphandling för projekt som inte är bunden till Sverige men som ändå leder till svenska leveranser inte längre skall räknas in i målet för det bundna biståndet. Länderinriktat utvecklingsbistånd i bunden form bör i fortsättningen därför endast förekomma inom ramen för medel avsedda för importstöd.

Biståndsministern ställer sig i budgetpropositionen tveksam till bindning av bistånd och betecknar det som angeläget att komma fram till internationella överenskommelser om avskaffande eller minskning av biståndets bindning till upphandling i givarländerna.

I en av de aktuella motionerna pekas på de nackdelar i form av exempelvis högre priser som kan bli följderna av biståndsbinding. I propositionen erinras i detta sammanhang om de riktlinjer härvidlag som riksdagen fastställt och som bör eliminera eller åtminstone kraftigt minska risken för sådana negativa effekter. Genom att mottagaren inom en given finansiell ram fritt får välja varor och tjänster på den svenska marknaden, kan det bundna biståndet utnyttjas för import från sådana sektorer där det svenska näringslivet besitter särskild konkurrensförmåga.

Det ingår för övrigt i den biståndspolitiska utredningens uppdrag att pröva varu- och tjänstebiståndet från olika utgångspunkter. Utredningens huvudbetänkande väntas bli framlagt senare i vår.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 1053 liksom de aktuella yrkandena i motionerna 675 och 1052.

4.3 Industri- och teknologifrågor

Propositionen (s. 22, 55—56)

Hittills har det svenska industribiståndet huvudsakligen avsett rådgivningsverksamhet samt stöd till småindustri och nationella utvecklingsbanker. Endast ett större projekt — skogsindustriprojektet i Bai Bang i Vietnam — har utvecklats med svenskt stöd. Såväl insatserna för småindustri — bl. a. i Botswana, Kenya, Swaziland och Tanzania — som Bai Bang-projektet innefattar medverkan från det svenska näringslivet. En del av den personal på industriområdet som SIDA har anställt för tjänstgöring inom ministerier och utvecklingsbanker har rekryterats från det svenska näringslivet.

År 1975 uttalade riksdagen att ”industribistånd kommer alltmer in i bilden som en faktor i förbindelserna mellan Sverige och den tredje världen” (UU 1975: 4, s. 57). Under de senaste åren har efterfrågan på svenskt industribistånd ökat kraftigt. Den har delvis ändrat karaktär. Intresset för investeringsresurser och för personal, rådgivare och utredare till utvecklingsbanker, småindustriorgan och ministerier kvarstår, men nu krävs i större utsträckning än tidigare även bistånd för att projektera och bygga upp industriföretag samt för att medverka i driftskedet åtminstone under en inledande period.

De önskemål om ökat industribistånd — och om samarbete även i andra former med svensk industri — som har förts fram är uttryck för betydande förväntningar. Från svensk sida bör man enligt propositionen anstränga sig att tillmötesgå önskemålen om utvecklingssamarbete på industriområdet. Särskild uppmärksamhet bör därvid ägnas utvecklingen av småindustri. Kommersiell samverkan kan också i vissa fall underlättas genom att bistånd samtidigt lämnas.

Sedan år 1974 har Sverige slutit avtal om ekonomiskt, industriellt och tekniskt samarbete med länder som inte är huvudmottagare av svenskt bistånd, bl. a. Algeriet, Egypten, Irak, Iran och Libyen. Föredragande statsrådet anser det viktigt att möjligheten bevaras att i viss mån använda biståndsmedel för att finansiera ett bredare samarbete genom svenska konsulter, myndigheter och företag såväl i länder till vilka vårt bistånd är under avveckling som i andra länder.

Det bör också nämnas att statens industriverk har genomfört en utredning som bidrar till att belysa konsekvenserna för svensk del om u-ländernas krav på industriområdet skulle förverkligas. SIDA har på olika områden granskat möjligheterna till ett breddat samarbete mellan Sverige och några av programländerna och har därvid pekat på möjligheterna i fråga om t. ex. forskning och miljövård.

Det sålunda påbörjade arbetet måste föras vidare. En skyndsam utredning bör enligt propositionen företas om Sveriges utvecklings-samarbete på industriområdet. Särskilt viktigt är att finna lämpliga former för svensk medverkan när det gäller att utveckla och överföra teknologisk kunskap till u-länder.

Industribiståndsutredningen (SOU 1972: 90) behandlade frågor om industribistånd och näringslivets medverkan i utvecklings-samarbetet. Som SIDA konstaterar har åtskilliga faktorer kommit till sedan utredningen lades fram. Det finns här anledning nämna den internationella diskussionen om en ny ekonomisk världsordning och u-ländernas krav på en större andel av världens industrikapacitet liksom Sveriges samarbetsavtal med oljeexporterande länder och ansträngningarna att åstadkomma ett bredare samarbete med länder som mottar bistånd. Det är mot denna bakgrund man skall se den aviserade utredningen om Sveriges utvecklings-samarbete med u-länderna på industriområdet. Denna utredning kommer också att få i uppdrag att utarbeta riktlinjer för ett ökat svenskt engagemang för utveckling av en för u-landsförhållanden anpassad teknologi.

Motion

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1976/77: 1057 av fru Lewén-Eliasson m. fl. (s) i vad avser yrkandet 3, nämligen att riksdagen

3. ger regeringen till känna vad som anförts i motionen rörande utredning av industribiståndet.

Utskottet

I budgetpropositionen aviseras en *utredning* om Sveriges utvecklings-samarbete med u-länderna på *industriområdet*. Utredningen, som skall bedrivas skyndsamt, kommer också att få i uppdrag att utarbeta riktlinjer för ett ökat svenskt engagemang för utveckling av en för u-landsförhållanden anpassad teknologi.

En tidigare industribiståndsutredning slutfördes för fem år sedan (SOU 1972: 90). Såväl av SIDA:s anslagsframställning som av budgetpropositionen framgår att åtskilliga nya faktorer tillkommit sedan den föregående utredningen lades fram. Dit hör bl. a. u-ländernas krav, framförda inom ramen för den internationella diskussionen om en ny ekonomisk världsordning, på en större andel av världens industrikapacitet. Dit hör också en kraftig ökning under de senaste åren av efterfrågan på industribistånd från Sverige liksom önskemål från u-länder om samarbete med svensk industri också i andra former. SIDA har i sin anslagsframställning även tagit upp frågan om överföring och anpassning av teknologi och framhållit behovet av förstärkning av sin

kapacitet och sakkunskap på detta område. I anslutning därtill har u-landsforskningsberedningen (SAREC) föreslagit att det utreds under vilka förutsättningar svensk industri och svenska forskningsinstitut kan engageras för arbete med u-landsanpassad teknik.

I motionen 1057 har ifrågasatts om en ny industribiståndsutredning behöver tillsättas nu, detta med tanke på att biståndspolitiska utredningen inom kort kommer att avlämna sitt huvudbetänkande. Huruvida en ny industribiståndsutredning är motiverad bör enligt motionärernas mening kunna bedömas bättre på grundval av biståndspolitiska utredningens rekommendationer och inhämtade remissyttranden.

Motionsyrkandet i fråga torde få ses mot bakgrunden att biståndspolitiska utredningen även har i uppdrag att beakta industribiståndsutredningens förslag från år 1972 vid sin allmänna översyn av det svenska utvecklingsarbetet med u-länderna. Den biståndspolitiska utredningens huvudbetänkande väntas bli framlagt senare i vår.

Det är emellertid obestridligt att många nya och viktiga omständigheter på senare år tillkommit vilka kan påkalla att en ytterligare specialutredning av industribiståndsproblematiken kommer till stånd och att den görs från delvis nya utgångspunkter. Detta kan vara särskilt angeläget när det gäller vissa problemområden, t. ex. frågan om utveckling av en för u-landsförhållanden anpassad teknologi.

Det förefaller i sammanhanget naturligt att den aviserade nya utredningen i sin tur uppmärksammar de synpunkter på detta alltmer betydelsefulla bistånds- och samarbetsområde som framgent kommer fram i den biståndspolitiska utredningen och vid remissbehandlingen av denna. En sådan samordning bör göra det lättare för statsmakterna att i sinom tid ta ställning till de båda utredningarnas rekommendationer och förslag beträffande industriellt bistånd.

Det nu aktuella yrkandet i motionen 1057 torde därmed få anses besvarat.

4.4 Samarbete med enskilda länder

Propositionen (s. 56—75)

I propositionen redogörs närmare för pågående och planerat utvecklingssamarbete m. m. med Angola, Bangladesh, Botswana, Cuba, Etiopien, Guinea-Bissau, Indien, Kap Verde, Kenya, Laos, Lesotho, Moçambique, Pakistan, Portugal, Somalia, Sri Lanka, Swaziland, Tanzania, Tunisien, Vietnam och Zambia. — Av dessa är Bangladesh, Botswana, Cuba, Etiopien, Guinea-Bissau, Indien, Kenya, Moçambique, Sri Lanka, Tanzania, Tunisien, Vietnam och Zambia s. k. programländer för svenskt bistånd. För Angola, Kap Verde, Laos, Lesotho, Portugal och Swaziland föreslås att samarbetet ges en långsiktig karaktär och att gentemot

dessa länder treåriga biståndsutfästelser skall kunna ges på samma sätt som gentemot programländerna. För Pakistan föreslås en successivt ökande biståndsram för de närmaste tre budgetåren.

Motioner

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1976/77: 246 av herr Björck i Nässjö m. fl. (m) vari hemställs

1. att biståndet till Cuba för budgetåret 1977/78 fastställs till 35 milj. kr.,

2. att biståndet till Cuba därefter upphör såvida särskilda skäl icke föranleder en omprövning,

dels motionen 1976/77: 671 av herr Werner m. fl. (vpk) i vilken föreslås

att riksdagen beslutar höja biståndsbeloppet till Cuba till 80 000 000 kr.,

dels motionen 1976/77: 1052 av fru Bernström (fp) såvitt avser yrkandet 6, nämligen

6. att riksdagen beslutar göra Somalia till nytt programland för svenskt u-landsbistånd,

dels motionen 1976/77: 1057 av fru Lewén-Eliasson m. fl. (s) såvitt avser yrkandena 11, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 och 23, nämligen att riksdagen

11. beslutar att Angola skall vara programland,

15. beslutar att biståndet till Moçambique för budgetåret 1977/78 skall utgöra 125 milj. kr.,

16. beslutar att biståndet till Angola för budgetåret 1977/78 skall utgöra 65 milj. kr.,

17. beslutar att biståndet till Tanzania för budgetåret 1977/78 skall utgöra 300 milj. kr.,

18. beslutar att regeringens fullmakt att göra långsiktiga biståndsutfästelser till Kenya skall begränsas till högst 200 milj. kr. för kommande treårsperiod,

19. beslutar att biståndet till Kap Verde för budgetåret 1977/78 skall utgöra 25 milj. kr.,

20. beslutar att biståndet till Portugal för budgetåret 1977/78 skall utgöra 50 milj. kr.,

21. beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om utfästelser till Pakistan efter nästa budgetår,

22. beslutar att biståndet till Vietnam för budgetåret 1977/78 skall utgöra 360 milj. kr.,

23. beslutar att biståndet till Cuba för budgetåret 1977/78 skall utgöra 70 milj. kr.

Utskottet

Angola

I motionen 1057 föreslås dels att riksdagen fattar beslut om att Angola skall vara programland, dels att biståndet till Angola för budgetåret 1977/78 skall uppgå till 65 milj. kr.

Utskottet har ovan fört ett resonemang om ländervalet och programlandsbegreppet och där konstaterat att någon vidgning av den hittillsvarande programlandskretsen för närvarande inte är aktuell. Såsom framgår av budgetpropositionen kommer däremot diskussioner om ett långsiktigt utvecklingssamarbete med Angola att nu inledas, helt i enlighet med utskottets av riksdagen godkända uttalande för ett år sedan (UU 1975/76: 14) att det kunde bli aktuellt att inleda diskussioner om ett fastare samarbete, syftande till ekonomisk och social utveckling, sedan de akuta hjälpbehoven i samband med inbördeskriget blivit tillgodosedda. I budgetpropositionen föreslås dessutom att det tidigare be- myndigandet för regeringen att gentemot programländer göra vissa långtidsutfästelser om bistånd i fortsättningen i princip skall omfatta samtliga länder med vilka Sverige har ett utvecklingssamarbete som förutses fortgå under en längre period. Till denna kategori länder hör Angola, varför det redan nu förutsätts komma i åtnjutande av den långtidsplanering som utgör de s. k. programländernas väsentligaste förmån. I av- vaktan på biståndspolitiska utredningens förslag och regeringens ställ- ningstagande därtill avstyrks ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

I samma motion föreslås vidare att det svenska biståndet till Angola för budgetåret 1977/78 skall uppgå till 65 milj. kr., dvs. 15 milj. kr. mer än vad både SIDA och regeringen föreslagit.

Frågan om storleken på Sveriges bistånd till Angola under nu på- gående budgetår lämnades i fjol öppen såväl i budgetpropositionen som i riksdagens beslut om utvecklingssamarbete för budgetåret 1976/77. Anledningen härtill var Angolas nyvunna självständighet och den akuta nödsituation som inbördes- och interventionskriget fört med sig och som då i första hand motiverade katastrofbistånd vars omfattning inte kunde fastställas på förhand.

I november 1976 beslöt regeringen att för återuppbyggnads- och flyktingbistånd i Angola anvisa 40 milj. kr. för innevarande budgetår. Huvuddelen härav eller 25 milj. kr. ställs till den angolanska regering- ens förfogande för import av varor och tjänster som den själv finner angelägen. Det kan bl. a. bli fråga om vägbyggnadsmaskiner och bro- byggnadsmateriel samt projektstudier för industriell uppbyggnad. Även läkemedel och livsmedel kan bli aktuella. Av det återstående årsbe- löppet har 13 milj. kr. lämnats till FN:s flyktingkommissariat som för FN:s räkning samordnar ett humanitärt bistånds- och flyktingprogram i Angola. Slutligen har 2 milj. kr. beviljats Frikyrkan Hjälper för dess arbete i Angola inom bl. a. jordbruk och hälsovård.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag beträffande biståndet till Angola under kommande budgetår och avstyrker ifrågavarande yrkande i motionen 1057. Utskottet vill i sammanhanget även erinra om de utfästelser om fortsatt bistånd utöver budgetåret 1977/78 som förutsätts kunna göras gentemot Angola och som kommer att innebära möjlighet för långtidsplanering av insatser till ett sammanlagt värde av 150 milj. kr.

Cuba

Det svenska biståndet till Cuba behandlas i tre motioner.

I motionen 246 hemställs att biståndet till Cuba för nästa budgetår fastställs till 35 milj. kr. och därefter upphör såvida särskilda skäl icke föranleder en omprövning.

I motionen 671 föreslås att riksdagen beslutar höja biståndet till Cuba till 80 milj. kr.

I motionen 1057 föreslås att riksdagen beslutar att biståndet till Cuba för budgetåret 1977/78 skall utgöra 70 milj. kr.

I budgetpropositionen föreslås för budgetåret 1977/78 en landram för Cuba om 35 milj. kr., och därutöver avsätts 5 milj. kr. för det planerade bredare samarbetet med Cuba. För de båda därefter följande budgetåren föreslås en planeringsram om sammanlagt 60 milj. kr. Medelsramen för biståndet till Cuba under innevarande år är 40 milj. kr. i enlighet med riksdagens beslut våren 1976.

Av propositionen framgår att Cubas ekonomi, som i början av 1970-talet uppvisade betydande framsteg på flera områden, på senare tid påtagligt försämrats. Liksom flertalet andra u-länder har Cuba hårt drabbats av den internationella ekonomiska krisen, importpriserna har ökat, jordbruksproduktionen har minskat på grund av torka och priserna på socker, Cubas viktigaste exportvara, har de två senaste åren sjunkit kraftigt på världsmarknaden.

I sitt beslut år 1976 (UU 1975/76: 14, rskr 349) uttalade riksdagen även att en successiv avveckling av biståndet till Cuba bör ske samtidigt med att innebörden av ett bredare kulturellt och handelspolitiskt samarbete klargörs. Enligt vad som framgår av propositionen hoppas regeringen i nästa års budgetproposition kunna lägga fram resultaten av de diskussioner som förutses äga rum med den kubanska regeringen i år om utformningen av ett framtida bredare samarbete mellan Sverige och Cuba.

Utskottet ansluter sig till regeringens förslag beträffande biståndsramar för Cuba under de kommande tre budgetåren och avstyrker motionerna 246 och 671 samt motionen 1057, såvitt nu är i fråga.

Etiopien

I budgetpropositionen beräknas för bistånd till Etiopien under nästa budgetår en medelsram av 70 milj. kr., dvs. lika stort belopp som under

innevarande budgetår. Med anledning av att utvecklingen i Etiopien under den senaste tiden försvårat genomförandet av biståndsprogrammen och medfört personalförflyttningar har utskottet erhållit särskild redogörelse för de dispositioner som vidtagits i fråga om verksamheten i detta land. Utskottet har därvid erfarit att en betydande flexibilitet eftersträvas och kan tillämpas vid verkställigheten av olika projekt. Anslag som temporärt inte kan tas i anspråk reserveras för landets räkning för framtida utnyttjande.

Kap Verde

I motionen 1057 föreslås att riksdagen beslutar att biståndet till Kap Verde för budgetåret 1977/78 skall utgöra 25 milj. kr.

I propositionen har för nästa budgetår föreslagits 20 milj. kr., vilket innebär en fördubbling av det reguljära utvecklingsbistånd som fastställts som årsram för budgetåret 1976/77. I likhet med SIDA föreslår regeringen att utvecklingssamarbetet med Kap Verde, som inletts först under innevarande budgetår, får en mer långsiktig karaktär. Utöver de medel som avsatts för utvecklingssamarbete under budgetåret 1976/77 har katastrofhjälp till ett värde av ca 6 milj. kr. hittills lämnats från svensk sida.

Katastrofhjälpen till Kap Verde har samband bl. a. med den svåra försörjningssituation som blivit följd av flera års ihållande torka. Så gott som hela 1976 års skörd blev förstörd, och även under normala förhållanden räcker livsmedelsproduktionen på ögruppen bara till en del av befolkningens årsbehov.

Det framhålls i propositionen att, utöver de medel som beräknats för utvecklingssamarbete, extra katastrofhjälp kan bli aktuell även under nästa budgetår, om de svåra försörjningsproblemen inte hävs.

Mot denna bakgrund tillstyrks propositionens förslag om bistånd till Kap Verde och avstyrks ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

Kenya

I motionen 1057 föreslås att riksdagen beslutar att regeringens fullmakt att göra långsiktiga biståndutfästelser till Kenya skall begränsas till högst 200 milj. kr. för kommande treårsperiod.

Biståndet till Kenya uppgår under innevarande budgetår till 70 milj. kr. och föreslås i propositionen öka till 80 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Av de regler som gäller beträffande långtidsutfästelser gentemot bl. a. programländer följer att regeringen vid bifall till det aktuella förslaget om årsram för Kenya får rätt att gentemot landet i fråga utlova bistånd av samma omfattning, dvs. 80 milj. kr., också under vart och ett av budgetåren 1978/79 och 1979/80, alltså sammanlagt 240 milj. kr. under treårsperioden i fråga.

Som skäl för den begränsning av den långsiktiga biståndutfästelsen som föreslås i motionen 1057 hänvisar motionärerna till vad SIDA

anfört om utvecklingen i Kenya i sin senaste anslagsframställning. Den bild som där tecknas har vissa mörka inslag, men även de positiva sidorna av den förda utvecklingspolitiken framhålls, exempelvis satsningen på landsbygdsutveckling. Huvuddelen av det svenska biståndet till Kenya är, som även SIDA konstaterar, inriktad på just detta område. Vissa av biståndsinsatserna, såsom programmet för bekämpning av boskapssjukdomar och delar av vattenförsörjnings- och hälsovårdsprogrammen, riktar sig särskilt till grupper och områden som tillhör de fattigaste.

Då Kenyas utvecklingsansträngningar rymmer en rad insatser till förmån för de fattigare på landsbygden och det svenska biståndet inriktas främst på sådan verksamhet, framstår det som skäligt att, som också SIDA föreslår, räkna med fortsatt bistånd i den omfattning som följer av propositionens förslag.

Utskottet avstyrker därför ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

Moçambique

I motionen 1057 föreslås att riksdagen fattar beslut om att det svenska biståndet till Moçambique för budgetåret 1977/78 skall utgöra 125 milj. kr., dvs. 25 milj. kr. mer än regeringen och 35 milj. kr. mer än SIDA föreslagit för samma ändamål.

I förhållande till innevarande budgetår innebär regeringens förslag om 100 milj. kr. en höjning av landramen för Moçambique med 30 milj. kr. eller med över 40 %. Utöver de 70 milj. kr. som sålunda anvisats för innevarande budgetår har regeringen i januari i år med hänsyn till den kritiska flyktingsituationen i landet och till den extra börda för Moçambique som gränsstängningen mot Rhodesia inneburit beslutat anvisa ytterligare 20 milj. kr. i form av katastrofhjälp. Beloppet har beräknats bekosta leveransen av 15 000 ton vete och 400 ton fiskkonserver samt ett kontantstöd till flyktingverksamheten i landet om 5 milj. kr.

Moçambique genomlever för närvarande ett kritiskt skede i sin utveckling. Detta har samband med det avbräck som både tillämpningen av FN-sanktionerna mot Rhodesia inneburit och den brådstörtade utvandringen av portugiser, av vilka många tidigare innehade ledande ställningar inom förvaltning och näringsliv. Landets läge i södra Afrika gör att det kan komma att utsättas för nya påfrestningar, vilka ytterligare försvårar de uppbyggnads- och strukturförändringsproblem som det står inför.

Utskottet utgår ifrån att regeringen, om behov därav bedöms föreligga, också under nästa budgetår kan lämna extra bistånd av katastrofmedel utöver den landram för utvecklingsbistånd som nu beräknas.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag beträffande biståndet till Moçambique under kommande budgetår och avstyrker ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

Pakistan

I motionen 1057 föreslås att riksdagen beslutar att ge regeringen till känna vad som i motionen anförs om utfästelser till Pakistan efter nästa budgetår. I motionen sägs att riksdagen inte nu har anledning göra några långsiktiga utfästelser när det gäller Pakistan. För detta talar dessutom att biståndspolitiska utredningen kommer att behandla samarbetet med olika länder, heter det i motionen.

I propositionen föreslås liksom i SIDA:s anslagsframställning att utvecklingsbiståndet till Pakistan ökas från 20 milj. kr. under innevarande budgetår till 30 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Det framhålls i propositionen att Pakistan liksom övriga länder i Sydasiens har stort behov av internationellt bistånd och att Sverige har lång erfarenhet av utvecklingssamarbete med detta land. Mot denna bakgrund finner regeringen det motiverat att redan nu ange finansiella ramar som ger utrymme för en viss successiv ökning av samarbetet och föreslår att stigande planeringsramar om 40 resp. 50 milj. kr. fastställs för budgetåren 1978/79 och 1979/80.

Det svenska biståndet till Pakistan har sedan inbördeskriget och landets delning år 1971 legat på en relativt låg nivå och inte varit föremål för någon långsiktig planering. Utskottet framhöll redan för tre år sedan (UU 1974: 3) att förutsättningar förelåg för en utbyggnad av utvecklingssamarbetet med Pakistan, mot bakgrund av Sveriges tidigare erfarenheter av insatser i Pakistan och den beredskap som SIDA upprätthöll i fråga om planeringen av fortsatta insatser där. I sin anslagsframställning hösten 1974 förordade SIDA en utbyggnad av biståndet till Pakistan till en nivå som bättre motsvarade landets storlek och behov. I den senaste anslagsframställningen hösten 1976 fann SIDA-styrelsen att landets utveckling och biståndsbehov borde föranleda en välvillig svensk inställning till bistånd till Pakistan.

Pakistan ingår i den grupp av länder som drabbats hårdast av de senaste årens ekonomiska kris, de s. k. MSA-länderna enligt FN:s terminologi. Dess bruttonationalprodukt per capita har beräknats till mindre än 600 kr. år 1975.

Mot denna bakgrund tillstyrker utskottet regeringens förslag om biståndet till Pakistan under kommande treårsperiod. Ifrågavarande yrkande i motionen 1057 avstyrks.

Portugal

I motionen 1057 föreslås att riksdagen beslutar att biståndet till Portugal för budgetåret 1977/78 skall utgöra 50 milj. kr.

I propositionen har för bistånd till Portugal beräknats samma belopp som under innevarande budgetår, dvs. 40 milj. kr. Härav åtgår högst 30 milj. kr. som årstillskott till en EFTA-fond för stöd till industriell utveckling i Portugal varom riksdagen beslöt i fjol, medan återstoden

är avsedd att användas till bistånd inom bostads- och utbildningssektorerna.

SIDA föreslog i sin anslagsframställning, under hänvisning till behovet att bistå de många portugiser som repatrierats från de forna kolonierna i Afrika, en ökning av årsramen för Portugal till 50 milj. kr., dvs. samma belopp som föreslås i motionen 1057. I propositionen framhålls att om ytterligare insatser för flyktingar från de förutvarande portugisiska kolonierna blir aktuella bör dessa bekostas med medel ur katastrofreserven.

Mot denna bakgrund tillstyrks propositionens förslag beträffande bistånd till Portugal och avstyrks ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

Somalia

I motionen 1052 föreslås att riksdagen beslutar göra Somalia till nytt programland för svenskt u-landsbistånd.

Som framgår av budgetpropositionen har Somalia under ett antal år mottagit svenskt bistånd av katastrofmedel i avsevärd omfattning. Bakgrunden härtill har varit den svåra torka som landet drabbades av under åren 1973—1975 och som föranlett ett omfattande rehabiliteringsprogram för den nomadiserande befolkning i landets nordvästra del, som hårdast utsatts för torkkatastrofens följder, i syfte att ge dessa människor nya utkomstmöjligheter inom jordbruk och fiske. Regeringen föreslår nu en medelsram på 15 milj. kr. för utvecklingssamarbete med Somalia under nästa budgetår. Förslaget innebär sålunda en övergång från katastrofhjälp till utvecklingssamarbete inom en på förhand bestämd landram. Däremot ingår Somalia inte bland de länder gentemot vilka långsiktiga svenska biståndsåtaganden föreslagits.

Riksdagen har vid tidigare tillfällen uttalat att valet av nya programländer för svenskt utvecklingsbistånd bör föregås av noggranna analyser, som klarlägger förutsättningarna för svenskt bistånd i större omfattning, och att sådana analyser i praktiken endast kan genomföras av biståndsmyndigheterna. Riksdagen bör sålunda inte ensidigt fatta beslut i en sådan fråga utan att den ingående prövats av SIDA och regeringen. Utskottet vill vidare erinra om att det ingår i biståndspolitiska utredningens uppdrag att pröva principerna för den framtida avgränsningen av den krets av länder som mottar ett mera betydande bilateralt svenskt bistånd.

Utskottet avstyrker därför det nu aktuella yrkandet i motionen 1052.

Tanzania

I motionen 1057 föreslås att riksdagen beslutar att biståndet till Tanzania för budgetåret 1977/78 skall utgöra 300 milj. kr.

I propositionen föreslås en landram för Tanzania om 270 milj. kr., vilket innebär en höjning med 20 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. Det belopp som föreslås i motionen 1057 är detsamma som

SIDA föreslagit i sin anslagsframställning för nästa budgetår. Därvid är dock att märka att SIDA vid sin beräkning i likhet med föregående år utgått från en större höjning än regeringen av de samlade anslagen för utvecklingsbistånd.

Regeringens förslag om en landram för Tanzania under nästa budgetår av 270 milj. kr. innebär att biståndet till Tanzania når en nivå som blivit fyrdubblad på sex år. Landet är näst Vietnam den största mottagaren av svenskt bistånd.

Utskottet tillstyrker propositionens förslag beträffande biståndet till Tanzania under kommande budgetår och avstyrker ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

Vietnam

I motionen 1057 föreslås att riksdagen beslutar att biståndet till Vietnam för budgetåret 1977/78 skall utgöra 360 milj. kr.

I propositionen föreslås en medelsram om 350 milj. kr., vilket innebär en höjning med 25 milj. kr. i förhållande till innevarande budgetår. I likhet med motionärerna hade SIDA i sin anslagsframställning föreslagit en landram om 360 milj. kr., men SIDA hade därvid liksom föregående år utgått från en större totalram än regeringen för de samlade anslagen för utvecklingsbistånd.

Genom regeringens förslag bibehåller Vietnam ställningen som det land som får långt mer svenskt bistånd än något annat mottagarland. Förhållandet är motiverat av landets fattigdom och de mycket stora återuppbyggnadsbehoven efter kriget.

Kostnadsökningarna för skogsindustriprojektet i Bai Bang har varit betydande. Den svenska andelen av projektkostnaderna har under hösten 1976 beräknats till 1 055 milj. kr., dvs. 285 milj. kr. mer än när avtalet ingicks hösten 1974. Enligt vad utskottet erfarit kan ytterligare kostnadsökningar inte uteslutas, bl. a. med tanke på projektets långa genomförandetid och inflationens verkningar på priserna för utrustning m. m. Också för de båda sjukhusprojektens del räknar man med vissa fördyringar i förhållande till de förut beräknade kostnaderna. Alltjämt gäller dock att kostnaderna, inklusive tänkbara ytterligare fördyringar, för de tre projekten helt ryms inom de av riksdagen fastställda biståndsrामarna. Utrymme finns därutöver för bl. a. familjeplaneringsbistånd, importstöd och vissa andra insatser.

Mot denna bakgrund tillstyrks regeringens förslag beträffande biståndet till Vietnam och avstyrks ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

4.5 Humanitärt bistånd till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika

Propositionen (s. 22—24, 30, 76—77)

Sverige har sedan början av 1970-talet lämnat humanitärt stöd direkt till befrielseörelserna i Zimbabwe (Sydrhodesia), Namibia och Syd-

afrika. Detta stöd har kompletterats med bidrag till flyktingutbildning och till verksamhet som på olika sätt motarbetar apartheid eller hjälper dess offer.

I det avgörande skede som nu har inträtt bör Sverige öka sina insatser för de förtryckta folken i södra Afrika, heter det i propositionen. Sverige kommer att fortsätta att i internationella fora verka för en snabb övergång till majoritetsstyre i dessa länder och öka sitt stöd till befrielseörelserna. Den pågående utvecklingen kan, framhålls det vidare i propositionen, komma att leda till ökade behov och insatsmöjligheter. Rörelserna bör ges större möjlighet till långsiktighet i biståndssamarbetet med Sverige.

Stödet till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika uppgår innevarande budgetår till 30 milj. kr., som fördelas efter rekommendation av beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielseörelser. Stödet avser bl. a. bistånd till den namibiska befrielseörelsen SWAPO och den sydafrikanska befrielseörelsen ANC. Till befrielseörelserna i Zimbabwe har hittills under innevarande budgetår inget mer omfattande bistånd kunnat utbetalas. Sverige håller nära kontakt med rörelserna samt med OAU och regeringarna i de angränsande länderna, och beredskap finns att återuppta ett mer omfattande bistånd så snart som möjligt, förklaras det i propositionen. Preliminärt beräknas i propositionen en finansiell ram på 35 milj. kr. för befrielseörelser och flyktingar. Det betonas att vid behov medel ur katastrofreserven kan tas i anspråk för dessa ändamål.

Motion

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1976/77: 1057 av fru Lewén-Eliasson m. fl. (s) såvitt avser yrkandet 14, nämligen att riksdagen

14. beslutar att biståndet till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika för budgetåret 1977/78 skall utgöra 50 milj. kr.

Utskottet

I motionen 1057 hemställs att biståndet till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika för nästa budgetår fastställs till 50 milj. kr.

För innevarande budgetår finns en medelram av 30 milj. kr. för motsvarande ändamål. Stödet i fråga fördelas efter rekommendationer från beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielseörelser. Regeringen föreslår i budgetpropositionen en finansiell ram på 35 milj. kr. för budgetåret 1977/78 men framhåller att vid behov även medel ur katastrofreserven kan tas i anspråk för dessa ändamål. SIDA hade i sin anslagsframställning föreslagit en oförändrad ram av 30 milj. kr. men samtidigt förutskickat

att medel från katastrofposten tas i anspråk om det visar sig möjligt att kanalisera ytterligare stöd.

I propositionen erinras om att den pågående utvecklingen i södra Afrika kan komma att leda till ökade behov och insatsmöjligheter vad beträffar det humanitära stödet till befrielseörelserna i Zimbabwe, Namibia och Sydafrika. I fråga om Zimbabwe och Namibia uttrycks förhoppningen att det svenska stödet till befrielseörelserna skall kunna övergå till ett bistånd till nya och majoritetsstödda regeringar i dessa länder.

Sverige har tidigare även lämnat extra bidrag till FN:s utvecklingsprogram (UNDP) för stöd till befrielseörelserna och de nya självständiga staterna i södra Afrika och inom UNDP:s styrelse verkat för att stöd åt de afrikanska befrielseörelserna inordnas i programmets ordinarie verksamhet. Ett beslut i denna riktning togs av UNDP-styrelsen förra året. I årets budgetproposition aviseras ett särskilt svenskt bidrag om 5 milj. kr. till UNDP under nästa budgetår för att ytterligare vidga UNDP:s möjligheter att bistå befrielseörelserna i södra Afrika. Sverige verkar även för att FN:s barnfond (UNICEF) på motsvarande sätt skall bistå de förtryckta folken i södra Afrika.

Till befrielseörelserna i Zimbabwe har hittills under innevarande budgetår inget mer omfattande bistånd kunnat lämnas. Sverige håller emellertid nära kontakt med rörelserna och med den afrikanska enhetsorganisationen (OAU) och regeringarna i angränsande länder, varför beredskap finns för att återuppta biståndet snarast möjligt.

Av propositionen framgår vidare att regeringen syftar till en större långsiktighet i stödet till befrielseörelserna i södra Afrika.

Av det anförda följer att den medelsram för stöd till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika som föreslås i budgetpropositionen endast är indikativ och att både beredskap och reservmedel finns för betydligt större svenska insatser under nästa budgetår därest behoven påkallar det och praktiska möjligheter därtill yppar sig.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 1057 i denna del och tillstyrks propositionens förslag.

4.6 Humanitärt bistånd — katastrofbistånd m. m.

Propositionen (s. 77—81)

För budgetåret 1976/77 har sammanlagt 263 milj. kr. avsatts för katastrofändamål m. m. varav 213 milj. kr. redovisas på anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete och återstoden på anslaget C 1. Bidrag till internationella biståndsprogram.

Med anledning av vad SIDA förordat i denna fråga föreslås i propositionen att medel som är avsedda för katastrofinsatser budgettekniskt

samlas på ett ställe, nämligen inom anslaget Bilateralt utvecklings-samarbete.

Katastrofresurserna är i första hand avsedda för hjälp åt människor i u-länder som drabbas av naturkatastrofer, krig eller jämförbara konflikter. Medlen kan också användas för extra bistånd till länder som erhåller svensk utvecklingshjälp och vars försörjning och utveckling hotas av oförutsedda händelser.

För beredning av katastrofärenden inrättade regeringen år 1972 en katastrofgrupp inom utrikesdepartementet bestående av företrädare för departementet, SIDA och Röda korset. Gruppen ger möjlighet till ett snabbt och informellt samråd inför de beslut som, beroende på insatsens storlek, fattas av regeringen eller SIDA. Gruppen synes tillgodose behovet av samordning och informationsutbyte i katastrofärenden. SIDA har ett huvudansvar när det gäller både beredning av ärenden och verkställande av beslut. I fråga om större katastrofinsatser som ofta har karaktären av en förstärkning av pågående långsiktigt samarbete med programländerna, är det också angeläget att SIDA, som utrikesutskottet har framhållit, ges en central uppgift i beredning och genomförande av insatser (UU 1975/76: 14, s. 67).

I likhet med SIDA understryker biståndsministern i propositionen angelägenheten av åtgärder för att förebygga katastrofer och förbättra katastrofberedskap i u-länderna. Medel ur katastrofreserven kan utnyttjas för dessa ändamål. Direkt samarbete med programländernas regeringar i fråga om katastrofberedskap och förebyggande åtgärder bör normalt ses som en del av det långsiktiga utvecklingssamarbetet och bekostas med medel inom landramen. Om särskilda skäl föreligger kan dock extra medel ställas till förfogande ur katastrofreserven som redan har skett i fråga om en insats i Etiopien.

I avvägningen mellan behovet av medel för långsiktigt utvecklingsbistånd å ena sidan och katastrofhjälp och extrabistånd till programländer och mellanstatliga organisationer å den andra synes det angeläget att en så stor del som möjligt av biståndsresurserna blir föremål för långsiktig planering. En betydande del av katastrofreserven på anslagen har därtill under de senaste åren använts för insatser för befolkningen i Indokina och de tidigare portugisiska kolonierna. Bistånd till dessa områden lämnas nu inom ramen för landprogram. Behovet av medel inom en katastrofreserv får därmed anses ha minskat betydligt.

Mot denna bakgrund har det befunnits möjligt att minska katastrofreserven något i förhållande till de senaste årens nivå. För budgetåret 1977/78 beräknas sålunda 172,6 milj. kr. för ändamålet. Denna katastrofreserv har även beräknats med hänsyn till den växande risken för skaderegleringar på s. k. u-garantier.

Motioner

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1976/77: 670 av herr Werner m. fl. (vpk) vari hemställs

att riksdagen under C 2, bilaga 6 i budgetpropositionen, beslutar anvisa ett belopp av 5 000 000 kr. till Eritreas Röda kors och Röda halvmåne,

dels motionen 1976/77: 673 av herr Werner m. fl. (vpk) vari hemställs

att riksdagen anslår 10 000 000 kr. till palestinska rödakorsorganisationen Röda halvmånen som katastrofbistånd,

dels motionen 1976/77: 674 av herr Werner m. fl. (vpk) såvitt avser yrkandet 2, nämligen

2. att riksdagen beslutar anvisa 5 000 000 kr. till humanitärt bistånd åt Demokratiska sahariska arabrepubliken och Frente POLISARIO, den revolutionära fronten för Västra Saharas oberoende,

dels motionen 1976/77: 1057 av fru Lewén-Eliasson m. fl. (s) såvitt avser yrkandet 24, nämligen

24. att riksdagen beslutar att katastrofreserven skall upptas till 135,4 milj. kr.,

dels motionen 1976/77: 1063 av herr Werner m. fl. (vpk) vari föreslås

1. att riksdagen beslutar att under katastrofhjälp i bilaga 6 till budgetpropositionen avsätta 25 milj. kr. för insatser i Demokratiska folkrepubliken Yemen,

2. att riksdagen hemställer till regeringen att Demokratiska folkrepubliken Yemen upptas som programland för svenskt bistånd.

Utskottet

I motionen 1057 hemställs bl. a. att riksdagen beslutar att *katastrofreserven* för budgetåret 1977/78 skall upptas till 135,4 milj. kr.

Yrkandet i fråga hänger samman med de övriga yrkanden i samma motion (se punkterna 3 resp. 4.1 ovan) vari föreslås att en omfördelning skall ske dels mellan det i budgetpropositionen beräknade anslaget för bidrag till internationella biståndsprogram (C 1) å ena sidan och anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete (C 2) å den andra, dels mellan vissa beräknade anslagsposter inom det bilaterala anslagsområdet, till vilket katastrofreserven hör. I fråga om samarbete med enskilda länder har motionärerna således föreslagit förändringar i förhållande till beräkningarna i propositionen, vilka netto tar i anspråk ytterligare 145 milj. kr. De har föreslagit att 107,8 milj. kr. därav finansieras

genom motsvarande minskning av anslaget C 1, under det att återstående 37,2 milj. kr. skulle täckas genom en minskning av katastrofreserven.

Utskottet har i det föregående redan avstyrkt övriga omfördelningsyrkanden i samma motion. I konsekvens därmed avstyrks även det nu aktuella yrkandet och tillstyrks propositionens förslag beträffande katastrofreservens storlek för nästa budgetår.

Eritrea

I motionen 670 föreslås att 5 milj. kr. anvisas till Eritreas Röda kors och Röda halvmåne.

Enligt vad utskottet erfarit ges svenskt bistånd till den krigsdrabbade befolkningen i Eritrea dels genom de allmänna bidragen till FN:s flyktingkommisariats verksamhet, dels genom särskilda bidrag härför till enskilda organisationers hjälpverksamhet. Hjälpens huvudsakligen till eritreanska flyktingar i Sudan. Sälunda fick Evangeliska fosterlandsstiftelsen (EFS) under förra budgetåret ett bidrag om 1 milj. kr. av katastrofmedel för hjälp till eritreanska flyktingar, och i december 1976 beviljades EFS ett bidrag om 2 milj. kr. för samma ändamål.

Bortsett från mindre insatser av en tysk hjälporganisation har ingen internationell hjälporganisation hittills kunnat verka bland den krigsdrabbade befolkningen inne i Eritrea i de områden som behärskas av de båda befrielseörelserna ELF och EPLF. Bl. a. Röda kors-kommittén sände under 1976 smärre kvantiteter livsmedel och sjukvårdsutrustning till Eritrea via Sudan. Mottagare på eritreansk sida var dels Eritrean Relief Association som är knuten till EPLF, dels Eritreanska röda korset och röda halvmånen som är knuten till ELF. Trots att den senare organisationen i kraft av sitt Röda kors-embblem fått relativt starkt internationellt stöd — speciellt från Röda halvmåne-organisationerna i Mellanöstern — tycks uppfattningen inom internationella hjälporganisationer vara att ingen av de två organisationerna är mer representativ än den andra och att deras verksamhetsområden är begränsade till de regioner som kontrolleras militärt av respektive politiska moderorganisation. Den största Röda kors-leveransen hittills är 200 ton livsmedel genom Svenska röda korset. Denna leverans fördelades lika mellan de båda eritreanska hjälporganisationerna.

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 670.

Libanon

I motionen 673 föreslås att riksdagen anslår 10 milj. kr. till palestinska Röda halvmånen som katastrofbistånd. Av motionen framgår att det är hjälpverksamhet i det krigshärjade Libanon som främst åsyftas.

Utskottet har erfarit att regeringen sedan slutet av år 1975 vid flera tillfällen anvisat medel ur katastrofreserven till insatser för inbördeskrigets offer i Libanon. Sammanlagt har hittills sådana hjälpinsatser till ett värde av 18 milj. kr. beslutats, därav 13 milj. kr. under innevarande budgetår. De senaste bidragen härtill lämnades i slutet av januari i år, då regeringen ställde till förfogande dels 2 milj. kr. för FN:s fond för humanitärt bistånd i Libanon, dels 2 milj. kr. för Rädda barnens verksamhet bland barn och mödrar i Libanon, dels 5 000 ton proteinberikat vetemjöl för Världslivsmedelsprogrammets (WFP) hjälpinsatser i Libanon. Bakgrunden till besluten härom var dels en vädjan från FN:s generalsekreterare samt framställningar från Rädda barnen och WFP. FN-fonden för humanitär hjälp till Libanon används för ett omfattande hjälpprogram i vilket bl. a. FN:s flyktingkommissariat (UNHCR), Världshälsoorganisationen (WHO), FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation (FAO) och FN:s barnfond (UNICEF) deltar. Av det tidigare svenska katastrofbiståndet till Libanon har största delen förmedlats genom Internationella röda kors-kommittén, som under inbördeskriget var den enda utländska hjälporganisation som effektivt kunde verka i landet. Genom denna organisation har bistånd även kommit palestinska Röda halvmånen till del.

I sammanhanget vill utskottet även erinra om att Sverige är en av de största bidragsgivarna till FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar (UNRWA).

Mot denna bakgrund avstyrks motionen 673.

Västra Sahara

I motionen 674 föreslås bl. a. att riksdagen anvisar 5 milj. kr. till humanitärt bistånd åt Demokratiska sahariska arabrepubliken och Frente POLISARIO, den revolutionära fronten för Västra Saharas oberoende.

Sverige stödde under förra budgetåret Internationella röda korsets hjälpprogram för flyktingar från Västra Sahara i Tindoufområdet i Algeriet med över 5 milj. kr. och blev därmed den överlägset största utländska bidragsgivaren till detta program. Därtill användes ca 1 milj. kr. av det svenska bidraget till FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) till stöd för samma hjälpprogram.

Det lokala ansvaret för hjälpverksamheten ligger hos den algeriska Röda halvmånen som därvid samverkar med Frente POLISARIO:s Röda halvmåne. Vid årsskiftet 1976-1977 övertog UNHCR från Internationella röda korset det övergripande ansvaret för flyktingprogrammet. Efter en vädjan i november 1976 om bidrag för 1977 års flyktingprogram anslog Sverige ytterligare ca 5 milj. kr. — delvis i form av 2 000 ton proteinberikat vetemjöl — till detta ändamål. Sverige är alltså det enda land som lämnat bidrag av denna storleksordning.

Utskottet räknar med att regeringen också i framtiden är beredd att

lämna sådant humanitärt bistånd till förmån för de sahariska flyktingarna.

Mot denna bakgrund avstyrks motionsyrkandet i fråga.

Demokratiska folkrepubliken Yemen

I motionen 1063 föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer att Demokratiska folkrepubliken Yemen upptas som programland för svenskt bistånd. I samma motion föreslås att riksdagen i form av katastrofbistånd avsätter 25 milj. kr. för insatser i Demokratiska folkrepubliken Yemen (Sydycemen).

Visst statligt svenskt bistånd har redan förmedlats till Sydycemen genom Svenska Rädda barnens hjälpprogram där. Efter vädjanden från olika internationella organisationer anvisades sålunda våren 1976 av katastrofbiståndsmedel 3 milj. kr. för detta hjälpprogram, att i första hand användas för livsmedel, mediciner och sjukvårdsutrustning.

Enligt vad utskottet erfarit har Rädda barnen nyligen ingått ett avtal om ett mer reguljärt och långsiktigt samarbete med de yemenitiska hälsovårdsmyndigheterna avseende bl. a. utbildning och hälsovårdsutrustning. Organisationen har hos SIDA ansökt om bidrag för detta samarbete från budgetposten Enskilda organisationer.

Olika rapporter talar om en oförändrat besvärlig försörjningssituation i landet, vilket hösten 1976 hos FN vädjade om stöd till de torkdrabbade jordbruksdistrikten. I samband därmed väntas Svenska Rädda barnen komma att ansöka om ytterligare katastrofmedel för sitt livsmedelsbistånd till Sydycemen. En sådan ansökan får prövas i vanlig ordning.

Utskottet, som konstaterar att det inte föreligger några förutsättningar för att som programland uppta ett land med vilket Sverige inte haft något direkt utvecklings-samarbete, avstyrker mot angivna bakgrund båda yrkandena i motionen 1063.

4.7 Stöd till enskilda organisationer

Propositionen (s. 81—82)

För budgetåret 1977/78 beräknas i propositionen 70 milj. kr. för de enskilda organisationernas biståndsverksamhet. Detta belopp innebär 5 milj. kr. mer än vad SIDA har föreslagit och 20 milj. kr. mer än som avsatts för ändamålet under innevarande budgetår. Riksdagen har därtill förutsatt att regeringen vid behov kan ta i anspråk ytterligare medel för att tillgodose synnerligen angelägna och välmotiverade ansökningar.

Den statliga bidragsgivningen till enskilda svenska organisationer avser verksamhet för vilken enskilda organisationer i u-länderna har huvudansvaret. I undantagsfall kan bidrag emellertid även utgå till en svensk organisation som har ett direkt samarbete med en u-landsregering, ofta utanför kretsen av programländer.

Huvuddelen av bidragsgivningen avser verksamhet inom programländerna, men någon begränsning till denna länderkrets bör inte eftersträvas. I stället kan det ses som en fördel att svenska enskilda organisationer kan bidra till utvecklingen i u-länder som — på grund av koncentrationen till ett begränsat antal mottagarländer av det direkta statliga biståndet — inte kan komma i fråga härför.

Av de tillgängliga medlen utnyttjas huvuddelen för bidrag till missionsamfundens verksamhet, främst på utbildningens och sjukvårdens områden. Denna situation kan väntas bestå. Samtidigt räknar SIDA med en ökning av stödet till de fackliga organisationernas utbildningsinsatser. För budgetåret 1977/78 förutses ett belopp på 7—8 milj. kr. för detta ändamål.

I fråga om stöd till kooperativ verksamhet räknar SIDA med ökad efterfrågan från u-länderna. Verksamheten omfattar insatser för småjordbrukare samt i fråga om handeln, småindustri och bostadsförsörjning. För budgetåret 1977/78 beräknar SIDA 5—6 milj. kr. för denna verksamhet.

Planeringen bör ta sikte på en fortsatt ökning av stödet till de fackliga organisationernas och den kooperativa rörelsens utvecklingsarbete. Den ökade medelsramen bör samtidigt ge utrymme för ett förstärkt stöd till missionsamfundens biståndsverksamhet.

Motioner

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen 1976/77: 175 av herrar Hagberg i Örebro och Andréasson (s) vari hemställs

att riksdagen ger regeringen till känna vad i motionen sagts om stöd till Amnesty International i dess arbete för politiska fångar,

dels motionen 1976/77: 1057 av fru Lewén-Eliasson m. fl. (s) såvitt avser yrkandet 25, nämligen att riksdagen

25. ger regeringen till känna vad som anförs i motionen beträffande stödet till enskilda organisationer,

dels motionen 1976/77: 1058 av fröken Mattson m. fl. (s) vari hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs beträffande medverkan av svenska folkrörelser inom utvecklingsarbetet i programländer för svenskt bistånd.

I motionen 175 framhålls att det borde utredas om inte av tillgängliga anslag för internationellt biståndsarbete också stöd skulle kunna ges till Amnesty International för dess hjälp till politiska fångar.

I motionen 1057 välkomnas regeringens uttalande i budgetpropositionen

nen att planeringen bör ta sikte på en fortsatt ökning av stödet till de fackliga organisationernas och den kooperativa rörelsens utvecklingsarbete. Motionärerna förutsätter att regeringen är beredd att vid behov ta medel i anspråk från den s. k. oinvecklade reserven.

Motionen 1058 tar sin utgångspunkt i det tidigare svenska särskilda biståndsprogrammet för kvinnor i Afrika och i det samarbete som vuxit fram mellan kvinnoorganisationer i Sverige och u-länder. Motionärerna anser att sådant samarbete mellan organisationer bör kunna utvecklas i ökad grad. Arbetet med att informera om u-ländernas problem bland den breda allmänheten i Sverige kan enligt motionärerna avsevärt underlättas om man på folkrörelsenivå får tillfälle att arbeta fram gemensamma projekt, exempelvis genom organiserande av utbildning som stärker kvinnorna och undanröjer hinder för deras deltagande i samhällsarbetet eller genom olika former av personalinsatser. Motionärerna erinrar om den fackliga rörelsens och den svenska kooperationens mångåriga erfarenhet av utvecklingsarbete som bör få ökat stöd från statsmakternas sida. Olika samarbetsinitiativ på detta område bör enligt motionen kunna inordnas inom länderramarna och kan komma att bli mönsterbildande för ett s. k. bredare samarbete mellan vårt land och ett u-land, om det får erforderligt stöd från biståndsmyndigheterna.

Utskottet

I motionen 175 fästs uppmärksamheten vid det arbete till förmån för politiska fångar som utförs av organisationen Amnesty International och ifrågasätts en utredning om användning av biståndsmedel till stöd för detta arbete.

Som framgått av årets och tidigare budgetpropositioner har Amnesty International under en följd av år fått statligt stöd från biståndsanslagen för sitt humanitära arbete i bl. a. södra Afrika. Huvuddelen av detta stöd har använts för hjälp till politiska fångar och deras familjer i Sydafrika, Rhodesia och Namibia. Viss del av stödet till Amnesty International har tidigare även använts för hjälp till politiska fångar i Grekland under militärdiktaturens tid och på sistone också i Latinamerika.

Utskottet vill vidare erinra om att Svenska sektionen av Amnesty International under ett antal år uppburit statsbidrag från tredje huvudtitelns anslag (E 3) till information om mellanfolkligt samarbete och utrikespolitiska frågor. Bidrag har också getts från SIDA:s informationsanslag.

Syftet med motionen 175 synes därför redan vara tillgodosett.

Både det nu aktuella yrkandet i motionen 1057 och syftet med motionen 1058 synes ligga väl i linje med de uttalanden som görs i budget-

propositionen om stödet till enskilda organisationer och om åtgärder för att förbättra kvinnornas situation i u-länderna.

I propositionen framhålls sålunda bl. a. att de enskilda organisationernas biståndsverksamhet utgör ett värdefullt komplement till det statliga utvecklingssamarbetet. De enskilda organisationerna har ofta goda möjligheter att nå eftersatta grupper. Deras verksamhet bidrar också till att i vida befolkningsgrupper i vårt land öka förståelsen för u-ländernas problem och för behovet av bistånd. På motsvarande sätt bidrar de till att i u-länderna öka intresset och förståelsen för de svenska folkrörelsernas strävanden.

Enligt propositionen bör planeringen ta sikte på en fortsatt ökning av stödet till de fackliga organisationerna och den kooperativa rörelsens utvecklingsarbete. Samtidigt bör den ökade medelsramen ge utrymme för ett förstärkt stöd till missionens biståndsverksamhet.

Anslagsposten för stöd till enskilda organisationer, som under innevarande budgetår uppgår till 50 milj. kr., föreslås i propositionen öka till 70 milj. kr. för nästa budgetår, vilket är 5 milj. kr. mer än SIDA föreslagit för ändamålet. Enligt vad utskottet erfarit är av det föreslagna beloppet endast ca 19 milj. kr. i förväg in-tecknade, varför drygt 50 milj. kr. står till förfogande för nya insatser under det kommande budgetåret.

Utskottet utgick förra året från att regeringen var oförhindrad att ta i anspråk outnyttjade medel från andra anslagsposter, därest anslagsramen för stöd till enskilda organisationer skulle visa sig otillräcklig för att tillmötesgå synnerligen angelägna och välmotiverade ansökningar. Riksdagens uttalande på denna punkt har återopats i årets budgetproposition.

Ifrågavarande yrkande i motionen 1057 torde därmed få anses tillgodosett.

I motionen 1058 pläderas för ökad folkrörelsemedverkan inom landramarna för det svenska utvecklingssamarbetet, särskilt i vad avser åtgärder som främjar kvinnors frigörelse och utveckling.

Olika åtgärder för att förbättra kvinnans situation i u-länderna ägnas särskilda avsnitt både i SIDA:s anslagsframställning och i årets budgetproposition. Därvid framhålls den vikt som SIDA och regeringen fäster vid denna fråga inom det svenska samarbetet med programländerna. Förutom insatser inom landramarna i detta syfte förutskickas att medel kommer att ställas till förfogande både för att stödja kvinnoorganisationers arbete och för att i de internationella organisationerna möjliggöra en aktiv uppföljning av det handlingsprogram som antogs vid kvinnokonferensen i Mexico år 1975.

Av SIDA:s anslagsframställning framgår vidare att verket särskilt uppmärksammat de svenska kvinnoorganisationerna som exempel på enskilda organisationer vilka har speciella förutsättningar att genom sina

motsvarigheter i u-länderna eller på annat sätt nå ut till grupper som riskerar att komma på sidan av utvecklingen. Det är SIDA:s avsikt att ytterligare uppmuntra och stödja sådana organisationers verksamhet för u-landskvinnor, dels genom förmedling av kontakter med kvinnoorganisationer i programländerna och annorstädes, dels med medel från informationsanslaget och anslagsposten för enskilda organisationers biståndsverksamhet.

SIDA:s anslagsframställning för nästa budgetår ger även en rad exempel på stöd till fackliga och kooperativa organisationer i Sverige för främst utbildningsverksamhet i u-länder.

Mot bakgrund av det anförda torde motionen 1058 få anses besvarad.

Utskottet hemställer sålunda under punkten 4

att riksdagen, beträffande *ländervalet, långtidsutfästelser m. fl. principfrågor* (punkten 4.1),

1. avslår motionen 1976/77: 337,
2. avslår motionen 1976/77: 675, yrkandena 1, 2 och 3,
3. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 10,
4. anser motionen 1976/77: 1057, yrkandet 12, besvarad med vad utskottet anför,
5. anser motionen 1976/77: 1057, yrkandet 13, besvarad med vad utskottet anför,

att riksdagen, beträffande *bundet bistånd* (punkten 4.2),

6. avslår motionerna 1976/77: 675, yrkandet 6, 1976/77: 1052, yrkandena 4 och 5, och 1976/77: 1053,

att riksdagen, beträffande *industri- och teknologifrågor* (punkten 4.3),

7. anser motionen 1976/77: 1057, yrkandet 3, besvarad med vad utskottet anför,

att riksdagen, beträffande *samarbete med enskilda länder* (punkten 4.4),

8. avslår motionerna 1976/77: 246, 1976/77: 671 och 1976/77: 1057, yrkandet 23, angående planeringsram m. m. för Cuba,
9. avslår motionen 1976/77: 1052, yrkandet 6, angående Somalia som programland,
10. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 11, angående Angola som programland,
11. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 15, angående planeringsram för Moçambique,
12. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 16, angående planeringsram för Angola,
13. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 17, angående planeringsram för Tanzania,

14. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 18, angående långsiktiga biståndsutfästelser gentemot Kenya,
15. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 19, angående planeeringsram för Kap Verde,
16. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 20, angående planeeringsram för Portugal,
17. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 21, angående långsiktiga biståndsutfästelser gentemot Pakistan,
18. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 22, angående planeeringsram för Vietnam,
att riksdagen, beträffande *bistånd till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika* (punkten 4.5),
19. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 14,
att riksdagen, beträffande *humanitärt bistånd och katastrofbistånd m. m.* (punkten 4.6),
20. avslår motionen 1976/77: 670 angående Eritrea,
21. avslår motionen 1976/77: 673 angående Libanon,
22. avslår motionen 1976/77: 674, yrkandet 2, angående Västra Sahara,
23. avslår motionen 1976/77: 1063 angående Demokratiska folkrepubliken Yemen,
24. avslår motionen 1976/77: 1057, yrkandet 24, angående katastrofreservens storlek,
att riksdagen, beträffande *stöd till enskilda organisationer* (punkten 4.7),
25. anser motionen 1976/77: 175 angående Amnesty International besvarad med vad utskottet anfört,
26. anser motionen 1976/77: 1057, yrkandet 25, angående stöd till fackliga och kooperativa organisationer besvarad med vad utskottet anfört,
27. anser motionen 1976/77: 1058 angående folkrörelsernas medverkan besvarad med vad utskottet anfört,
att riksdagen, beträffande *riktlinjer för bilateralt utvecklingssamarbete*,
28. i övrigt godkänner de i budgetpropositionen angivna riktlinjerna för det bilaterala utvecklingssamarbetet,
att riksdagen, beträffande *anslagsram för det bilaterala utvecklingssamarbetet* (punkten 4.1),
29. med avslag på motionen 1976/77: 1057, yrkandet 5. och med bifall till budgetpropositionens förslag, till *Bilateralt utvecklingssamarbete* för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 2 268 136 000 kr.

5. Information (C 3)

Propositionen (s. 86—87)

För budgetåret 1977/78 hemställer regeringen i budgetpropositionen att riksdagen för information i Sverige om u-landsfrågor anvisar ett reservationsanslag av 15 670 000 kr. Motsvarande anslag uppgår under innevarande budgetår till 14 300 000 kr.

I propositionen har 10,0 milj. kr. beräknats för bidrag till de enskilda organisationernas u-landsinformation, vilket motsvarar en ökning med 11 %. I likhet med tidigare år framhålls att stödet till folkrörelsernas u-landsinformation även i fortsättningen i första hand bör utgå som bidrag för självständig verksamhet. Vidare anförs att de generella bidrag som nu utgår till löntagarorganisationer och studieförbund för information och opinionsbildning i u-landsfrågor möjliggör u-landsinformation med god geografisk och befolkningsmässig spridning. Flertalet folkrörelser och organisationer har kontakter med något av studieförbunden, och genom studieförbunden eller direkt från SIDA har de möjligheter att söka bidrag för särskilda informationsprojekt.

För SIDA:s egen informationsverksamhet beräknas för budgetåret 1977/78 5,67 milj. kr. SIDA bör liksom hittills i samråd med beredningen för u-landsinformation besluta om hur stor del av medlen för den egna informationen som skall användas för samarbete med organisationer.

Utskottet

Utskottet, som noterat att biståndspolitiska utredningen även avses precisera de allmänna målen för den statligt finansierade u-landsinformation och överväga informationsverksamhetens organisatoriska former, har ingen erinran mot anslagsberäkningen under förevarande punkt och hemställer

att riksdagen till *Information* för budgetåret 1977/78 anvisar ett reservationsanslag av 15 670 000 kr.

6. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) (C 4)

Propositionen (s. 88—91)

Regeringen hemställer i budgetpropositionen att riksdagen för budgetåret 1977/78 till Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) anvisar ett förslagsanslag av 57 142 000 kr. Motsvarande anslag uppgår under innevarande budgetår till 54 024 000 kr.

I propositionen har i tabellform presenterats de förändringar i fråga om personal och anslagsposter för SIDA och den verksamhet som föreslås i förhållande till läget under innevarande budgetår och till SIDA:s anslagsframställning:

	1976/77	Beräknad ändring 1977/78			
		SIDA	Före- draganden		
Personal					
Handläggande personal	173	÷	9	+	2
Övrig personal	153	+	5	÷	1
Ersättningstjänster	—	+	12	÷	4
Biståndskontor	25	+	51		of.
	1351	+	77	+	7
Anslag					
Lönekostnader	28 562 000	+	3 000 000	÷	1 907 000
Sjukvård	65 000	+	5 000	÷	5 000
Resekostnader	2 400 000	+	500 000	÷	250 000
Lokalkostnader	5 777 000	÷	363 000	÷	363 000
Expenser	1 677 000	+	504 000	÷	224 000
Intern information	75 000	÷	50 000	÷	15 000
Intern utbildning	418 000	+	306 000	+	50 000
Rekrytering och utbildning av fältpersonal	12 110 000	÷	4 790 000	+	890 000
Biståndskontor ²	2 940 000	÷	18 960 000	—	586 000
Summa	54 024 000	+	28 478 000	+	3 118 000

¹ SIDA äger härutöver rätt att inrätta sex tjänster vid hemmamyndigheten. Vidare tillkommer av arbetsmarknadsstyrelsen anställda vapenfria tjänstepliktiga, praktikanter från social- och journalisthögskolorna samt viss personal som avlönas med medel som har anvisats för expertis.

² Denna post avser 25 extra ordinarie tjänster för personal vid biståndskontoren. Övriga kostnader för biståndskontoren redovisas under anslaget C 2. Bilateralt utvecklingssamarbete.

För budgetåret 1977/78 föreslås att ramen för antalet utsända personer vid biståndskontoren höjs från 68 till 71. De totala kostnaderna för rekrytering och utbildning av fältpersonal beräknas till 16 milj. kr. för budgetåret 1977/78. Härav bör 3 milj. kr. bestridas med medel ur reservationen för detta ändamål på anslaget C 3. Information och återstoden, 13 milj. kr., genom att nya medel anvisas.

Utskottet

Utskottet, som noterat att biståndspolitiska utredningen i ett senare skede även avses göra en översyn av de administrativa formerna för de svenska biståndsmyndigheternas arbete och avge förslag till eventuella ändringar, har ingen erinran mot förevarande medelsberäkning för SIDA och hemställer

att riksdagen till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 57 142 000 kr.

7. Biståndsutbildningsnämnden (BUN) (C 5)

Propositionen (s. 91—93)

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att riksdagen till Biståndsutbildningsnämnden (BUN) för budgetåret 1977/78 anvisar ett för-

slagsanslag av 8 751 000 kr. Anslaget under innevarande budgetår är 7 673 000 kr.

Biståndsutbildningsnämnden leder och samordnar bistånds- och katastrofutbildning för värnpliktiga och andra som bedöms vara lämpade för sådan utbildning. Nämnden prövar urval och antagning av elever. Nämnden ansvarar för en beredskapskår för biståndsinsatser som biträder vid planering för att komplettera den s. k. teknikerkontingenten i beredskapsstyrkan för FN-tjänst.

I enlighet med tidigare angivna och av riksdagen godtagna riktlinjer föreslår nämnden att elevantalet skall öka från f. n. 125 till 150 elever budgetåret 1977/78.

Fr. o. m. verksamhetsåret 1976/77 bedrivs utbildningsarbetet i särskilt iordningställda lokaler på Sandö.

Nämnden har i sin anslagsframställning framhållit att den nu under fem års verksamhet har fått tillräcklig erfarenhet för att fastlägga organisationen, vilket enligt BUN:s uppfattning bör ske genom att fasta tjänster inrättas även för den personal som hittills varit arvodesanställd och att ytterligare fem tjänster, därav fyra som lärare, inrättas.

Föredragande statsrådet erinrar i propositionen om att statskontoret f. n. i samarbete med biståndsutbildningsnämnden gör en översyn av nämndens personalorganisation som beräknas vara färdig i maj i år och är i avvaktan på resultatet av denna inte beredd att beräkna medel för nya tjänster annat än två lärartjänster.

Enligt regeringens förslag bör elevantalet vid skolan budgetåret 1977/78 inrikta på 150 elever. För vart och ett av budgetåren 1978/79—1980/81 bör sedan elevantalet vara oförändrat.

Motion

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen 1976/77: 458 av herr Petersson i Gäddvik m. ft. (m) i vilken hemställs att riksdagen beslutar uttala

1. att utbildningsvolymen för år 1977/78 fastställs till oförändrat 125 elever,

2. att en översyn av skolans verksamhet görs av särskild utredningsman i syfte att göra utbildningen mera anpassad till avnämarnas behov.

I motionen görs gällande att endast en ringa del av de elever som genomgått utbildningen vid Sandöskolan lyckats komma ut i aktivt biståndsarbete och att antalet utexaminerade elever synes alltför stort i förhållande till tillgången på lämpliga arbeten. Mot denna bakgrund ställer sig motionärerna tveksamma till den ökning av elevantalet till 150 som enligt budgetpropositionen förutsätts ske nästa budgetår och föreslår att det årliga utbildningsantalet t. v. ligger kvar på samma nivå som hittills, dvs. 125.

Bakgrund

Utbildningsverksamheten vid Sandöskolan inleddes budgetåret 1972/73. Det sammanlagda antalet elever som under de första fyra verksamhetsåren genomgått skolan är 360.

Utbildningen, som tar sikte på biståndsarbete och insatser i samband med katastrofer, omfattar f. n. 335—350 dagar. Sandöskolan är främst avsedd för värnpliktiga och vapenfria tjänstepliktiga som är intresserade av och bedöms vara lämpade för bistånds- och katastrofinsatser. Kurserna vid skolan är emellertid också öppna för "frivilliga", dvs. män som redan fullgjort sin grundläggande värnpliktsutbildning eller frikallats, och för kvinnor. Hittills har omkring en fjärdedel av eleverna varit kvinnor. Kurserna har dels gett förbättrade språkfärdigheter, dels inneburit intensivstudier av u-ländernas situation och problem, dels varit en praktikperiod för övning av samarbete och katastrofinsatser.

Enligt vad utskottet erfarit har av de 360 elever som genomgått skolan under dess första fyra år hittills 40 tagits i anspråk som biståndsarbetare, medan ytterligare ett tiotal är under rekrytering. Detta förhållandevis begränsade antal torde bl. a. få ses mot bakgrunden att elevernas genomsnittsålder vid utbildningstillfället varit låg, ca 24 år, och att flertalet av de svenska eller internationella organisationer eller myndigheter som anställer biståndsarbetare i allmänhet ställer krav på långvarig yrkeserfarenhet hos de sökande. Av de nämnda 360 förutvarande eleverna vid Sandöskolan uppges hittills endast något över 100 ha hunnit förvärva mer än två års yrkespraktik. Man får sålunda normalt räkna med åtskilliga års fördröjning innan skolans elever blir fullt kvalificerade för rekrytering till biståndsarbete.

Under de senaste fem åren har SIDA för svensk och internationell biståndsverksamhet rekryterat i genomsnitt 420 fältarbetare samt ett 40-tal fredskårsdeltagare per år. Samtidigt har enskilda organisationer för sitt biståndsarbete rekryterat omkring 100 volontärer årligen. SIDA räknar med att rekryteringsbehovet i Sverige kommer att vara av ungefär samma storleksordning under de år framöver som nu kan överblickas. Som framhålls i SIDA:s senaste anslagsframställning hjälper utbildningen vid Sandöskolan till att mobilisera den svenska resursbasen för denna rekrytering. Då personalbistånd efterfrågas är det angeläget att denna tillgång aktualiseras, framhåller SIDA.

Såväl rekryteringen av elever som utbildningen vid Sandöskolan har, i enlighet med det förslag (prop. 1970: 162, SU 1970: 221) som låg till grund för inrättandet av skolan, utformats efter de behov och erfarenheter som SIDA redovisat. Biståndsutbildningsnämnden (BUN) har fortlöpande fått ta del av SIDA:s synpunkter och rekommendationer.

Utskottet

Enligt vad utskottet erfarit beslöt biståndsutbildningsnämnden (BUN) i oktober 1975 att genomföra en översyn av den utbildning som bedrivs vid Sandöskolan. Den skall bl. a. undersöka det framtida behovet av svensk personal för bistånds- och katastrofinsatser, vilka krav som bör ställas på sådan personal och huruvida utbildningens omfattning och innehåll behöver ändras. Man skall även pröva om någon del av utbildningen kan förläggas till ett u-land eller om praktik i u-länder kan anordnas i direkt anslutning till utbildningen. Vidare skall formerna för elevurvalet ses över liksom den hittillsvarande administrationens ändamålsenlighet.

Härtill kommer att utrikesdepartementet, med anledning av BUN:s begäran i sin anslagsframställning år 1975 om ett utökat antal tjänster vid Sandöskolan, uppdragit åt statskontoret att i samarbete med nämnden göra en översyn av skolans personalorganisation.

De båda nämnda översynerna bedrivs parallellt och i samråd med varandra. Förslag från båda utredningarna väntas bli framlagda senare i år.

Mot bakgrund härav avstyrker utskottet motionen 458.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionen 1976/77: 458.
2. att riksdagen till *Biståndsutbildningsnämnden (BUN)* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 8 751 000 kr.

8. Biståndsförvaltningens lånefond (IV.2)

Utskottet tillstyrker regeringens förslag i budgetpropositionen (vid punkten IV.2 på kapitalbudgeten) och hemställer

- att riksdagen till *Biståndsförvaltningens lånefond* för budgetåret 1977/78 anvisar ett investeringsanslag av 1 000 kr.

Stockholm den 19 april 1977

På utrikesutskottets vägnar

ALLAN HERNELIUS

Närvarande: herr Hernelius (m), fru Lewén-Eliasson (s), herr förste vice talmannen Bengtson (c), herrar Adamsson (s), Palm (s), Åberg (fp), Göransson (s), fru Jonäng (c), herr Hellström (s), fru Sundberg (m), herrar Ericson i Örebro (s), Korpås (c), fru Sigurdsen (s), herrar Wirmark (fp) och Örjes (c).

Reservationer

Fru Lewén-Eliasson, herrar Adamsson, Palm, Göransson, Hellström, Ericson i Örebro och fru Sigurdsen (samtliga s) har avgivit följande 9 reservationer till betänkandet.

Vid **punkten 3** (Bidrag till internationella biståndsprogram) (C 1)

Reservanterna anser

1. beträffande *Internationella utvecklingsfonden (IDA)*

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 25 börjar med "Emellertid hade" och på s. 26 slutar med "femte påfyllnad" bort ha följande lydelse:

Utskottet har sedermera erfarit att förhandlingarna mellan de bidragsgivande länderna i mitten av mars lett till en principuppgörelse om den femte resurspåfyllnaden med ett sammanlagt bidragsbelopp om 7,2 miljarder dollar. Mot denna bakgrund föreslår utskottet att det svenska bidraget sätts till 320 milj. kr. per år under den kommande treårsperioden. Det skulle innebära att Sveriges andel av industriländernas bidrag skulle bli något mindre än den svenska bidragsandelen under fjärde påfyllnaden. Det bör framhållas att den hittillsvarande svenska IDA-andelen tillkom som resultat av särskilda omständigheter, vilket beskrevs i förra årets budgetproposition.

Utgångspunkten för våra ställningstaganden till världsbanksgruppen är u-ländernas inställning och behov. U-länderna lika väl som vi är medvetna om hur Världsbanken domineras av de stora i-länderna, vilken roll den kan spela för att påverka låntagarnas ekonomiska och sociala politik och hur den i vissa fall har givit finansiellt stöd till fascistregimer och militärdiktaturer. Enligt utskottets mening måste regeringen med kraft verka för en förändring av Världsbankens struktur och utlåningspolitik.

Det föreslagna årsbidraget på 320 milj. kr. skulle innebära en ökning i förhållande till innevarande bidragsperiod med ca 68 milj. kr. om året. De för budgetåret 1977/78 frigjorda medlen i förhållande till regeringens beräkningar i budgetpropositionen som utgår från oförändrad bidragsandel för svenskt vidkommande gör det enligt utskottet möjligt att ytterligare förstärka det svenska stödet till frigörelsekampen i södra Afrika och återuppbyggnadsarbetet i Indokina. Utskottet lämnar förslag härom nedan under punkterna 4.4 och 4.5.

Förseningar i förhandlingarna om IDA:s femte resurspåfyllnad nödvändiggör, enligt vad utskottet erfarit, ett övergångsarrangemang för att undvika att det uppstår ett avbrott i IDA:s verksamhet då nuvarande påfyllnadsperiod löper ut den 30 juni 1977. Sverige bör medverka i ett sådant arrangemang, men det svenska bidraget för detta ändamål bör uppgå till högst samma belopp som Sverige årligen tillskjutit under den

fjärde påfyllnadsöverenskommelsen, dvs. 252,1 milj. kr. Mot denna bakgrund avstyrks budgetpropositionens förslag och ifrågavarande yrkande i motionen 338 angående bidrag till IDA. Utskottet tillstyrker samtidigt ifrågavarande yrkanden i motionen 1057.

dels att utskottets hemställan i momentet 2 under punkten 3 (s. 28) bort ha följande lydelse:

2. att riksdagen med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandena 6 och 7, samt med ändring av budgetpropositionens förslag och med avslag på motionen 1976/77: 338, yrkandet 2, ger regeringen till känna vad utskottet anfört beträffande bidragen till Internationella utvecklingsfonden (IDA),

2. beträffande *Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB)*

dels att den del av utskottets yttrande på s. 27 som börjar med "Som framgår" och slutar med "avstyrks därför" bort ha följande lydelse:

I propositionen hävdas att en viss omfördelning av bankens resurser till förmån för regionens fattigaste länder och för projekt inom jordbrukssektorn har kunnat märkas de senaste åren. Denna inriktning hänför sig emellertid enligt utskottets mening enbart till verksamheten inom Asiatiska utvecklingsfonden som är knuten till banken. Banken har koncentrerat sin utlåning ytterligare till de relativt rika u-länderna i regionen. Under perioden 1968—1974 gick sålunda 64 % av lånen till Sydkorea, Malaysia, Filippinerna och Thailand. Under 1975 var motsvarande andel 67 %. Enligt utskottets mening bör svenska biståndsmedel inte tas i anspråk för dessa ändamål.

Utskottet avstyrker regeringens förslag om bemyndigande att delta i kapitalhöjningen genom att tillskjuta 30 milj. kr. och teckna 675 nya kapitalandelar om 10 000 dollar vardera. Ovannämnda bemyndiganden skulle enligt budgetpropositionen innebära ett medelsbehov för AsDB för budgetåret 1977/78 på 750 000 kr. Förslaget i budgetpropositionen härvidlag avstyrks således.

dels att utskottets hemställan i momentet 3 under punkten 3 (s. 28) bort ha följande lydelse:

3. att riksdagen med bifall till motionen 1976/77: 339 i denna del och motionen 1976/77: 1057, yrkandet 8, avslår regeringens förslag om nyteckning av kapitalandelar i Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB),

3. beträffande *anslaget C 1 för Bidrag till internationella biståndsprogram* — i mån av bifall till reservationerna 1 och 2 —

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 22 börjar med "I motionen" och på s. 23 slutar med "motionen 1057" bort ha följande lydelse:

Motionen 1057 förutsätter att det inom totalramen för nästa budgetårs utvecklingssamarbete sker en viss omfördelning mellan de två huvudanslagen i förhållande till vad som angetts i budgetpropositionen. Sålunda föreslås i motionen att riksdagen fastställer nästa års samlade anslag för bidrag till internationella biståndsprogram (C 1) till 1 082,2 milj. kr., dvs. ett belopp som är 107,8 milj. kr. lägre än vad regeringen föreslagit. En motsvarande höjning föreslås beträffande det samlade anslaget till bilateralt utvecklingssamarbete (C 2) för att möjliggöra vidare biståndsramar för vissa länder samt för att förstärka det svenska stödet till frigörelsekampen i södra Afrika och återuppbyggnadsarbetet i Indokina.

Den föreslagna minskningen av C 1-anslaget möjliggörs genom särskilda förslag i motionen 1057 om begränsning av de i propositionen föreslagna bidragen respektive åtagandena gentemot Internationella utvecklingsfonden (IDA) och Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB), vilka utskottet behandlar och tillstyrker nedan.

Utskottet tillstyrker sålunda ifrågavarande yrkande i motionen 1057 avseende minskning av anslaget C 1 för Bidrag till internationella biståndsprogram i förhållande till regeringens förslag.

dels att utskottets hemställan i momentet 7 under punkten 3 (s. 28) bort ha följande lydelse:

7. att riksdagen, i den mån den bifaller reservationerna 1 och 2, med anledning av motionen 1976/77: 1057, yrkandet 4, och med ändring av budgetpropositionens förslag till *Bidrag till internationella biståndsprogram* för budgetåret 1977/78 anvisar det av utskottet förordade reservationsanslaget med den sänkning som föranleds av riksdagens beslut med anledning av dessa reservationer,

Vid **punkten 4.1** (Anslagsram, länderval, långtidsutfästelser m. m.)

Reservanterna anser

4. beträffande *långtidsutfästelser*

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 34 börjar med »Till flera» och på s. 35 slutar med »och givarland» bort ha följande lydelse:

Sveriges direkta utvecklingssamarbete skall enligt riksdagens beslut avse ett begränsat antal länder. Detta samarbete skall bygga på en tre-årig landprogrammering av biståndet. Kretsen av mottagarländer, de s. k. programländerna, kan förändras genom beslut av riksdagen. Vid val av nya programländer skall det göras en ingående prövning av de principer som ursprungligen fastställdes år 1970 och som återgivits i det föregående. För samarbete med programländerna gäller att regeringen får ikläda Sverige långsiktiga finansiella förpliktelser, som får uppgå

till högst tre gånger det belopp som riksdagen godkänt som finansiell årsram för landet i fråga, såvida inte annat beslutats. Dessa långsiktiga finansiella utfästelser utgör grunden för landprogrammeringen.

Riksdagen har sedan många år fastslagit principen att det svenska biståndet av effektivitetsskäl i huvudsak skall koncentreras till ett antal s. k. programländer. Regeringen har i årets budgetproposition övergett denna princip genom att presentera alla olika mottagarländer i en och samma kategori utan att motiv för denna förändring i förhållande till tidigare år anges. Regeringen föreslår i budgetpropositionen att fullmakten att lämna treåriga utfästelser skall utsträckas till även andra länder än programländer. Det kan leda till att de riktlinjer åsidosätts som varit förutsättningen för det svenska biståndets effektivitet och internationellt höga anseende. Riksdagen bör därför enligt utskottets mening inte lämna den begärda fullmakten. Om regeringen vill ge samarbetet med ett visst land en långsiktig karaktär, inbegripande fleråriga finansiella utfästelser, bör riksdagen underställas förslag om att landet blir programland och ges underlag för den prövning av utvecklingssituation och utvecklingspolitik som därvid skall äga rum.

Utskottet tillstyrker därför ifrågavarande yrkande i motionen 1057 och avstyrker regeringens förslag att utsträcka bemyndigandet att göra långsiktiga utfästelser gentemot de ovan namngivna länderna.

dels att utskottets hemställa i momentet 3 under punkten 4 (s. 62) bort ha följande lydelse:

3. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 10, och med avslag på budgetpropositionens förslag uttalar att de riktlinjer som lades fast av 1976 års riksdag beträffande långsiktiga utfästelser inom det bilaterala utvecklingssamarbetet endast skall gälla för programländerna.

5. beträffande anslaget C 2 för Bilateralt utvecklingssamarbete — i mån av bifall till reservationerna 6—9 nedan —

dels att den del av utskottets yttrande på s. 33 som börjar med "Motionärernas syfte" och slutar med "utvecklingssamarbete m. m. (C 2)" bort ha följande lydelse:

Syftet med förslaget i motionen 1057 om en omfördelning mellan de båda huvudanslagen C 1 och C 2 är att möjliggöra vidgade biståndsramar för ett antal programländer och för stödet till flyktingar och befrielse rörelser i södra Afrika. För dessa ändamål har i motionen 1057 framförts särskilda yrkanden, vilka behandlas och tillstyrks i det följande.

Motionens yrkande avseende en minskning av det föreslagna C 1-anslaget har tillstyrkts ovan under punkten 3. I konsekvens härmed tillstyrks även det nu aktuella yrkandet som innebär en ökning i motsva-

rande mån i förhållande till regeringens förslag beträffande nästa budgetårs anslag till bilateralt utvecklingssamarbete m. m. (C 2).

dels att utskottets hemställan i momentet 29 under punkten 4 (s. 63) bort ha följande lydelse:

29. i den mån den bifaller reservationerna 6—9, med anledning av motionen 1976/77: 1057, yrkandet 5, och med ändring av budgetpropositionens förslag till *Bilateralt utvecklingssamarbete* för budgetåret 1977/78 anvisar det av utskottet förordade reservationsanslaget med den ökning som föranleds av riksdagens beslut med anledning av dessa reservationer.

Vid **punkten 4.4** (Samarbete med enskilda länder)

Reservanterna anser

6. beträffande *Cuba*

dels att den del av utskottets yttrande på s. 46 som börjar med "I sitt beslut" och slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

Riksdagens beslut med lottens hjälp förra året innebar en nedskärning av biståndet till Cuba för 1976/77 från då i budgetpropositionen föreslagna 70 milj. kr. till 40 milj. kr. Årets förslag i budgetpropositionen innebär en ytterligare nedskärning av biståndet, och avtrappningen skall enligt propositionen fortsätta. En av motiveringarna för nedskärningarna har varit att Cubas ekonomi efter hand förbättrats. I själva verket har denna kraftigt försämrats de senaste åren främst till följd av de katastrofala prisfallen på socker och snabbt stigande importpriser. Nedskärningen skadar Cubas utvecklingsmöjligheter i ett svårt ekonomiskt läge och påverkar samarbetet med Sverige negativt. När Cuba valdes till programland för svenskt direkt bistånd skedde det med tillämpning av de riktlinjer för ländervalet som riksdagen fastställt och som alltjämt gäller. Biståndet till Cuba har bidragit till landets egna ansträngningar att åstadkomma social och ekonomisk utveckling och utjämning. Det har vidare bidragit till att minska den ekonomiska isole-ring som Cuba fortfarande är utsatt för. Huvuddelen av det svenska biståndet till Cuba används för utbyggnad av hälsovårds- och utbildningssektorerna. Nedskärningen har särskilt drabbat hälsovården. Verkingarna av nedtrappningen av biståndet har förvärrats av Cubas aktuella ekonomiska svårigheter.

Mot denna bakgrund föreslår utskottet att den finansiella ramen för biståndet till Cuba för budgetåret 1977/78 fastställs till 70 milj. kr. Nedtrappningen av biståndet bör inte aktualiseras förrän det skett en varaktig förbättring i Cubas utvecklingssituation. Utskottet tillstyrker sålunda motionen 1057, såvitt nu är i fråga, och avstyrker budgetpropositionens förslag beträffande Cuba för de tre kommande budgetåren samt avstyrker därmed också motionerna 246 och 671.

dels att utskottets hemställan i momentet 8 under punkten 4 (s. 62) bort ha följande lydelse:

8. med avslag på motionerna 1976/77: 246 och 1976/77: 671 samt med bifall till motionen 1976/77:1057, yrkandet 23, och med ändring av budgetpropositionens beräkning angående biståndet till Cuba ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. beträffande *Angola, Kap Verde, Kenya, Moçambique, Pakistan, Portugal, Tanzania och Vietnam*

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Angola* som på s. 45 börjar med »I motionen» och på s. 46 slutar med »150 milj. kr.» bort ha följande lydelse:

I budgetpropositionen beräknas en finansiell ram för Angola för budgetåret 1977/78 om 50 milj. kr. I motionen 1057 föreslås dels att riksdagen fattar beslut om att Angola skall vara programland, dels att biståndet till Angola för nästa budgetår skall uppgå till 65 milj. kr. Redan förra året uttalade riksdagen på grundval av utskottets betänkande (UU 1975/76: 14) att det, sedan de akuta hjälpbehoven tillgodosatts, kunde bli aktuellt att inleda diskussioner med Angola om ett fastare samarbete syftande till ekonomisk och social utveckling. Trots detta framlägger regeringen i årets budgetproposition inga konkreta förslag utan inskränker sig till att förklara att sådana diskussioner kommer att inledas. Angola befinner sig i början av ett nytt utvecklingskede, där utländskt stöd i form av finansiering och tekniskt bistånd är av ytterst stor betydelse. Landet står mitt i ett omfattande återuppbyggnadsarbete efter många år av krig och har inlett ett långsiktigt utvecklingsarbete. SIDA har i sin anslagsframställning pekat på att detta utvecklingsarbete har sin utgångspunkt i en strävan att radikalt förändra den produktions- och sociala struktur, som det koloniala Angola uppvisade. De lagar och planer som hittills har tillkännagivits av statsledningen präglas av samma inriktning som visades av MPLA under befrielsekampen. De innehåller en strävan att uppnå social och ekonomisk utjämning, framhåller SIDA vidare. Därtill kommer det självständiga Angolas viktiga roll som stöd för den vidare frigörelsekampen i södra Afrika. I linje med gällande principer bör enligt utskottets mening riksdagen besluta att göra Angola till programland för svenskt utvecklingssamarbete. Samtidigt föreslår utskottet en kraftigt ökad medelsram för Angola.

Mot denna bakgrund tillstyrks ifrågavarande yrkanden i motionen 1057.

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Kap Verde* på s. 47 som börjar med »I propositionen» och slutar med »motionen 1057» bort ha följande lydelse:

I budgetpropositionen har för nästa budgetår föreslagits 20 milj. kr.,

medan SIDA i sin anslagsframställning förordat en årsram på 25 milj. kr. Det självständiga Kap Verde befinner sig i en mycket svår utvecklings- och försörjningssituation. Den långvariga torkan har medfört ett svälthot som bara kunnat avvärjas genom internationellt bistånd och ianspråktagande av egna resurser som skulle ha behövts för det långsiktiga samhällsbyggandet. En kraftfull svensk biståndsinsats för landets utvecklingsansträngningar finner utskottet klart motiverad. Utskottet motsätter sig därför regeringens minskning av medelsramen i förhållande till SIDA:s förslag och föreslår att 25 milj. kr. anslås till Kap Verde. Utskottet tillstyrker följaktligen ifrågavarande yrkande i motionen 1057 och avstyrker propositionens förslag avseende Kap Verde.

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Kenya* som på s. 47 börjar med »Som skäl» och på s. 48 slutar med »motionen 1057» bort ha följande lydelse:

Med hänvisning till vad SIDA har anfört i sin anslagsframställning föreslår utskottet att biståndsutfästelserna till Kenya för de kommande tre budgetåren skall begränsas till högst 200 milj. kr. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att Sverige tillsammans med Världsbanken, USA och Storbritannien kommit att bli en av de största biståndsgivarna till Kenya. Det är också, anser utskottet, angeläget att framhålla att syftet med de omfördelningar av biståndsramarna mellan olika länder som föreslås i motionen 1057 och som utskottet bl. a. här ansluter sig till är att i den aktuella situationen öka det svenska stödet till södra Afrika. Utskottet tillstyrker därför motionens förslag om en begränsning av långtidsutfästelserna gentemot Kenya.

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Moçambique* på s. 48 som börjar med »I motionen» och slutar med »motionen 1057» bort ha följande lydelse:

I motionen 1057 föreslås att riksdagen fattar beslut om att det svenska biståndet till Moçambique för budgetåret 1977/78 skall utgöra 125 milj. kr., dvs. 25 milj. kr. mer än regeringen föreslagit.

I sin behandling av situationen i södra Afrika ägnar regeringen enligt utskottets mening alltför liten uppmärksamhet åt biståndsbehoven i de redan självständiga staterna Moçambique och Angola. Beträffande Angola har utskottet uttalat sig i det föregående. I Moçambique lämnade kolonialregimen ett land med en ekonomi i kaos. Regeringen i Moçambique har tagit itu med ett omfattande program för att lägga om produktionen till att tjäna det egna landets behov. Bristen på ekonomiska resurser äventyrar detta arbete och därmed även konsolideringen av den nyvunna politiska självständigheten. Moçambique har tagit på sig stora kostnader för att bidra till Zimbabwes frigörelse, bl. a. genom gränsstängningen till Rhodesia. Omfattande insatser krävs för att den formella självständigheten skall få ett ekonomiskt och socialt innehåll i linje med

den nya regeringens strävanden. En framgång i detta arbete är en förutsättning för Moçambiques möjligheter att medverka i den fortsatta frigörelseprocessen i södra Afrika.

Mot denna bakgrund tillstyrks ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Pakistan* på s. 49 som börjar med »I propositionen» och slutar med »1057 avstyrks» bort ha följande lydelse:

I propositionen föreslås att utvecklingsbiståndet till Pakistan ökas från 20 milj. kr. under innevarande budgetår till 30 milj. kr. under budgetåret 1977/78. Dessutom anger regeringen redan nu en successiv ökning av samarbetet och föreslår att stigande planeringsramar om 40 resp. 50 milj. kr. fastställs för budgetåren 1978/79 och 1979/80. Regeringen åberopar inga andra skäl härför än att landet behöver internationellt bistånd och att Sverige har erfarenhet av utvecklingssamarbete med Pakistan. Enligt utskottets mening har riksdagen inte nu anledning att göra några långsiktiga utfästelser när det gäller Pakistan. Mot denna bakgrund tillstyrks ifrågavarande yrkande i motionen och avstyrks budgetpropositionens förslag avseende utfästelserna till Pakistan för budgetåren 1978/79 och 1979/80.

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Portugal* som på s. 49 börjar med »I propositionen» och på s. 50 slutar med »motionen 1057» bort ha följande lydelse:

I propositionen har för bistånd till Portugal beräknats samma belopp som under innevarande budgetår, dvs. 40 milj. kr. SIDA föreslog i sin anslagsframställning en ökning av årsramen för Portugal till 50 milj. kr. Den demokratiska och sociala utvecklingsprocessen i Portugal förs vidare under synnerligen svåra ekonomiska betingelser. Utskottet finner det inte rimligt att gå emot SIDA:s förslag och föreslår således att medelsramen sätts till 50 milj. kr. Ifrågavarande yrkande i motionen 1057 tillstyrks därför.

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Tanzania* som på s. 50 börjar med »I propositionen» och på s. 51 slutar med »motionen 1057» bort ha följande lydelse:

I propositionen föreslås en landram för Tanzania om 270 milj. kr. SIDA har i sin anslagsframställning föreslagit 300 milj. kr., dvs. samma belopp som föreslås i motionen 1057. Tanzania hör till de länder som parallellt med egna strävanden till social rättvisa och ökat ekonomiskt oberoende engagerat sig helhjärtat för frihetskampen i södra Afrika. Solidariteten har inneburit uppoffringar som man tagit på sig, trots att man brottats med stora ekonomiska svårigheter. I SIDA:s anslagsframställning beskrivs ingående den tanzaniska utvecklingspolitiken, som innebär en tillämpning av basbehovsstrategin. Möjligheterna att full-

följa denna politik har krigskurits allvarligt av det ekonomiska krisläget. Tanzanias biståndsbehov anges av SIDA till omkring 7 500 milj. kr. för perioden för tredje femårsplanen 1976—1981. Regeringen föreslår trots detta att det av SIDA begärda beloppet för 1977/78 för utvecklingssamarbete med Tanzania skall sänkas med 30 milj. kr. Utskottet anser inte denna sänkning försvarbar och föreslår att medelsramen för Tanzania för 1977/78 skall fastställas till 300 milj. kr. Utskottet tillstyrker således ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

dels att den del av utskottets yttrande rörande *Vietnam* på s. 51 som börjar med »I propositionen» och slutar med »motionen 1057» bort ha följande lydelse:

Liksom beträffande Tanzania har regeringen skurit ned medelsramen för Vietnam i förhållande till SIDA:s anslagsframställning. Det behöver inte närmare understrykas vilken enorm uppgift som återuppyggnaden av det enade Vietnam utgör. En ny femårsplan har lagts fram, som betonar nödvändigheten av att höja människornas levnadsnivå genom bl. a. högre jordbruksproduktion. Den långsiktiga investeringsaktiviteten får stå tillbaka något, främst på grund av det knappa biståndstillflödet utifrån. Pågående insatser kommer att ta i anspråk huvuddelen av de medel som ställs till förfogande från vårt land. Vissa nya insatser är emellertid angelägna inte minst i södra delen av Vietnam. Kriget skapade där stora sociala problem. Man söker nu lösa dessa på olika sätt. Alfabetisering pågår. Hälsokampanjer genomförs. En primär uppgift är att höja livsmedelsproduktionen i södra Vietnam. Mot bakgrund av landets stora behov av bistånd anser utskottet det angeläget att medelsramen för Sveriges bistånd fastställs till det av SIDA begärda beloppet, dvs. 360 milj. kr., vilket är detsamma som föreslås i motionen 1057. Ifrågavarande motionsyrkande tillstyrks följaktligen.

dels att utskottets hemställan i momenten 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17 och 18 under punkten 4 (s. 62—63) bort ha följande lydelse:

10. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 11, beslutar att Angola skall vara programland,
11. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 15, och med ändring av budgetpropositionens beräkning angående planeringsram för Moçambique ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
12. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 16, och med ändring av budgetpropositionens beräkning angående planeringsram för Angola ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
13. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 17, och med ändring av budgetpropositionens beräkning angående planeringsram för Tanzania ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

14. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 18, angående långsiktiga biståndsutfästelser gentemot Kenya ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
15. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 19, och med ändring av budgetpropositionens beräkning angående planeeringsram för Kap Verde ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
16. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 20, och med ändring av budgetpropositionens beräkning angående planeeringsram för Portugal ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
17. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 21, och med ändring av budgetpropositionens beräkning angående långsiktiga biståndsutfästelser gentemot Pakistan ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
18. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 22, och med ändring av budgetpropositionens beräkning angående planeeringsram för Vietnam ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Vid **punkten 4.5** (Humanitärt bistånd till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika)

Reservanterna anser

8. beträffande *bistånd till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika*

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 52 börjar med »Stödet i fråga» och på s. 53 slutar med »propositionens förslag» bort ha följande lydelse:

Samtidigt som regeringen uttalar att den nu pågående utvecklingen i södra Afrika kan komma att leda till ökade behov av biståndsinsatser föreslår den för budgetåret 1977/78 endast en ökning från 30 milj. kr. till 35 milj. kr. I det alltmer skärpta läget i Rhodesia, Namibia och Sydafrika anser utskottet det angeläget att redan nu anslå tillräckliga medel för kommande behov. För nästa budgetår bör 50 milj. kr. avsättas för flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika så att tvekan inte kan uppstå om Sveriges beredvillighet att fortsätta bistå i den svåra tid som förestår innan de nuvarande regimerna avlägsnats. Utskottet tillstyrker således ifrågavarande yrkande i motionen 1057.

dels att utskottets hemställan i momentet 19 under punkten 4 (s. 63) bort ha följande lydelse:

19. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 14, och med ändring av budgetpropositionens beräkning beräknar biståndet till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika för budgetåret 1977/78 till 50 milj. kr.,

Vid **punkten 4.6** (Humanitärt bistånd — katastrofbistånd m. m.)

Reservanterna anser

9. beträffande *katastrofreserven*

dels att den del av utskottets yttrande på s. 56 som börjar med "Utskottet har" och slutar med "nästa budgetår" bort ha följande lydelse:

Utskottet har i det föregående redan tillstyrkt övriga omfördelningsyrkanden i motionen 1057. I konsekvens härmed tillstyrks även det nu aktuella yrkandet i motionen 1057.

dels att utskottets hemställan i momentet 24 under punkten 4 (s. 63) bort ha följande lydelse:

24. med bifall till motionen 1976/77: 1057, yrkandet 24, och med ändring av budgetpropositionens beräkning beräknar katastrofreserven för budgetåret 1977/78 till 135,4 milj. kr.

Särskilda yttranden

1. vid **punkten 2** (Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.) av fru Lewén-Eliasson, herrar Adamsson, Palm, Göransson, Hellström, Ericson i Örebro och fru Sigurdsen (samtliga s):

I propositionen anges att det föreslagna biståndsanslaget för år 1977/78, 3 550 milj. kr., kommer att överstiga 1 % av 1977 års bruttonationalprodukt till marknadspris. Den snabba prisstegringen under årets första månader och olika ekonomisk-politiska åtgärder från regeringens sida, särskilt devalveringen och den föreslagna momshöjningen, innebär att budgetpropositionens prognos för bruttonationalprodukten inte längre är aktuell. BNP till marknadspris kan förutses bli klart högre än som antagits i budgetpropositionen. Regeringens uttalande om att 1 %-målet kommer att överskridas år 1977 har därför inget stöd i den ekonomiska utveckling som nu kan överblickas.

2. vid **punkten 4.1** (Anslagsram, länderval, långtidsutfästelser m. m.) av herr Hernelius och fru Sundberg (båda m):

De grundläggande principerna för inriktningen av Sveriges bistånd och för länderval fastställdes av riksdagen år 1970 och äger i stort sett fortfarande giltighet. Det innebär bl. a. att statsmakterna främst bör välja biståndsländer som förenar fattigdomens och underutvecklingens behov med framstegsvilja och utvecklingskraft. Det framhölls vidare att det är naturligt att en utveckling stöds som gör att "det av flertalet u-länder nyförvärvade politiska oberoendet ges det ekonomiska och sociala innehåll som är en förutsättning för en demokratisk samhällsutveckling och verklig nationell oavhängighet".

Dessa principer tillämpas alltså alltjämt i huvudsak. Fattigdomskrite-

riet kan inte ensamt vara utslagsgivande, men tyngdpunkten ligger dock avgjort på de fattigare u-länderna. Vid bedömningen i Sverige av fortsatta biståndsinsatser till ett land måste emellertid hänsyn tas till de förändringar i in- och utrikespolitiskt hänseende som kan vara för handen. Enligt en enig svensk opinion avslutades på sin tid sålunda biståndet till Chile med hänsyn till vad som där inträffat.

I motionen 337 framhålls att betydande delar av den svenska opinionen skulle uppfatta det som stötande om Sverige skulle fortsätta att stödja ett land som, samtidigt som det mottager svenskt utvecklingsbistånd, är aktivt engagerat i militära operationer utomlands vilka icke rimligen — bl. a. av geografiska skäl — kan betraktas som vidtagna i självförsvar, samt att riksdagen bör göra ett uttalande härom. Ett av de länder som får svenskt bistånd har med stora truppstyrkor deltagit i strider på stort avstånd från hemlandet. Sedan stridshandlingarna avslutats kvarstår trupperna trots olika utfästelser om hemkallande. Många anser att de är beredda till nya stridsinsatser, om statsledningen så finner lämpligt. Militär från samma land har också tjänstgjort, eller tjänstgör, som instruktörer eller rådgivare i ett flertal andra stater. Denna militära kraftutveckling långt bortom landets gränser måste bedömas så att landet i fråga har ekonomiska resurser av sådan storleksordning att bistånd är överflödigt. Bland principerna för svenskt bistånd borde därför ingå att i sådana fall, sedan ev. bindande avtal upphört att gälla, bistånd icke borde ifrågakomma.

Utskottet har avstyrkt motionen 337 under återopande av att det föreslagna kriteriet för avbrytande eller avveckling av biståndssamarbete icke synes tillräckligt klart eller uttömmande för att utan svårighet kunna tillämpas i alla tänkbara situationer. Denna svårighet bör dock inte övervärderas. Utskottet har även hänvisat till att den biståndspolitiska utredningen som en av sina huvuduppgifter haft att pröva principerna för den svenska biståndsverksamheten och till att i avvaktan på utredningens förslag någon princip av angiven art inte bör framställas på grundval av motionens förslag. Då frågan alltså kommer att prövas i samband med utredningens förslag avstår vi från att nu reservera oss.

Förteckning över motioner som behandlats i betänkandet

Motion	Utskottets yttrande återfinns under punkten	Utskottets hemställan återfinns under punkten
1976/77: 175 av herrar Hagberg i Örebro och Andréasson (s) om statsbidrag till Amnesty International	4.7	4
1976/77: 246 av herr Björck i Nässjö m. fl. (m) om biståndet till Cuba	4.4	4
1976/77: 337 av herr Oskarson m. fl. (m) om länderinriktningen av svenskt u-landsbistånd	4.1	4
1976/77: 338 av herr Werner m. fl. (vpk) om Sveriges utträde ur Världsbanksgruppen m. m.	3	3
1976/77: 339 av herr Werner m. fl. (vpk) om avslag på anslagen till Asiatiska utvecklingsbanken och Asiatiska utvecklingsfonden	3	3
1976/77: 458 av herr Petersson i Gäddvik m. fl. (m) om viss utbildning för biståndsarbete	7	7
1976/77: 670 av herr Werner m. fl. (vpk) om bistånd till Eritreas Röda kors och Röda halvmåne	4.6	4
1976/77: 671 av herr Werner m. fl. (vpk) om ökat bistånd till Cuba	4.4	4
1976/77: 673 av herr Werner m. fl. (vpk) om stöd till den palestinska organisationen Röda halvmånen	4.6	4
1976/77: 674 av herr Werner m. fl. (vpk) om erkännande av och bistånd till Demokratiska sahariska arabrepubliken (yrkandet 2)	4.6	4
1976/77: 675 av herr Werner m. fl. (vpk) om u-landspolitiken	1, 4.1, 4.2	1, 4
1976/77: 1052 av fru Bernström (fp) om höjning av u-landsbiståndet m. m.	2, 4.2, 4.4	2, 4
1976/77: 1053 av herr Knutson m. fl. (m) om ökad bindning av u-landsbiståndet	4.2	4
1976/77: 1057 av fru Lewén-Eliasson m. fl. (s) om den svenska biståndspolitiken	1, 3, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	1, 3, 4
1976/77: 1058 av fröken Mattson m. fl. (s) om de svenska folkrörelsernas medverkan inom utvecklingsarbetet i programländer för svenskt bistånd	4.7	4
1976/77: 1063 av herr Werner m. fl. (vpk) om bistånd till Demokratiska folkrepubliken Yemen	4.6	4

Innehållsförteckning

Sid.

1 En ny ekonomisk världsordning, utvecklingssamarbetets inriktning, svensk u-landspolitik m. m.	
Propositionen	2
Motioner	5
Utskottet	5
2 Anslagsutveckling, planeringsramar m. m.	
Propositionen	10
Motion	11
Utskottet	11
3 Bidrag till internationella biståndsprogram (C 1)	
Propositionen	13
Motioner	22
Utskottet	22
4 Bilateralt utvecklingssamarbete (C 2)	
4.1 Anslagsram, länderval, långtidsutfästelser m. m.	
Propositionen	28
Motioner	32
Utskottet	33
4.2 Bundet bistånd	
Propositionen	38
Motioner	39
Utskottet	40
4.3 Industri- och teknologifrågor	
Propositionen	41
Motion	42
Utskottet	42
4.4 Samarbete med enskilda länder	
Propositionen	43
Motioner	44
Utskottet	45
4.5 Humanitärt bistånd till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika	
Propositionen	51
Motion	52
Utskottet	52
4.6 Humanitärt bistånd — katastrofbistånd m. m.	
Propositionen	53
Motioner	55
Utskottet	55
4.7 Stöd till enskilda organisationer	
Propositionen	58
Motioner	59
Utskottet	60
5 Information (C 3)	
Propositionen	64
Utskottet	64
6 Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) (C 4)	
Propositionen	64
Utskottet	65

	Sid.
7 Biståndsutbildningsnämnden (BUN) (C 5)	
Propositionen	65
Motion	66
Utskottet	68
8 Biståndsförvaltningens lånefond (IV.2)	68

Reservationer

samtliga avgivna av de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet:

1 Internationella utvecklingsfonden (IDA) (punkten 3)	69
2 Asiatiska utvecklingsbanken (AsDB) (punkten 3)	70
3 Anslag för Bidrag till Internationella biståndsprogram (punkten 3)	70
4 Långtidsutfästelser (punkten 4.1)	71
5 Anslag för Bilateralt utvecklingssamarbete (punkten 4.1)	72
6 Cuba (punkten 4.4)	73
7 Angola, Kap Verde, Kenya, Moçambique, Pakistan, Portugal, Tanzania och Vietnam (punkten 4.4)	74
8 Bistånd till flyktingar och befrielseörelser i södra Afrika (punk- ten 4.5)	78
9 Katastrofreserven (punkten 4.6)	79

Särskilda yttranden

1 Anslagsutveckling, planeringsramar (s) (punkten 2)	79
2 Anslagsram, länderval, långtidsutfästelser m. m. (m) (punkten 4.1)	79

Förteckning över motioner som behandlats i betänkandet	81
--	----

